

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI

Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani)

„Ideile au calitatea lor proprie, sunt perfecte, în timp ce lucrurile, fiind copii ale ideilor, sunt imperfecte!” (PLATON)

2008

Contextul care a favorizat introducerea conceptului de educație timpurie în România și, implicit, revizuirea curriculară

Într-o accepțiune generală, **educația** este *procesul (acțiunea) prin care se realizează formarea și dezvoltarea personalității umane*. Ea constituie o necesitate pentru individ și pentru societate. Ca urmare, este o activitate specific umană, realizată în contextul existenței sociale a omului și, în același timp, este un fenomen social specific, un atribut al societății, o condiție a perpetuării și progresului acesteia. Așadar, ea se raportează, în același timp, la societate și la individ.

Între formele educației figurează și educația formală, care are un caracter organizat, sistematizat, instituționalizat. În ansamblul procesului permanent al educației, ea **constituie o perioadă de formare intensivă care face din acțiunea educativă un obiectiv central**. Ea se adresează vârstei de formare și asigură asimilarea sistematică a cunoștințelor, exersarea intensivă a comportamentelor sociale și dezvoltarea capacităților individuale.

Numeroase cercetări arată că, pentru orice problemă care apare în dezvoltarea unui copil, cu cât intervenția este mai timpurie, cu atât șansa de remediere este mai mare. De asemenea, cu cât intervenția se produce mai târziu, cu atât mai mari sunt costurile asociate și prognosticul poate fi nefavorabil.

În acest context, analizând procentul de repetenție în învățământul primar, dar și rata de părăsire timpurie a școlii (tineri 18-24 ani) în ultimii ani, în România, constatăm că acestea au valori relativ ridicate în comparație cu statele Uniunii Europene (vezi tabelele).

Rata de părăsire timpurie a școlii

	2002	2003	2004	2005	
				RO	UE-25
TOTAL	22,9	22,7	23,4	20,8	15,2
Băieți	23,7	23,9	24,9	21,6	17,3
Fete	22,1	21,5	21,8	19,9	13,1

Rata abandonului școlar în învățământ primar

	2002-2003	2003-2004	2004-2005
TOTAL	0,9	1,2	1,3
Urban	1,0	1,0	1,3
Rural	0,9	1,4	1,4
Băieți	1,1	1,4	1,5
Fete	0,8	1,1	1,2

Ținând cont de cercetările existente, conștientizăm din ce în ce mai mult faptul că o modalitate clară de reducere a repetenției (în special la nivelul învățământului primar) și a părăsirii timpurii a școlii este intervenția la vârstele mici și foarte mici. De asemenea, suntem conștienți de faptul că educația timpurie poate fi o pârgie esențială de reducere a inegalităților sociale.

Educația timpurie, ca primă treaptă de pregătire pentru educația formală, asigură **intrarea copilului în sistemul de învățământ obligatoriu** (în jurul vârstei de 6 ani), prin formarea capacității de a învăța. **Investiția în educația timpurie este cea mai rentabilă investiție în educație**, după cum arată un studiu elaborat de **R.Cuhna**, unul dintre laureații Premiului Nobel în economie. Învățarea timpurie favorizează oportunitățile de învățare de mai târziu. Deprinderile și cunoștințele dobândite devreme favorizează dezvoltarea altora ulterior, iar deficiențele de cunoștințe și deprinderi produc în timp deficiențe mai mari, oportunități de învățare ratate sau slab valorificate.

În România, de regulă, se vorbește despre educație timpurie odată cu intrarea copilului în grădiniță. În același context, se consideră că **grădinița asigură** mediul care garantează siguranța și sănătatea copiilor și care, ținând cont de caracteristicile psihologice ale dezvoltării copilului, **implică** atât familia cât și comunitatea în procesul de învățare.

Ca note distinctive ale educației timpurii am putea aminti:

- *copilul este unic și abordarea lui trebuie să fie holistică (comperhensivă din toate punctele de vedere ale dezvoltării sale);*
- *la vârstele mici este fundamental să avem o abordare pluridisciplinară (îngrijire, nutriție și educație în același timp);*
- *adultul/educatorul, la nivelul relației “didactice”, apare ca un partener de joc, matur, care cunoaște toate detaliile jocului și regulile care trebuie respectate;*
- *activitățile desfășurate în cadrul procesului educațional sunt adevărate ocazii de învățare situațională;*
- *părintele nu poate lipsi din acest cerc educațional, el este partenerul-cheie în educația copilului, iar relația familie – grădiniță - comunitate este hotărâtoare.*

Sistemul de învățământ românesc a înregistrat progrese remarcabile, în ciuda condițiilor economice grele și a deselor schimbări sociale înregistrate după 1989. La sfârșitul anului 1990 țara înregistra o stagnare economică, dar după 1998, ca rezultat al democratizării treptate și a infuziei fondurilor europene și ale Băncii Mondiale, reforma în educație a fost demarată.

Odată cu prevederile Legii învățământului Nr.84/1995, privind generalizarea treptată a grupei pregătitoare pentru școală, rata de înscriere a copiilor la grădiniță a crescut anual.

Rata de înscriere a copiilor preșcolari în grădinițe între 1999-2006

Anul școlar	Copii cu vârste între 3 și 6 ani	Nr. Copiilor înscriși în grădinițe	Rata de înscriere
1999-2000	945333	616313	65.2
2000-2001	925001	611036	67.1
2001-2002	912440	616014	67.5
2002-2003	885898	629703	71.1
2003-2004	886205	636709	71.8
2004-2005	883812	644911	73,9
2005-2006	867923	648338	74,7

Sursa: Institutul Național de Statistică

Anul 2000 aduce o nouă viziune despre educația preșcolară, văzută, în cadrul programului educațional “Organizarea învățământului preprimar”, ca un prim pas pentru formarea tânărului și specialistului de mâine. Astfel, primii ani de viață și educația la această vârstă au devenit probleme cruciale pentru evoluția ulterioară a oricărei persoane.

În anul 2002 este inițiat programul „Generalizarea grupei mari pregătitoare în învățământul preșcolar românesc” și, în cadrul acestuia, în conformitate cu modificările și completările la Legea învățământului (stabilirea duratei învățământului obligatoriu de 10 ani și coborârea vârstei de școlarizare de la 7 la 6 ani), este revizuită **Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii** și sunt realizate corelările cu programa claselor I-IV.

Ulterior, respectiv în anul 2005-2006, este elaborată Strategia Ministerului Educației și Cercetării în domeniul educației timpurii, cu sprijinul UNICEF.

Realizarea unui sistem coerent de educație timpurie a copilului în România **este o necesitate** care decurge din prioritățile educației la nivel mondial și național.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului, Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, pe care 189 de state membre ale Națiunilor Unite s-au angajat, la Sesiunea Specială dedicată Copiilor din **mai 2002**, să le îndeplinească până în 2015, programul Guvernului României (2005-2008), Programul Național de Reformă, precum și Strategia Ministerului Educației, cu proiecție până în 2013, trasează coordonatele de bază ale sistemului de educație timpurie pe ne dorim să-l promovăm.

Dezvoltarea timpurie, integrată a copiilor este o prioritate a UNICEF, cu rol determinant în îndeplinirea obiectivului de dezvoltare al mileniului trei și anume: **asigurarea absolvirii ciclului complet de învățământ primar de către toți copiii, fete și băieți.**

De asemenea, **Declarația adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite**, la cea de a XXVI-a Sesiune Specială din data de **10 mai 2002**, cuprinde principiile care ghidează mișcarea globală de construcție a unei lumi demne pentru copii și care se constituie în jaloane pentru construcția unui sistem de educație timpurie a copiilor din România. Dintre aceste principii, următoarele constituie cheia de boltă pentru soliditatea și viabilitatea acestui sistem:

- *Interesele superioare ale copiilor trebuie să fie principalul obiectiv pentru toate acțiunile legate de copii.*
- *Investiția în copii și respectarea drepturilor lor este una dintre modalitățile cele mai eficiente de eradicare a sărăciei.*
- *Orice copil este născut liber și egal în demnitate și drepturi.*
- *Copiii trebuie să aibă parte de un start cât mai bun în viață.*
- *Toți copiii trebuie să aibă acces și să absolve învățământul primar, gratuit, obligatoriu și de bună calitate.*
- *Copiii și adolescenții sunt cetățeni care dispun de capacitatea de a contribui la construirea unui viitor mai bun pentru toți.*
- *Realizarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului necesită reînnoirea voinței politice, mobilizarea și alocarea unor resurse suplimentare la nivel național și internațional, avându-se în vedere urgența și gravitatea nevoilor speciale ale copiilor.*
- *O lume mai bună pentru copii este o lume în care toți copiii se vor putea bucura de anii copilăriei – un timp al jocului și al învățării, când copiii sunt iubiți, respectați și alinați, când drepturile le sunt promovate și protejate, fără nici un fel de discriminare, când siguranța și bunăstarea lor sunt considerate primordiale și când se pot dezvolta în sănătate, pace și demnitate.*

Planul de acțiune adoptat Adunarea Generală a Națiunilor Unite plasează un accent deosebit pe următoarele elemente, care pot constitui structura de rezistență în construcția unui sistem de educație timpurie în România:

- *Dezvoltarea fizică, psihică, spirituală, socială, afectivă, cognitivă și culturală a copiilor constituie o prioritate națională și globală.*
- *Principala răspundere pentru protecția creșterea și dezvoltarea copiilor îi revine familiei și, ca atare, familia este îndreptățită să beneficieze de toată protecția și sprijinul de care are nevoie.*
- *Accesul părinților, familiilor, tutorilor, al persoanelor care au în îngrijire copii și al copiilor înșiși la o gamă completă de informații și servicii este o prioritate.*
- *Punerea în practică a unei legislații naționale, a unor politici și planuri de acțiune, alocarea resurselor pentru protecția drepturilor copilului și înființarea sau consolidarea unor organisme naționale sau a unor instituții pentru asigurarea bunăstării copiilor este o obligație a guvernelor care s-au angajat să implementeze planul de acțiune adoptat la Sesiunea Specială a Adunării Generale a Națiunilor Unite, din care România a făcut parte.*
- *Dezvoltarea sistemelor naționale de monitorizare și evaluare a impactului acțiunilor asupra copiilor este o măsură de primă necesitate.*
- *Consolidarea parteneriatelor cu factorii care pot contribui în mod deosebit la promovarea și protecția drepturilor copiilor include implicarea directă a autorităților locale, a parlamentarilor, a organizațiilor neguvernamentale, a sectorului privat și a agenților economici, a conducătorilor religioși, spirituali, culturali, ai liderilor și ai membrilor comunităților.*

- *Este necesară îmbunătățirea statutului, moralului și profesionalismului persoanelor care lucrează direct cu copiii și al educatoarelor din creșe și grădinițe, asigurarea unei remunerări adecvate a muncii acestora și crearea de oportunități și stimulente pentru evoluția lor.*
- *Dezvoltarea și implementarea unor politici și programe naționale privind frageda copilărie este o măsură de primă necesitate în vederea îndeplinirii angajamentelor asumate de șefii de stat și de guvern care au participat la Sesiunea Specială dedicată copiilor a Adunării Generale ONU.*
- *Educația este un drept al omului și un element esențial pentru reducerea sărăciei și muncii în rândul copiilor, dar și pentru promovarea democrației, păcii, toleranței și dezvoltării.*
- *Extinderea și îmbunătățirea ocrotirii și educației în perioada copilăriei mici, în mod egal pentru băieți și fete, și mai ales pentru copiii cei mai vulnerabili și mai dezavantajați este un obiectiv primordial al educației*
- *Îmbunătățirea calității educației, satisfacerea nevoilor de învățare ale tuturor copiilor, consolidarea ocrotirii și educației în perioada copilăriei mici prin asigurarea de servicii și susținerea de programe orientate spre familii, tutori, personalul de ocrotire și educație și comunitate sunt obiective și acțiuni care trebuie cuprinse în strategia de formare a sistemului de educație timpurie în România.*

În contextul prezentat, putem afirma că experiența românească în domeniul educației timpurii din ultimii 17 ani, prin studiile, aplicațiile și adaptările realizate pe plan național, dar și local, cu sprijin din partea specialiștilor din țară și din străinătate, oferă argumente solide pentru legiferarea conceptului de educație timpurie și formarea de pârgii de acțiune la nivel de sistem educațional. Una dintre pârgii este și programa de studiu care face obiectul prezentei revizuirii.

Programa cuprinde toate activitățile existente în interiorul structurii organizaționale a grădiniței de copii, destinate să promoveze și să stimuleze dezvoltarea intelectuală, afectivă, socială și fizică a fiecărui copil în parte și are în vedere atingerea următoarelor **finalități ale educației timpurii** (de la naștere la 6/7 ani):

- Dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a personalității copilului, în funcție de ritmul propriu și de trebuințele sale, sprijinind formarea autonomă și creativă a acestuia.
- Dezvoltarea capacității de a interacționa cu alți copii, cu adulții și cu mediul pentru a dobândi cunoștințe, deprinderi, atitudini și conduite noi. Încurajarea explorărilor, exercițiilor, încercărilor și experimentărilor, ca experiențe autonome de învățare;
- Descoperirea, de către fiecare copil, a propriei identități, a autonomiei și dezvoltarea unei imagini de sine pozitive;
- Sprijinirea copilului în achiziționarea de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini necesare acestuia la intrarea în școală și pe tot parcursul vieții.

În elaborarea prezentului document s-a ținut cont de tendințele actuale în pedagogie, de evoluția sistemului de învățământ preșcolar înregistrată în ultimii ani (deschidere către abordarea Metodei proiectelor, a activităților integrate, a metodelor interactive de grup etc.), de o serie de aspecte pozitive/dificultăți întâlnite în activitatea la grupă a cadrelor didactice educatoare, precum și de nivelul de maturizare actual al copiilor din grădinițe și de tendințele și evoluțiile în domeniul informațiilor și al tehnologiilor moderne. În același timp, s-a reconsiderat rolul învățământului preșcolar în raport cu celelalte trepte ale sistemului de învățământ.

Dezvoltarea și educația copilului în intervalul 3-6/7 ani

Studiile științifice referitoare la efectele educației timpurii preșcolare (vezi *Pre-School Education in the European Union. Current Thinking and provision*, 1995) au scos în evidență o serie de elemente importante:

- ⇒ Educația timpurie (incluzând educația preșcolară) are un efect pozitiv asupra abilităților copilului și asupra viitoarei sale cariere școlare, în special pentru copiii proveniți din medii socio-economice foarte defavorizate, în sensul că aceștia progresează în plan intelectual, dezvoltă atitudini pozitive față de învățare precum și motivația de a depune în viitor un efort real în școală. Pe de altă parte, s-a constatat că educația timpurie are un efect pozitiv asupra abilităților intelectuale și sociale ale copiilor, independent de mediul lor de proveniență, atunci când instituțiile preșcolare promovează cu adevărat calitatea, atât în ceea ce privește mediul fizic cât și interacțiunile adult/copil.
- ⇒ Educația timpurie (incluzând educația preșcolară) are efecte pozitive asupra viitoarei integrări sociale a adolescentului și adultului. Studiile longitudinale au stabilit faptul că pentru copiii proveniți din medii socio-economice defavorizate s-a observat o reducere a comportamentului delinvent, precum și o rată mai mare a duratei de școlarizare. Acest efect asupra integrării sociale poate fi explicat, desigur, printr-o integrare educațională reușită cu mai puțini ani de repetenție, rate mai scăzute de abandon și o dorință mai mare de a fi integrat în societate.
- ⇒ Mărimea grupei este, de asemenea, importantă. Unii autori consideră că 25 de copii este maximum, iar în clasele cu peste 25 de copii ar trebui să fie prezenți doi adulți. De aceea, ratele înalte de personal, însoțite de cooperarea dintre adulții responsabili cu educația copiilor și o acțiune educațională de calitate au efect asupra dezvoltării copiilor.
- ⇒ Influența formării și supervizării personalului asupra dezvoltării copiilor. Există trei domenii interdependente ale comportamentului adultului care au un impact asupra dezvoltării copiilor: 1. Organizarea clasei pe grupe în diferite arii, permițând copiilor să acționeze individual sau în grupuri mici sau mai mari. Această formă de organizare are efecte pozitive asupra dezvoltării sociale (independență, cooperare, rezolvarea conflictelor sociale) și a limbajului. 2. Introducerea unor tipuri diferite de material, accesibil și adecvat copiilor, cu sugestii pentru activități structurate în jurul acestui material. Acest fapt dă posibilitate copiilor să devină implicați în jocul elaborat și, în același timp, să-și dezvolte abilitățile sociale. 3. Calitatea interacțiunilor adult/copil, atât în relație cu managementul comportamentului social (stimularea discuției și a exprimării de sine, încurajarea independenței etc.), cât și din punctul de vedere al limbajului (managementul timpului de vorbire și încurajarea copiilor care nu vorbesc prea mult)..
- ⇒ Implicarea activă a familiilor în educație și în promovarea participării lor. Proiectele care vizează implicarea părinților din medii defavorizate în educația propriilor copii sunt numeroase și variate. În prezent, în cercetare lipsesc argumente solide în sprijinul implicării parentale și pentru definirea unor metode de acțiune eficiente. Se pare doar că un tip instrumental de intervenție vizând echiparea părinților cu un set de activități specifice care să fie realizate acasă este mai relevant pentru copiii cu nevoi speciale decât pentru copiii din

medii defavorizate, în special atunci când aceștia din urmă beneficiază de un învățământ preșcolar bun. Alte forme de implicare parentală par să fie benefice pentru copiii defavorizați, incluzând sprijinul emoțional, dezvoltarea unei relații părinte/copil satisfăcătoare, ajutor în utilizarea serviciilor disponibile la nivel local (de exemplu serviciile sociale, cele de consiliere familială și cele de nutriție).

În concluzie, trebuie menționat că efectele educației timpurii asupra educației ulterioare a copilului sunt în relație cu influențele educaționale infuzate pe parcurs. La o vârstă timpurie, (până la 3 ani), tipurile de îngrijire oferite copiilor influențează dezvoltarea lor. Mai târziu (înv.preșcolar, primar, gimnazial și liceal), rezultatele depind de experiențele oferite în procesul de învățare. De aceea,este oarte important să se definească și să se promoveze calitatea în educație la aceste niveluri. Pe de altă parte, cercetările în domeniu arată că **cel mai mare beneficiu al educației timpurii apare în planul non-cognitiv**. Au fost identificate multe relații pozitive și semnificative între frecventarea grădiniței și comportamentele centrate pe sarcină, dezvoltarea socio-emoțională, motivația și atitudinile pozitive față de învățare.

Structură și conținut

Curriculumul pentru învățământul preșcolar prezintă o abordare sistemică, în vederea asigurării:

- continuității în interiorul aceluiași ciclu curricular;
- interdependenței dintre disciplinele școlare (clasele I-II) și tipurile de activități de învățare din învățământul preșcolar;
- deschiderii spre module de instruire opționale.

Totodată, prezentul curriculum se remarcă prin:

- **extensie** - angrenează preșcolarii, prin experiențe de învățare, în cât mai multe domenii experiențiale (Domeniul lingvistic și literar, Domeniul științelor, Domeniul socio-uman, Domeniul psiho-motric, Domeniul estetic și creativ), din perspectiva tuturor tipurilor semnificative de rezultate de învățare;
- **echilibru** - asigură abordarea fiecărui domeniu experiențial atât în relație cu celelalte, cât și cu curriculum-ul ca întreg;
- **relevanță** - este adecvat atât nevoilor prezente, cât și celor de perspectivă ale copiilor preșcolari, contribuind la optimizarea înțelegerii de către aceștia a lumii în care trăiesc și a propriei persoane, la ridicarea competenței în controlul evenimentelor și în confruntarea cu o largă varietate de cerințe și așteptări, la echiparea lor progresivă cu concepte, cunoștințe atitudini și abilități necesare în viață;
- **diferențiere** - permite dezvoltarea și manifestarea unor caracteristici individuale, chiar la copii preșcolari de aceeași vârstă (vezi ponderea jocurilor și a activităților alese și a activităților de dezvoltare personală);

- **progresie și continuitate** - permite trecerea optimă de la un nivel de studiu la altul și de la un ciclu de învățământ la altul sau de la o instituție de învățământ la alta (consistența concepției generale, asigurarea suportului individual pentru copii etc.).

D'Hainaut atrăgea atenția asupra faptului că *“punctul central al curriculumurilor trebuie să fie elevul, nu materia.... și că atunci când se vorbește de conținutul curriculumului trebuie să înțelegem ca nu este vorba de enunțări de materii de învățat, ci de scopuri exprimate în termeni de competențe, moduri de acțiune sau de a ști în general ale elevului”*.

Structural, prezentul curriculum aduce în atenția cadrelor didactice următoarele **componente**: finalitățile, conținuturile, timpul de instruire și sugestii privind strategiile de instruire și de evaluare pe cele două niveluri de vârstă (3-5 ani și 5-6/7 ani).

Obiectivele cadru sunt formulate în termeni de generalitate și exprimă competențele care trebuie dezvoltate pe durata învățământului preșcolar pe cele cinci domenii experiențiale.

Obiectivele de referință, precum și exemplele de comportament, ca exprimări explicite rezultatelor învățării (conceptelor, cunoștințelor, abilităților și atitudinilor, dar și ale competențelor vizate) sunt formulate pentru fiecare temă și fiecare domeniu experiențial în parte. În formularea acestora s-a ținut cont de:

- posibilitățile, interesele și nevoile copilului preșcolar, precum și respectarea ritmului propriu al acestuia;
- corelarea fiecărei noi experiențe de învățare cu precedentele;
- încurajarea inițiativei și participarea copilului preșcolar la stabilirea obiectivelor, selecția conținuturilor și a modalităților de evaluare;
- încurajarea învățării independente prin oferirea de ocazii pentru a-și construi cunoașterea (atât în instituția de învățământ cât și în afara acesteia), precum și a lucrului în grupuri mici pe centre de activitate (arii de stimulare) și, pe cât posibil, în grupuri cu o componență eterogenă ;
- stimularea autorefecției, autoevaluării, autoreglării comportamentului de învățare.

Este bine să subliniem faptul că, obiectivele de referință, comportamentele selectate pentru cele șase teme curriculare integratoare, precum și sugestiile de conținuturi sunt orientativ așezate și constituie mai degrabă un suport pentru cadrele didactice aflate la început de drum. Un cadru didactic veritabil știe că adevărata muncă a educatoarei este în spatele acestui document curricular, că au mai rămas o mulțime de lucruri de finețe pe care urmează să le conceapă și să le evalueze singură și că nimic nu poate fi mai provocator din punct de vedere profesional decât să „te întreci” cu programa de studiu utilizată la grupă și să-i găsești, astfel, noi înțelesuri, abordări, strategii de aplicare etc..

Domeniile experiențiale sunt adevărate „*câmpuri cognitive integrate*” (L.Vlăsceanu) care transcend granițele dintre discipline și care, în contextul dat de prezentul curriculum, se întâlnesc cu **domeniile** tradiționale **de dezvoltare** a copilului, respectiv: domeniul psihomotoric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional, domeniul cognitiv. În cele ce urmează, vom enumera și detalia domeniile experiențiale cu care vom opera în cadrul curriculumului pentru învățământul preșcolar.

Domeniul estetic și creativ - acoperă abilitățile de a răspunde emoțional și intelectual la experiențe perceptive, sensibilitatea față de diferitele niveluri de manifestare a calității, aprecierea frumosului și a adecvării la scop sau utilizare.

Experiențele și trăirile caracteristice presupun explorarea trăirilor afective, ca și a proceselor de a construi, compune sau inventa. Prin intermediul unor asemenea experiențe copiii acumulează cunoștințe și abilități, ca și o sporită receptivitate perceptivă, care le va permite să reacționeze de o manieră personală la ceea ce văd, aud, ating sau simt. Aceste experiențe pot fi prezente în orice componentă curriculară, dar cu deosebire în contextul acelor discipline care solicită răspunsuri personale, imaginative, emoționale și uneori acționale la stimuli (vezi muzica, activitățile artistico-plastice, drama, euritmia etc.).

Domeniul om și societate - include omul, modul lui de viață, relațiile cu alți oameni, relațiile cu mediul social, ca și modalitățile în care acțiunile umane influențează evenimentele. Domeniul are o extindere și către contexte curriculare care privesc tehnologia, în sensul abordării capacităților umane de a controla evenimentele și de a ordona mediul.

Tehnologia este cea care face ca productivitatea muncii să crească, astfel încât membrii comunității să-și poată procura produse mai multe, mai ieftine și de mai bună calitate. De aceea, se apreciază că preșcolarii pot fi puși în contact cu acest domeniu prin manipularea unor materiale și executarea unor lucrări care țin de domeniul abilităților practice, prin constatarea proprietăților materialelor, prin selecția unor materiale în funcție de caracteristicile lor, prin constatarea că materialele pot avea și calități estetice, cum ar fi textura, culoarea sau forma etc.

De asemenea, în cadrul domeniului socio-uman se dorește ca preșcolarii să înțeleagă ființele umane angrenate în construirea propriului viitor și propriei lumi, trăind viața de zi cu zi. Totodată, este important ca preșcolarii să înțeleagă faptul că situațiile prezente își au originile în situații din trecut, să observe similarități sau diferențe între oameni sau evenimente, să își imagineze viața în alte perioade istorice.

Se consideră necesar ca introducerea unor concepte sau dezvoltarea unor abilități de ordin general să utilizeze ca puncte de plecare experiențele personale ale copiilor. Din acest punct de vedere, ei vor fi încurajați să se angajeze în explorarea activă, din punct de vedere uman și social, a zonei sau cartierului în care locuiesc.

Familiile acestora, mediul fizic, uman și social pot fi utilizate ca resurse de învățare. Pe de altă parte, textul literar, imaginile și alte materialele audio-vizuale pot fi utilizate ca surse de informare.

În abordarea acestui domeniu se pleacă și de la premisa că instituția preșcolară reprezintă un context utilizabil pentru coordonarea principiilor și acțiunilor morale. Astfel, copiii vor înțelege mult mai ușor concepte precum dreptatea, echitatea, bunătatea, adevărul etc. atunci când le vor putea observa concretizate în acțiunile adulților cu care vin în contact. De asemenea, dezvoltarea unor conduite consistente cu principii morale va fi favorizată de observarea și discutarea de către copii a unor probleme morale, de exersarea lor în jocuri libere sau dirijate și de studierea și dezbaterrea unor opere literare specifice vârstei.

Domeniul limbă și comunicare - acoperă stăpânirea exprimării orale și scrise, ca și abilitatea de a înțelege comunicarea verbală și scrisă.

Se apreciază că prin ascultare și exprimare în situații de grup, preșcolarii devin capabili să exploreze experiențele altor persoane și să-și extindă astfel propriul repertoriu de experiențe semnificative. Se urmărește ca aceștia să vorbească cu încredere, clar și fluent, utilizând modalități de exprimare adecvate pentru diferite categorii de auditoriu.

Se recomandă ca toate instituțiile de învățământ preșcolar să furnizeze contexte în care preșcolarii să se poată exprima și să utilizeze activ mijloacele de comunicare. Din această perspectivă, se apreciază că studiul operelor literare specifice vârstei rafinează gândirea și limbajul acestora, extinde capacitatea lor de a înțelege situații interpersonale complexe și aduce o contribuție importantă la dezvoltarea capacităților de evaluare.

Tot în cadrul acestui domeniu includem și primul contact al copilului cu o limbă străină sau regională. În acest sens, copilul va fi obișnuit sistematic să asculte sonoritatea specifică limbii studiate, să o recunoască, să reproducă ritmul, fonemele și intonația (atenție, el este sensibil la particularitățile limbii necunoscute, cum ar fi: succesiunea silabelor accentuate sau neaccentuate, ritmul....etc.). De asemenea, copilul va fi ajutat să învețe cuvinte care să îi permită să vorbească despre el însuși și despre mediul înconjurător, care să îi faciliteze relații/contacte sociale simple cu vorbitorii nativi ai limbii respective și care să îl ajute să participe oral la viața/activitatea din clasă/comunitate.

Activitățile cele mai potrivite pentru această învățare sunt:

- o memorarea de cuvinte/ propoziții, cântece și jocuri muzicale;
- o imitarea ritmurilor diferite, acompaniind frazele auzite și repetate cu o tamburină;
- o jocuri de limbă.

Astfel, copilul va fi încurajat/stimulat să învețe și câteva elemente ale culturii țării/regiunii respective (istoria locurilor, creații artistice specifice, mâncăruri, activități tradiționale etc.).

Domeniul științe - include atât abordarea domeniului matematic prin intermediul experiențelor practice cât și înțelegerea naturii, ca fiind modificabilă de ființele umane cu care se află în interacțiune.

Astfel, se consideră necesar ca preșcolarul să fie pus în contact cu domeniul matematic prin jocuri dirijate cu materiale, cum ar fi nisipul sau apa, sau prin simularea de cumpărături în magazine. În această manieră vor putea fi dezvoltate reprezentările acestora cu privire la unele concepte, cum ar fi: volum, masă, număr și, de asemenea, ei vor putea fi implicați în activități de discriminare, clasificare sau descriere cantitativă. Dezvoltarea capacităților de raționament, inclusiv de raționament abstract, va fi încurajată în conexiune cu obiecte și activități familiare în sala de grupă sau la domiciliul copiilor. Este considerată deosebit de semnificativă concretizarea ideilor matematice în experimente, utilizarea lor împreună cu alte concepte și elemente de cunoaștere pentru rezolvarea de probleme, pentru exprimarea unor puncte de vedere, pentru creșterea clarității sau relevanței unor mesaje.

De asemenea, este de dorit ca domeniul să nu îngreuească copilul doar la contextul disciplinelor matematice, ci să-i ofere posibilitatea de a explora și contexte ale unor alte componente curriculare, oriunde apar elemente cum ar fi: generarea unor desene geometrice, scheme, estimarea unor costuri, planificarea unor activități, cuantificarea unor rezultate, analiza proporțiilor unei clădiri etc.

Abilități și competențe asociate demersurilor de investigație științifică, cum ar fi observarea, selectarea elementelor semnificative din masa elementelor irelevante, generarea de ipoteze, generarea de alternative, conceperea și realizarea de experimente, organizarea datelor rezultate din observații pot fi dobândite de copiii preșcolari atunci când sunt puși în contact cu domeniul cunoașterii naturii, prin activități simple cum ar fi: observarea unor ființe/plante/animale/obiecte din mediul imediat apropiat, modelarea plastilinei (putând face constatări privind efectul

temperaturii asupra materialului), confecționarea sau jocul cu instrumente muzicale simple, aplicarea unor principii științifice în economia domestică (ex. producerea iaurtului) sau prin compararea proprietăților diferitelor materiale.

Totodată, preșcolarii pot fi încurajați să efectueze experimente, să utilizeze în condiții de securitate diferite instrumente sau echipamente, să înregistreze și să comunice rezultatele observațiilor științifice, să utilizeze diferite surse de informare, să rezolve probleme, să caute soluții, să sintetizeze concluzii valide.

Domeniul psiho-motric acoperă coordonarea și controlul mișcărilor corporale, mobilitatea generală și rezistența fizică, abilitățile motorii și de manipulare de finețe, ca și elemente de cunoaștere, legate mai ales de anatomia și fiziologia omului.

Activitățile prin care preșcolarii pot fi puși în contact cu acest domeniu sunt activitățile care implică mișcare corporală, competiții între indivizi sau grupuri, având ca obiect abilități psihomotorii, ca și activitățile care pot avea drept rezultat o mai bună suplețe, forță, rezistență sau ținută.

Noul plan de învățământ are o structură pe **două niveluri de vârstă** și, în contextul unei învățări centrate pe copil, încurajează eterogenitatea (abandonarea sistemului de constituire a grupelor pe criteriul cronologic). De asemenea, acesta prezintă o construcție diferită, în funcție de tipul de program al grădiniței (program normal și program prelungit sau săptămânal) și o delimitare pe tipuri de activități de învățare: Activități pe domenii experiențiale, jocuri și activități didactice alese și activități de dezvoltare personală. (vezi explicitările din Metodologia de aplicare a planului de învățământ).

Planul de învățământ, ca și domeniile experiențiale prezentate anterior, permite parcurgerea interdisciplinară, integrată a conținuturilor propuse și asigură libertate cadrului didactic în planificarea activității zilnice cu preșcolarii.

Într-un demers coerent al centrării demersurilor educaționale pe copil, noul curriculum scoale în evidență relația biunivocă conținut-metodă și pune un accent deosebit pe rolul educatoarei în procesul de activizare a funcțiilor mintale constructive și creative ale copiilor, pe realizarea unei *dialectici pedagogice* – după H.Wallon – în care copiii și educatoarea se află într-o interacțiune și acomodare reciprocă, subtilă și continuă. De asemenea, ea insistă pe:

- ideea de cadru didactic care joacă rolul de persoană resursă, care informează preșcolarul și îi facilitează acestuia accesul la informații, care diagnostichează dificultățile copilului și care îl sprijină și orientează fără a-l contrazice sau eticheta, care lucrează individual sau în grupuri mici cu preșcolarii respectând ritmul lor propriu etc.;
- deschiderea grădiniței către exterior, către comunitate și, în acest context consideră că învățarea realizată de la persoane din afara instituției este la fel de valoroasă precum cea de la cadrul didactic;
- utilizarea în mod cât mai flexibil a spațiului, mobilierului și a materialelor și echipamentelor specifice.

La final, simțim nevoia să accentuăm și faptul că acest curriculum continuă demersurile anterioare ale Ministerului Educației de a îmbina ideile pedagogiei tradiționale cu ideile pedagogiilor alternative din lume și încearcă să se situeze în acord cu tendințele novatoare în domeniul curriculumului.

Accente noi prezente în curriculumul revizuit

Elaborarea prezentului curriculum prefigurează patru mari tendințe de schimbare:

1. Diversificarea strategiilor de predare-învățare-evaluare, cu accent deosebit pe:

- a) **Metodele activ-participative**, care încurajează plasarea copilului în situația de a explora și de a deveni independent. Situațiile de învățare, activitățile și interacțiunile adultului cu copilul trebuie să corespundă diferențelor individuale în ceea ce privește interesele, abilitățile și capacitățile copilului. Copiii au diferite niveluri de dezvoltare, ritmuri diferite de dezvoltare și învățare precum și stiluri diferite de învățare. Aceste diferențe trebuie luate în considerare în proiectarea activităților, care trebuie să dezvolte la copil stima de sine și un sentiment pozitiv față de învățare. În același timp, predarea trebuie să ia în considerare experiența de viață și experiența de învățare a copilului, pentru a adapta corespunzător sarcinile de învățare.
- b) **Joc** ca: formă fundamentală de activitate în copilăria timpurie și formă de învățare cu importanță decisivă pentru dezvoltarea și educația copilului. Jocul este forma cea mai naturală de învățare și, în același timp, de exprimare a conținutului psihic al fiecăruia. Un bun observator al jocului copilului poate obține informații prețioase pe care le poate utiliza ulterior în activitățile de învățare structurate.
- c) **Evaluare** care ar trebui să urmărească progresul copilului în raport cu el însuși și mai puțin raportarea la norme de grup (relative). Progresul copilului trebuie monitorizat cu atenție, înregistrat, comunicat și discutat cu părinții (cu o anumită periodicitate). Evaluarea ar trebui să îndeplinească trei funcții: măsurare (ce a învățat copilul?), predicție (este nivelul de dezvoltare al copilului suficient pentru stadiul următor, și în special pentru intrarea în școală?) și diagnoză (ce anume frânează dezvoltarea copilului?). O evaluare eficientă este bazată pe **observare sistematică** în timpul diferitelor momente ale programului zilnic, dialogul cu părinții, portofoliul copilului, fișe etc.

2. Mediul educațional trebuie să permită dezvoltarea liberă a copilului și să pună în evidență dimensiunea interculturală și pe cea a incluziunii sociale. **Mediul** trebuie astfel pregătit încât să permită copiilor o explorare activă și interacțiuni variate cu materialele, cu ceilalți copii și cu adultul (adultii).

3. Rolul familiei în aplicarea prezentului curriculum este acela de partener. Părinții ar trebui să cunoască și participe în mod activ la educația copiilor lor desfășurată în grădiniță. Implicarea familiei nu se rezumă la participarea financiară, ci și la participarea în luarea deciziilor legate de educația copiilor, la prezența lor în sala de grupă în timpul activităților și la participarea efectivă la aceste activități și, în general, la viața grădiniței și la toate activitățile și manifestările în care aceasta se implică.

4. Totodată, curriculumul pentru învățământul preșcolar promovează conceptul de **dezvoltare globală** a copilului, considerat a fi central în perioada copilăriei timpurii. Perspectiva dezvoltării globale a copilului accentuează **importanța domeniilor de dezvoltare a copilului**¹, în contextul în care, în societatea de azi, pregătirea copilului pentru școală și pentru viață trebuie să aibă în vedere nu doar competențele academice, ci în aceeași măsură, capacități, deprinderi, atitudini ce țin de dezvoltarea socio-emoțională (a trăi și a lucra împreună sau alături de alții, a gestiona emoții, a accepta diversitatea, toleranța etc.), dezvoltarea cognitivă (abordarea unor situații problematice, gândirea divergentă, stabilirea de relații cauzale, etc., asocieri, corelații etc.), dezvoltarea fizică (motricitate, sănătate, alimentație sănătoasă etc.). Abordarea curriculumului din perspectiva dezvoltării globale vizează cuprinderea tuturor aspectelor importante ale dezvoltării complete a copilului, în acord cu particularitățile sale de vârstă și individuale.

Întrucât finalitățile educației în perioada timpurie (de la naștere la 6/7 ani) vizează dezvoltarea globală a copilului, obiectivele cadru și de referință ale prezentului curriculum sunt formulate pe domenii experiențiale, ținându-se cont de reperele stabilite de domeniile de dezvoltare. În acest sens, domeniile experiențiale devin instrumente de atingere a acestor obiective și, în același timp, instrumente de măsură pentru dezvoltarea copilului, în contextul în care ele indică deprinderi, capacități, abilități, conținuturi specifice domeniilor de dezvoltare.

În cele ce urmează vom face o prezentare a domeniilor de dezvoltare așa cum sunt ele conturate în **Reperete fundamentale privind învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului între naștere și 7 ani**², ilustrând, totodată, și legăturile acestora cu conținutul domeniilor experiențiale din structura curriculumului:

A. **DOMENIUL Dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală** – cuprinde o gamă largă de deprinderi și abilități (de la mișcări largi, cum sunt săritul, alergarea, până la mișcări fine de tipul realizării desenelor sau modelarea), dar și coordonarea, dezvoltarea senzorială, alături de cunoștințe și practici referitoare la îngrijire și igienă personală, nutriție, practici de menținerea sănătății și securității personale.

Dimensiuni ale domeniului:

Dezvoltare fizică: Dezvoltarea motricității grosiere

Dezvoltarea motricității fine

Dezvoltarea senzorio-motorie

Sănătate și igienă personală: Promovarea sănătății și nutriției

Promovarea îngrijirii și igienei personale

Promovarea practicilor privind securitatea personală

¹ Din punct de vedere istoric, conceptul de „domeniu de dezvoltare” apare în secolul XX, între cele două războaie mondiale. Printre primii care urmăresc dezvoltarea copilului de la naștere este Arnold Gesell și el elaborează una dintre primele inventare de dezvoltare structurat pe domeniile de dezvoltare. După concepția lui Gesell dezvoltarea este divizată în: domeniul motor, cognitiv-senzorial, limbaj și comunicare, autonomie și deprinderi de autoservire. Gesell urmărește evoluția copilului în funcție de creștere și de maturizarea sistemului nervos corelat cu procesul de achiziții în plan psihologic. Această abordare a dezvoltării copilului și a achizițiilor sale este utilizată de mai toți specialiștii preocupați de evoluția neuropsihică a copiilor de vârstă mică, amintim R. Spitz, O. Brunet, I. Lezine, N. Bayley și alții

² Acest document de politică educațională a fost elaborat în 2007 cu sprijinul Reprezentanței UNICEF din România, printr-un proces consultativ la care au participat specialiști în educația și dezvoltarea copilului mic de la naștere la 7 ani. Scopul elaborării acestui document a fost acela de pune bazele unui sistem de documente de politică privind educația, îngrijirea și protecția copilului mic de la naștere la 7 ani, care să asigure o perspectivă și abordare unitară a perioadei copilăriei timpurii, prin care să fie promovate drepturile copilului și să-i asigure acestuia condițiile optime pentru un cel mai un start în viață. *Reperete fundamentale privind învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului* reflectă contextul internațional al cercetărilor și preocupărilor la nivel mondial în domeniul educației timpurii, precum și cerințele și prioritățile la nivel național.

- B. DOMENIUL Dezvoltarea socio-emoțională** – vizează debutul vieții sociale a copilului, capacitatea lui de a stabili și menține interacțiuni cu adulți și copii. Interacțiunile sociale mediază modul în care copiii se privesc pe ei înșiși și lumea din jur. Dezvoltarea emoțională vizează îndeosebi capacitatea copiilor de a-și percepe și exprima emoțiile, de a înțelege și a răspunde emoțiilor celorlalți, precum și dezvoltarea conceptului de sine, crucial pentru acest domeniu. În strânsă corelație cu conceptul de sine se dezvoltă imaginea despre sine a copilului, care influențează decisiv procesul de învățare.
- Dimensiuni ale domeniului:
- Dezvoltare socială:** Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu adulții
 - Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu copiii de vârstă apropiată
 - Acceptarea și respectarea diversității
 - Dezvoltarea comportamentelor pro sociale
 - Dezvoltare emoțională:** Dezvoltarea conceptului de sine
 - Dezvoltarea controlului emoțional
 - Dezvoltarea expresivității emoționale
- C. DOMENIUL Dezvoltarea limbajului și a comunicării** – vizează dezvoltarea limbajului (sub aspectele vocabularului, gramaticii, sintaxei, dar și a înțelegerii semnificației mesajelor), a comunicării (cuprinzând abilități de ascultare, comunicare orală și scrisă, nonverbală și verbală) și prechizițiile pentru scris-citit și însoțește dezvoltarea în fiecare dintre celelalte domenii.
- Dimensiuni ale domeniului:
- Dezvoltarea limbajului și a comunicării:** Dezvoltarea capacității de ascultare și înțelegere (comunicare receptivă)
 - Dezvoltarea capacității de vorbire și comunicare (comunicare expresivă)
 - Dezvoltarea premiselor citirii și scrierii:** Participarea la experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții
 - Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet-literă
 - Conștientizarea mesajului vorbit/scris
 - Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj
- D. DOMENIUL Dezvoltarea cognitivă** – a fost definită în termenii abilității copilului de a înțelege relațiile dintre obiecte, fenomene, evenimente și persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice. Domeniul include abilitățile de gândire logică și rezolvare de probleme, cunoștințe elementare matematice ale copilului și cele referitoare la lume și mediul înconjurător.
- Dimensiuni ale domeniului:
- Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme**
 - Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii:** Reprezentări matematice elementare (numere,

reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)
Cunoașterea și înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, Spațiul, metode științifice)

E. DOMENIUL Capacități și atitudini în învățare – se referă la modul în care copilul se implică într-o activitate de învățare, modul în care abordează sarcinile și contextele de învățare, precum și la atitudinea sa în interacțiunea cu mediul și persoanele din jur, în afara deprinderilor și abilităților menționate în cadrul celorlalte domenii de dezvoltare.

Dimensiuni ale domeniului:

Curiozitate și interes

Inițiativă

Persistență în activitate

Creativitate

Din contextul anterior prezentat, educatoarele vor înțelege că datoria lor este aceea de a urmări realizarea unei legaături reale între domeniile experiențiale și domeniile de dezvoltare, fără a căuta o suprapunere exclusivă a lor ci, efectiv, prin găsirea strategiilor adecvate de atingere a dezvoltării globale a copilului și, implicit, a finalităților educaționale

PLAN de ÎNVĂȚĂMÂNT

- nivel preșcolar -

Intervalul de vârstă	Categorii de activități de învățare	Nr.de activități/săptămână		Nr.ore/tură, din norma cadrului didactic, dedicate categoriilor de activități din planul de învățământ
		ON*	OP/OS*	
37 – 60 luni (3,1 - 5 ani)	Activități pe domenii experiențiale	7	+ 7	2h x 5 zile = 10h
	Jocuri si activități didactice alese	10	+ 5	1,5h x 5 zile = 7,5h
	Activități de dezvoltare personală	5	+ 10	1,5h x 5 zile = 7,5h
	TOTAL	22	+ 22	25 h
61 – 84 luni (5,1 - 7 ani)	Activități pe domenii experiențiale	10	+ 10	3h x 5 zile = 15h
	Jocuri si activități didactice alese	10	+ 5	1h x 5 zile = 5h
	Activități de dezvoltare personală	6	+ 11	1h x 5 zile = 5h
	TOTAL	26	+ 26	25 h

Notă:

* Abrevieri pentru cele trei tipuri de program din grădinițe: normal (ON), prelungit (OP) și săptămânal (OS).

La programul prelungit și săptămânal numărul de activități menționat reprezintă activitățile care se adaugă în programul de după-amiază al copiilor (tura a II-a a educatoarei).

METODOLOGIA

de aplicare a planului de învățământ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 6/7 ani

1. Planul de învățământ pentru nivelul preșcolar prezintă o **abordare sistemică**, în vederea asigurării continuității în cadrul celei mai importante perioade de dezvoltare din viața copilului.
2. **Intervalele de vârstă** (37 – 60 luni și 61 – 84 luni), care apar în planul de învățământ, precum și **categoriile și numărul de activități** sunt rezultatul corelării realităților din sistem cu *Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani* și cu tendințele la nivel mondial în domeniu.
3. **Dezvoltarea copilului** este dependentă de ocaziile pe care i le oferă rutina zilnică, interacțiunile cu ceilalți, organizarea mediului și activitățile/situațiile de învățare, special create.
4. **Activitățile de învățare** reprezintă un ansamblu de acțiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate și conduse de cadrul didactic, în scopul atingerii finalităților prevăzute în curriculum. Desfășurarea acestora necesită **coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri** ai procesului de predare-învățare-evaluare, respectiv: **cadre didactice, părinți, copii**, dar și a colaboratorilor și partenerilor educaționali din comunitate a căror implicare este la fel de importantă. În desfășurarea acestora accentul va cădea pe încurajarea inițiativei copilului și a luării deciziei, pe învățarea prin experimente și exersări individuale. Activitățile de învățare se desfășoară fie cu întreaga grupă de copii, fie pe grupuri mici sau individual. Ele pot lua forma activităților pe discipline sau integrate, a activităților liber-alese sau a celor de dezvoltare personală. Dintre mijloacele de realizare utilizate putem aminti: jocul liber, discuțiile libere, jocul didactic, povestirea, exercițiile cu material individual, experimentele, construcțiile, lectura după imagini, observarea, convorbirea, povestirile create de copii, memorizările, precum și alte mijloace, specifice didacticii, în funcție de nevoile educaționale ale copiilor.
5. Categoriile de activități de învățare prezente în acest plan de învățământ sunt: **Activități pe domenii de învățare (care pot fi activități integrate sau pe discipline), Jocuri și activități alese și Activități de dezvoltare personală.**

a) Activitățile pe domenii experiențiale sunt activitățile integrate sau pe discipline desfășurate cu copiii în cadrul unor proiecte planificate în funcție de temele mari propuse de curriculum, precum și de nivelul de vârstă și de nevoile și interesele copiilor din grupă. Numărul acestora indică îndeosebi numărul maxim de discipline care pot fi parcurse într-o săptămână (și ne referim la disciplinele/domeniile de învățare care pot intra în componența domeniilor experiențiale respective). Astfel, considerăm că se pot desfășura maximum 5 activități integrate pe săptămână, indiferent de nivelul de vârstă al copiilor. Așadar, educatoarea poate planifica activități de sine stătătoare, respectiv pe discipline (activități de educarea limbajului, activități matematice, de cunoașterea mediului, de educație pentru societate, de educație fizică, activități practice, educație muzicală sau activități artistico-plastice) sau activități integrate (cunoștințele din cadrul mai multor discipline pot fi îmbinate armonios pe durata unei zile întregi și, cu acest prilej, în activitatea integrată intră și jocurile și activitățile alese SAU cunoștințele interdisciplinare sunt focalizate pe anumite domenii experiențiale iar jocurile și activitățile alese se desfășoară în afara acesteia). Este important să reținem faptul că ordinea desfășurării etapelor de activități (etapa I, etapa a II-a, etapa a III-a etc.) nu este întotdeauna obligatorie, cadrul didactic având libertatea de a opta pentru varianta potrivită.

b) Jocurile și activitățile didactice alese sunt cele pe care copiii și le aleg și îi ajută pe aceștia să socializeze în mod progresiv și să se inițieze în cunoașterea lumii fizice, a mediului social și cultural căruia îi aparțin, a matematicii, comunicării, a limbajului citit și scris. Ele se desfășoară pe grupuri mici, în perechi și chiar individual. Practic, în decursul unei zile regăsim, în funcție de tipul de program (normal, prelungit sau săptămânal), două sau trei etape de jocuri și activități alese (etapa I – dimineața, înainte de începerea activităților integrate, etapa a III-a – în intervalul de după activitățile pe domenii de învățare și înainte de masa de prânz/plecarea copiilor acasă și, după caz, etapa a IV-a – în intervalul cuprins între etapa de relaxare de după amiază și plecarea copiilor de la programul prelungit acasă). Totodată, în unele cazuri, ele se pot regăsi ca elemente componente în cadrul activității integrate. Reușita desfășurării jocurilor și a activităților didactice alese depinde în mare măsură de modul în care este organizat și conceput mediul educațional. Acesta trebuie să stimuleze copilul, să-l ajute să se orienteze, să-l invite la acțiune. Astfel, dacă este vorba de activități desfășurate în sala de grupă, educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării spațiului în centre ca: **Biblioteca, Colțul căsuței/Joc de rol, Construcții, Știință, Arte, Nisip și apă** și altele. Organizarea acestor centre se va face ținând cont de resursele materiale, de spațiu și de nivelul de vârstă al copiilor. În funcție de spațiul disponibil, sectorizarea sălii de grupă poate cuprinde toate centrele sau cel puțin două dintre ele în care cadrul didactic pregătește zilnic „oferta” pentru copii, astfel încât aceștia să aibă posibilitatea să **aleagă** locul de învățare și joc, în funcție de disponibilitate și nevoi. Materialele care se vor regăsi zilnic în zonele/centrele/colțurile deschise nu trebuie să fie aleatorii, ci atent alese, în strânsă corelare cu tema săptămânii sau cu tema proiectului aflat în derulare. Pentru etapa jocurilor și a activităților alese desfășurate în curte, o atenție specială va fi acordată atât organizării și amenajării curții de joc, cât și siguranței pe care o oferă copiilor spațiul respectiv și dotările existente.

c) Activitățile de dezvoltare personală includ **rutinele, tranzițiile și activitățile din perioada după-amiezii** (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal), inclusiv activitățile opționale.

- **Rutinele** sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a zilei. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestuia. Rutinele înglobează, de fapt, activități de tipul: **sosirea copilului, întâlnirea de dimineață, micul dejun, igiena – spălatul și toaleta, masa de prânz, somnul/perioada de relaxare de după-amiază, gustările, plecarea** și se disting prin faptul că se repetă zilnic, la intervale aproximativ stabile, cu aproape aceleași conținuturi. La întâlnirea de dimineață accentul va cădea, printre altele (calendarul naturii, prezența etc.), pe:

- ✓ **Autocunoaștere** (Stimă de sine, imagine de sine – *Cine sunt eu/cine ești tu?, Sunt creativ!, Fluturasul, Etichete bune, etichete rele; Inimioara de prescolar/scolar*).
- ✓ **Dezvoltarea abilităților de comunicare** - comunicare asertivă – *Învăț să spun NU fără să îi deranjez pe cei din jur; comunicare cu colegii/părinții/educatoarea – jocuri în diade de tipul: Cum salut?; Cum spun mulțumesc?; Cum cer iertare?; Cum mă împac cu prietenul meu?; Unele secrete nu trebuie păstrate niciodată..., în cine pot avea încredere?; Comunic în oglindă; Ce ție nu-ți place, altuia nu face!; Mima (comunicarea verbală și non-verbală a propriilor trăiri și sentimente) Sunt vesel/trist pentru că...; Azi mi-a plăcut/nu mi-a plăcut la tine...pentru că...; Tristețea/veselia în culori și forme.*
- ✓ **Managementul învățării prin joc** - Motivarea copilului pentru a deveni școlar - *Vreau să fiu școlar; Continuă povestea....; Meseria de elev; Cum aș vrea să fie învățătoarea mea; Eu, când voi fi școlar...*

✓ **Dezvoltarea empatiei** - *Dacă tu ești bine și eu sunt bine!; Cum să îmi fac prieteni?; Ba al meu, ba al tău; Cinci minute eu, cinci minute tu; Cum îmi aleg prietenii?; Îmi ajut prietenul?; Suntem toleranți; Azi mi s-a întâmplat...; Cum v-ați simți dacă cineva v-ar spune...?; Cum să fac surprize celor dragi etc.*

✓ **Luarea deciziilor** în funcție de anumite criterii și încurajarea alegerilor și a găsirii a cât mai multe variante de soluții la situațiile apărute - *Hei, am și eu o opinie!, M-am certat cu prietenul meu – ce pot să fac?, Vreau..., îmi permiți?, La răscruce de drumuri...*

✓ **Medierea conflictelor** - *Învăț să lucrez în echipă, Singur sau în grup?, Fără violență!, Fotograful.*

- Tranzițiile sunt activități de scurtă durată, care fac **trecerea de la momentele de rutină la alte tipuri/categorii de activități de învățare, de la o activitate de învățare la alta**, în diverse momente ale zilei. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copilului, de contextul momentului și de calitățile adultului cu rol de cadru didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unei activități în care se execută concomitent cu momentul de tranziție respectiv un joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.
 - Activitățile opționale intră tot în categoria activităților de învățare, respectiv a celor de dezvoltare personală și se includ în programul zilnic al copilului în grădiniță. Ele sunt alese de către părinți, din oferta prezentată de unitatea de învățământ la 15 septembrie și aprobată de către Consiliul director al unității. Opționalele pot fi desfășurate de către educatoarele grupei sau de un profesor specialist, care va lucra în echipă cu acestea. Programul unei activități opționale poate fi elaborat de educatoarea/profesorul care urmează să o desfășoare și, în acest caz, va fi avizată de inspectorul de specialitate sau poate fi aleasă de cel care predă opționalul respectiv din oferta de programe avizate deja de MECT sau de ISJ. Timpul afectat unei activități opționale este același cu cel destinat celorlalte activități din programul copiilor. În acest context, se va desfășura cel mult un opțional pe săptămână, pentru copiii cu vârste între 37 – 60 luni (3- 5 ani) și cel mult două, pentru copiii cu vârste între 61 – 84 luni (5 – 7 ani). Activitățile opționale se desfășoară cu maximum 10-15 copii și au menirea de a descoperi și dezvolta înclinațiile copiilor și de a dezvolta abilități, ca o premiză pentru performanțele de mai târziu. Grupele de copii participanți la un opțional vor cuprinde 10-15 preșcolari. Activitățile opționale se desfășoară în continuare conform Notificării nr.41945/18.10.2000 (vezi Anexa 4).
 - Activitățile desfășurate în perioada după-amiezii (activități recuperatorii pe domenii de învățare, recreative, de cultivare și dezvoltare a înclinațiilor) sunt tot activități de învățare. Acestea respectă ritmul propriu de învățare al copilului și aptitudinile individuale ale lui și sunt corelate cu tema săptămânală/tema proiectului și cu celelalte activități din programul zilei.
6. **Jocul este activitatea fundamentală a copilului** pe care se sprijină atât rutinele cât și tranzițiile și, evident, activitățile de învățare. El influențează întreaga conduită și prefigurează personalitatea în plină formare a acestuia. Așadar, mijloacele principale de realizare a procesului instructiv-educativ la nivel antepreșcolar și preșcolar sunt: jocul, (ca joc liber, dirijat sau didactic), activitățile didactice de învățare.
7. Programul anual de studiu se va organiza în jurul a șase mari teme: ***Cine sunt/ suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cum planificăm/ organizăm o activitate?, Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?*** și ***Ce și cum vreau să fiu?*** (ordinea prezentării nu are nici o legătură cu momentul din anul școlar când pentru o temă sau alta se pot derula cu copiii diferite proiecte).
8. Pornind de la aceste teme, anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele care urmează a se derula cu copiii³. Într-un an școlar, se pot derula **maximum 7 proiecte** cu o durată de maximum 5 săptămâni/proiect sau un număr mai mare de proiecte de mai mică amploare, variind între 1-3 săptămâni, în funcție

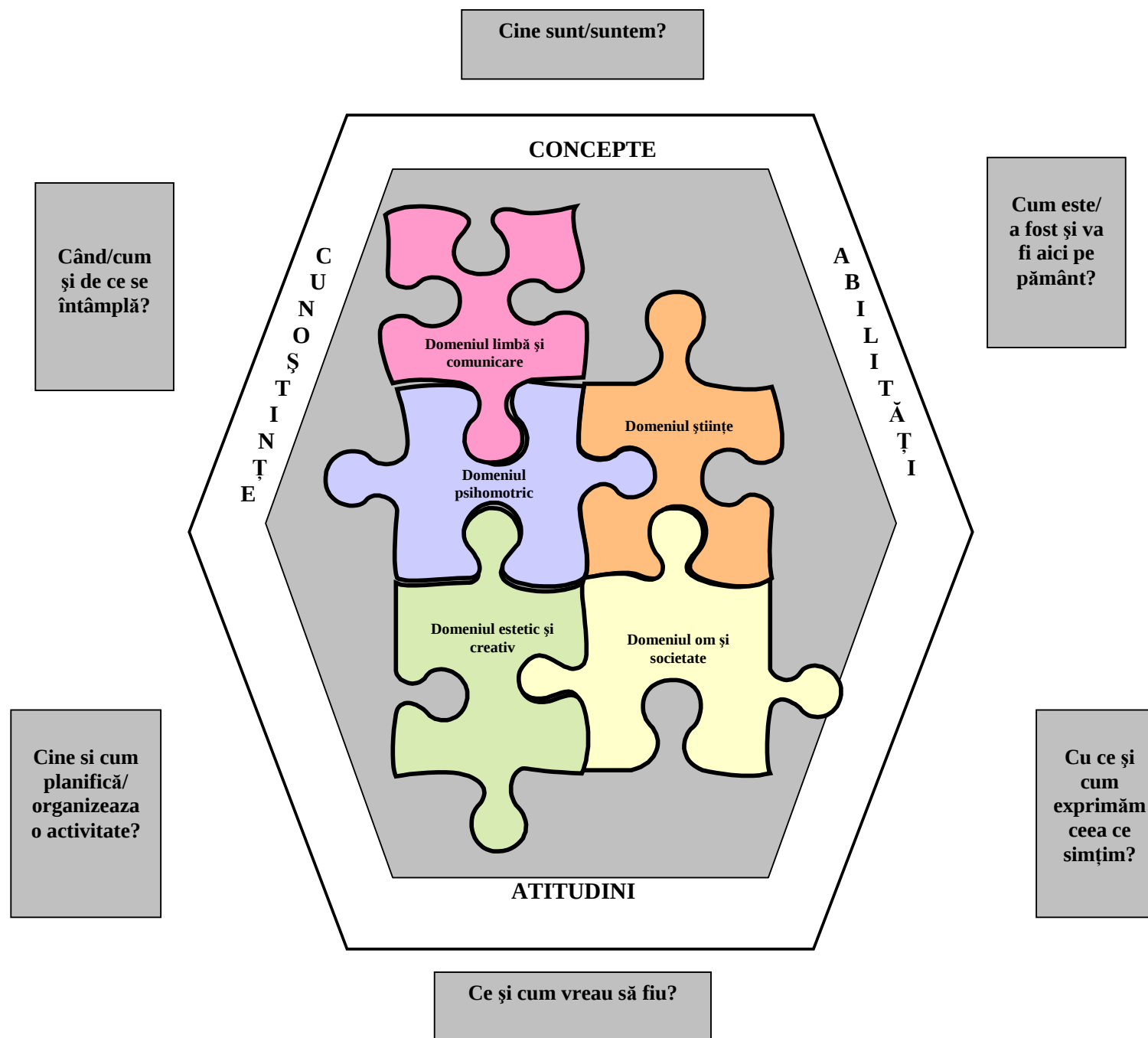
³ Detalii privind proiecte orientative și exemple activități în cadrul proiectelor se găsesc în Anexa 1.

de complexitatea temei abordate și de interesul copiilor pentru tema respectivă. De asemenea, pot exista și săptămâni în care copiii nu sunt implicați în nici un proiect, dar în care sunt stabilite teme săptămânale de interes pentru copii. Totodată, pot exista și proiecte de o zi și/sau proiecte transsemestriale.

9. În medie, pentru toate cele patru intervale de vârstă, o activitate cu copiii durează între 15 și 45 de minute (de regulă, 15 minute la grupa mică, 30-45 minute maximum la grupa pregătitoare). În funcție de nivelul grupei, de particularitățile individuale ale copiilor din grupă, de conținuturile și obiectivele propuse la activitate, educatoarea va decide care este timpul efectiv necesar pentru desfășurarea fiecărei activități.
10. Numărul de activități zilnice desfășurate cu copiii variază în funcție de **tipul de program ales de părinți** (program normal – 5 ore sau program prelungit – 10 ore), iar numărul de activități dintr-o săptămână variază în funcție de nivelul de vârstă al copiilor (respectiv: 3-5 ani și 5-6/7 ani). Totodată, pentru nivelul 3-5 ani, unde sunt numai 7 activități integrate sau pe discipline și 8 arii curriculare, recomandăm alternarea activităților artistico-plastice și de educație muzicală (aflăte în aceeași arie curriculară) sau a acestora cu activitățile practice (din aria curriculară Tehnologii).
11. Pentru grupele de vârstă cuprinse în intervalul **3-5 ani**, categoriile de activități desfășurate cu copiii vor viza îndeosebi socializarea copilului (colaborare, cooperare, negociere, luarea deciziilor în comun etc.) și obținerea treptată a unei autonomii personale, iar pentru grupele de vârstă cuprinse în intervalul **5-7 ani**, accentul se va deplasa spre pregătirea pentru școală și pentru viața socială a acestuia.
12. Educatoarele vor respecta Programul zilnic (cu reperele orare)⁴ stabilit de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului. În intervalul 1-30 septembrie, după etapa de observare a copiilor (evaluarea inițială) și după întocmirea caracterizării grupei, pe baza evaluării resurselor umane și materiale existente și după consultarea educatoarelor și a părinților, se va definitiva și aproba de către Consiliul director al unității de învățământ lista activităților opționale.
13. În programul zilnic este obligatoriu să existe cel puțin **o activitate sau un moment/secvență de mișcare** (*joc de mișcare cu text și cânt, activitate de educație fizică, moment de înviorare, întreceri sau trasee sportive, plimbare în aer liber etc.*). Totodată, educatoarea va avea în vedere expunerea copiilor la factorii de mediu, ca și condiție pentru menținerea stării de sănătate și de călire a organismului și va scoate copiii în aer liber, cel puțin o dată pe zi, indiferent de anotimp.
14. **Activitatea didactică a educatoarei** se compune din **5 ore** pe zi de activitate desfășurată cu grupa de minimum 10 și maximum 20 de copii și 3 ore de activitate metodică (proiectarea și pregătirea activităților pentru a doua zi, studiul individual, confecționarea materialului didactic, conceperea și realizarea unor fișe de lucru, participarea la cursuri de formare, comisii metodice, cercuri pedagogice, întâlniri metodice, schimburi de experiență etc.). La nivelul Comisiei metodice, cel puțin o zi pe săptămână va fi dedicată efectuării celor 3 ore de activitate metodică în unitate. Întreaga activitate a educatoarei va fi înregistrată în documentul juridic *Caietul de evidență a activității cu copiii și a prezenței la grupă*⁵ și va fi ilustrată în **potofoliul profesional**, pe care îl întocmește în urma desfășurării activității metodice zilnice și în **portofoliile copiilor**, care dau măsura valorii sale profesionale.
15. Instrumentele recomandate pentru a fi utilizate de educatoare pentru a înregistra diferite aspecte privind activitatea zilnică cu copiii sunt: Caietul de evidență a activităților cu copiii și a prezenței la grupă, Calendarul naturii, Catalogul grupei, Jurnalul grupei și portofoliile copiilor.

⁴ Formatul orientativ pentru planificarea calendaristică se găsește în Anexa 2, iar baza legală a acestui document juridic se află în Anexa 5.

⁵ Vezi Anexa 3

**PRECIZĂRI
privind
organizarea programului anual de studiu pe teme**

Cine sunt/ suntem?

Descrierea temei

O explorare a naturii umane, a convingerilor și valorilor noastre, a corpului uman, a stării de sănătate proprii și a familiilor noastre, a prietenilor, comunităților și culturilor cu care venim în contact (materială, fizică, sufletească, culturală și spirituală), a drepturilor și a responsabilităților noastre, a ceea ce înseamnă să fii om.

Descrierea temei

O explorare a lumii fizice și materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relației cauză-efect, a fenomenelor naturale și a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului științei și tehnologiei.

**Când/cum și de ce
se întâmplă?**

**Cum este/
a fost și va fi aici
pe pământ?**

Descrierea temei

O explorare a Sistemului solar, a evoluției vieții pe Pământ, cu identificarea factorilor care întrețin viața, a problemelor lumii contemporane: poluarea, încălzirea globală, suprapopularea etc.

O explorare a orientării noastre în spațiu și timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei și geografiei din perspectivă locală și globală, a căminelor și a călătoriilor noastre, a descoperirilor, explorărilor, a contribuției indivizilor și a civilizațiilor la evoluția noastră în timp și spațiu.

**Cine și cum planifică/
organizează o activitate?**

Descrierea temei

O explorare a modalităților în care comunitatea/individul își planifică și organizează activitățile, precum și a universului produselor muncii și, implicit, a drumului pe care acestea îl parcurg .

O incursiune în lumea sistemelor și a comunităților umane, a fenomenelor de utilizare/ neutilizare a forței de muncă și a impactului acestora asupra evoluției comunităților umane, în contextul formării unor capacități antreprenoriale.

Descrierea temei

O explorare a felurilor în care ne descoperim și ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile și valorile, îndeosebi prin limbaj și prin arte.
O incursiune în lumea patrimoniului cultural național și universal.

**Cu ce și cum exprimăm
ceea ce simțim?**

Ce și cum vreau să fiu?

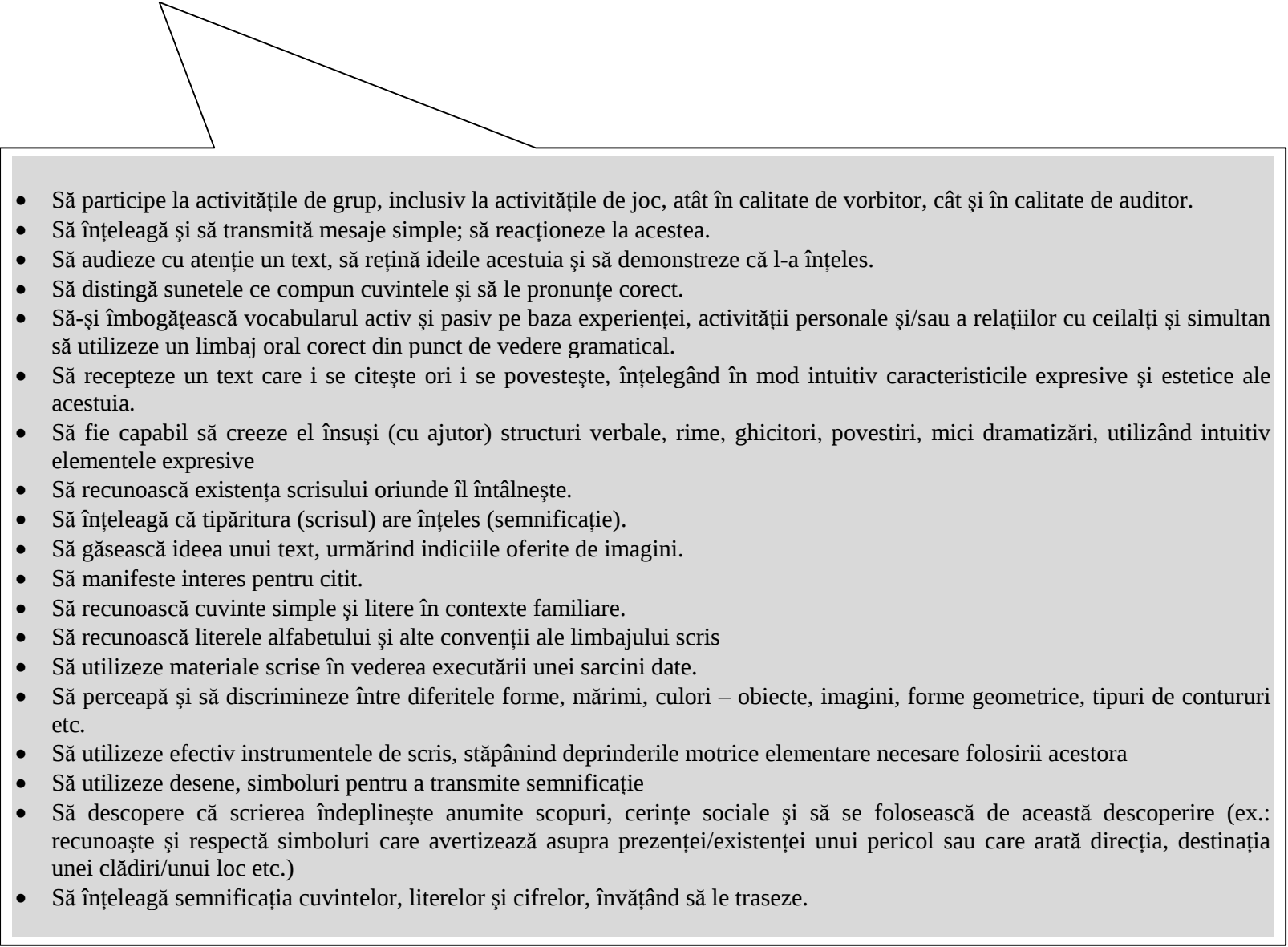
Descrierea temei

O explorare a drepturilor și a responsabilităților noastre, a gândurilor și năzuințelor noastre de dezvoltare personală.
O incursiune în universul muncii, a naturii și a valorii sociale a acesteia (*Munca - activitatea umană cea mai importantă, care transformă năzuințele în realizări*). O incursiune în lumea meseriilor, a activității umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor și abilităților proprii, a propriei valori și a încurajării stimei de sine.

OBIECTIVE CADRU ȘI DE REFERINȚĂ

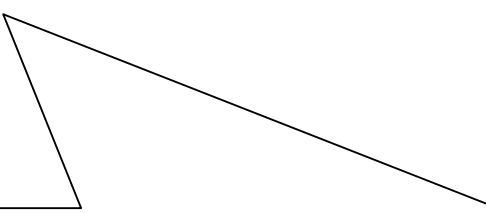
DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE

- ✦ Dezvoltarea capacității de exprimare orală, de înțelegere și utilizare corectă a semnificațiilor structurilor verbale orale;**
- ✦ Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical, sintactic;**
- ✦ Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului oral;**
- ✦ Dezvoltarea capacității de a înțelege și transmite intenții, gânduri, semnificații mijlocite de limbajul scris.**

-
- Să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.
 - Să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.
 - Să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.
 - Să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect.
 - Să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.
 - Să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia.
 - Să fie capabil să creeze el însuși (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive
 - Să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlnește.
 - Să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).
 - Să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.
 - Să manifeste interes pentru citit.
 - Să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare.
 - Să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris
 - Să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.
 - Să perceapă și să discrimineze între diferitele forme, mărimi, culori – obiecte, imagini, forme geometrice, tipuri de contururi etc.
 - Să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora
 - Să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație
 - Să descopere că scrierea îndeplinește anumite scopuri, cerințe sociale și să se folosească de această descoperire (ex.: recunoaște și respectă simboluri care avertizează asupra prezenței/existenței unui pericol sau care arată direcția, destinația unei clădiri/unui loc etc.)
 - Să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.

DOMENIUL ȘTIINȚE

- ❖ Dezvoltarea operațiilor intelectuale prematematice;
- ❖ Dezvoltarea capacității de a înțelege și utiliza numere, cifre, unități de măsură, întrebuițând un vocabular adecvat;
- ❖ Dezvoltarea capacității de recunoaștere, denumire, construire și utilizare a formelor geometrice;
- ❖ Stimularea curiozității privind explicarea și înțelegerea lumii înconjurătoare
- ❖ Dezvoltarea capacității de rezolvare de situații problematice, prin achiziția de strategii adecvate;
- ❖ Dezvoltarea capacității de cunoaștere și înțelegere a mediului înconjurător, precum și stimularea curiozității pentru investigarea acestuia;
- ❖ Dezvoltarea capacității de observare și stabilire de relații cauzale, spațiale, temporale
- ❖ Utilizarea unui limbaj adecvat în prezentarea unor fenomene din natură și din mediul înconjurător;
- ❖ Formarea și exersarea unor deprinderi de îngrijire și ocrotire a mediului înconjurător, în vederea educării unei atitudini pozitive față de acesta.

-
- Să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan;
 - Să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.
 - Să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat.
 - Să înțeleagă raporturi cauzale între acțiuni, fenomene (dacă...atunci) prin observare și realizare de experimente
 - Să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri.
 - Să efectueze operații și deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice
 - Să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte și cifrele corespunzătoare.
 - Să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10.
 - Să identifice poziția unui obiect într-un șir utilizând numeralul ordinal.
 - Să realizeze serii de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuși.
 - Să compună și să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-10
 - Să găsească soluții diverse pentru situații problematice reale sau imaginare întâlnite în viața de zi cu zi sau în povești, povestiri.
 - Să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.
 - Să recunoască și să descrie verbal și/sau grafic anumite schimbări și transformări din mediul apropiat.
 - Să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului.
 - Să cunoască existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice.
 - Să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.
 - Să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite.
 - Să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE

- **Cunoașterea și respectarea normelor de comportare în societate; educarea abilității de a intra în relație cu ceilalți;**
- **Educarea trăsăturilor pozitive de voință și caracter și formarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți;**
- **Dezvoltarea comportamentelor de cooperare, prosociale, proactive (inițiativă)**
- **Dezvoltarea abilității de recunoaștere, acceptare și respect al diversității**
- **Cunoașterea unor elemente de istorie, geografie, religie care definesc portretul spiritual al poporului român;**
- **Formarea și consolidarea unor abilități practice specifice nivelului de dezvoltare motrică;**
- **Îmbogățirea cunoștințelor despre materiale și caracteristicile lor, precum și despre tehnici de lucru necesare prelucrării acestora în scopul realizării unor produse simple;**
- **Formarea deprinderilor practic-gospodărești și utilizarea vocabularului specific.**

-
- Să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală (ex.: importanța alimentelor sănătoase pentru organismul uman; reguli ale activității și ale jocului, în vederea evitării unor situații periculoase; reguli de minimă protecție a naturii și pericolul încălcării lor; reguli privind protecția vieții proprii și a celor din jur etc.)
 - Să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)
 - Să negocieze și să participe la decizii comune
 - Să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute.
 - Să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.
 - Să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).
 - Să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.
 - Să cunoască diferite materiale de lucru, din natură ori sintetice
 - Să efectueze operații simple de lucru cu materiale din natură și sintetice
 - Să identifice, să proiecteze și să găsească cât mai multe soluții pentru realizarea temei propuse în cadrul activităților practice.
 - Să se raporteze la mediul apropiat, contribuind la îmbogățirea acestuia prin lucrările personale.
 - Să dobândească comportamente și atitudini igienice corecte față de propria persoană și față de alte ființe și obiecte.
 - Să capete abilitatea de a intra în relație cu cei din jur, respectând norme de comportament corect și util celorlalți.
 - Să-și formeze deprinderi practice și gospodărești.
 - Să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.

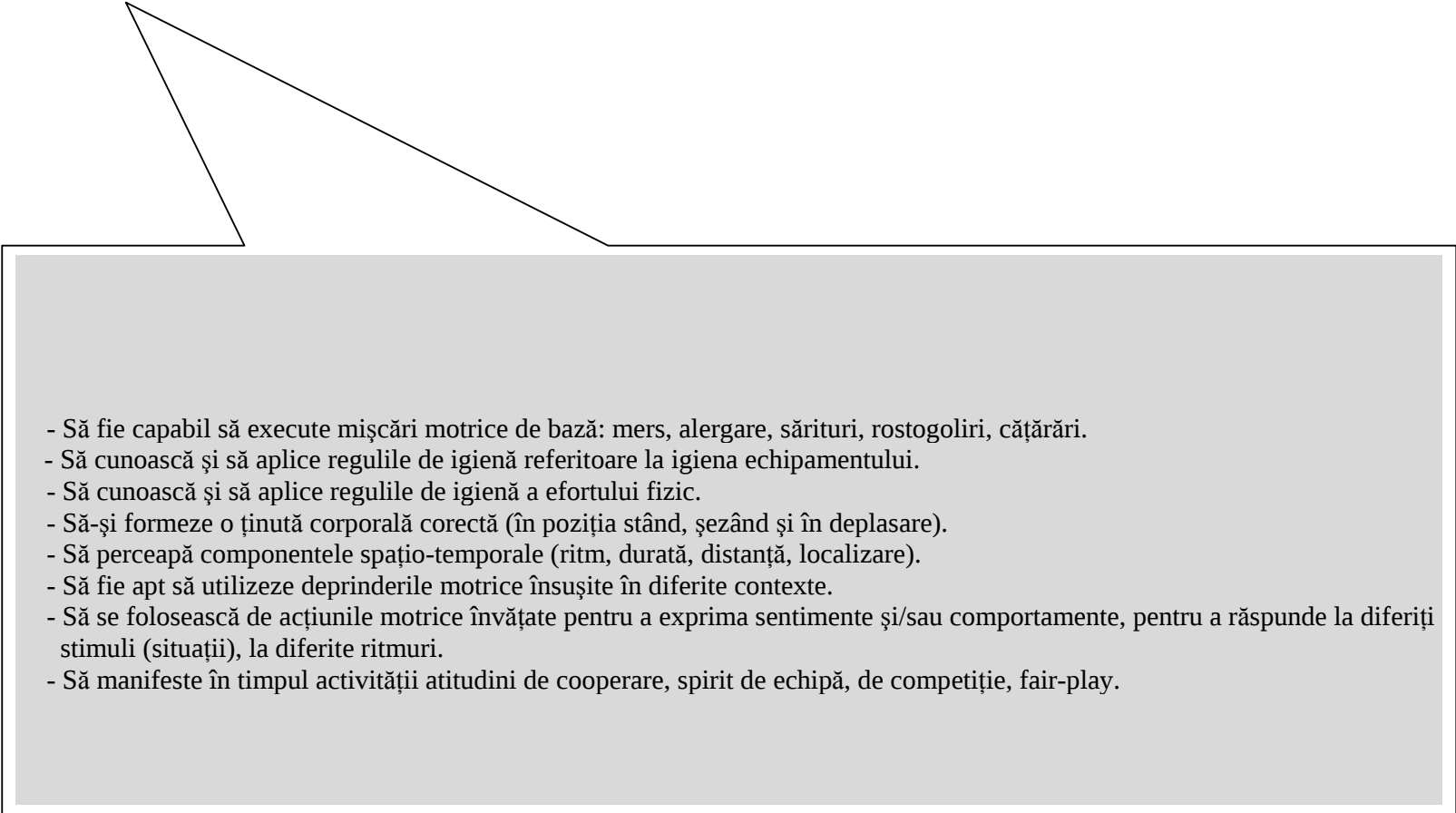
DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV

- o Formarea unor deprinderi de lucru pentru realizarea unor desene, picturi, modelaje;**
- o Realizarea unor corespondențe între diferitele elemente de limbaj plastic și forme, obiecte din mediul înconjurător (natură, artă și viața socială);**
- o Stimularea expresivității și a creativității prin desen, pictură, modelaj;**
- o Formarea capacității de receptare a lumii sonore și a muzicii;**
- o Formarea capacităților de exprimare prin muzică;**
- o Cunoașterea marilor valori ale creației muzicale naționale și universale.**

- Să redea teme plastice specifice desenului.
- Să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii.
- Să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.
- Să recunoască elemente ale limbajului plastic și să diferențieze forme și culori în mediul înconjurător.
- Să cunoască și să diferențieze materiale și instrumente de lucru, să cunoască și să aplice reguli de utilizare a acestora
- Să utilizeze un limbaj adecvat cu privire la diferitele activități plastice concrete
- Să compună în mod original și personal spațiul plastic, utilizând materiale și tehnici diverse alese de el .
- Să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.
- Să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)
- Să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.
- Să diferențieze auditiv timbrul sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale.
- Să diferențieze auditiv intensitatea sunetelor din mediul apropiat și a sunetelor muzicale.
- Să diferențieze auditiv durata determinată a sunetelor din mediul apropiat și a sunetelor muzicale
- Să diferențieze auditiv înălțimea sunetelor muzicale.
- Să intoneze cântece pentru copii.
- Să cânte acompaniați de educatoare
- Să acompanieze ritmic cântecele.
- Să cânte cântecele în aranjamente armonico-polifonice elementare.
- Să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia
- Să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată.
- Să exprime într-un joc impresia muzicală.
- Să improvizeze spontan, liber scurte motive sincretice: text onomatopeic + melodie, text onomatopeic + mișcare, text onomatopeic + melodie + mișcare;.
- Să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.

DOMENIUL PSIHOMOTRIC

- **Formarea și dezvoltarea deprinderilor motrice de bază și utilitar-aplicative;**
- **Stimularea calităților intelectuale, de voință și afective în vederea aplicării independente a deprinderilor însușite;**
- **Cunoașterea deprinderilor igienico-sanitare pentru menținerea stării de sănătate.**

-
- Să fie capabil să execute mișcări motrice de bază: mers, alergare, sărituri, rostogoliri, cățărări.
 - Să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.
 - Să cunoască și să aplice regulile de igienă a efortului fizic.
 - Să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare).
 - Să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare).
 - Să fie apt să utilizeze deprinderile motrice însușite în diferite contexte.
 - Să se folosească de acțiunile motrice învățate pentru a exprima sentimente și/sau comportamente, pentru a răspunde la diferiți stimuli (situații), la diferite ritmuri.
 - Să manifeste în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play.

Cine sunt/suntem?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - discută cu colegii și cu profesorul despre subiecte cunoscute, povestește întâmplări din viața personală (persoana proprie, familie, prieteni etc.); - întreabă și răspunde la întrebări; - știe să se prezinte; - învață cuvinte noi și le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare.	- numele și prenumele - membrii familiei - comunitate (prieteni, vecini, colegi de grădiniță, personalul grădiniței) - casa familiei, camera personală, grădinița, sală de clasă, alte spații familiare - responsabilități proprii în familie/la grădiniță
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare (ex.: prin telefon de jucărie sau real); - primește mesaje, îndeplinește instrucțiuni simple; - compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - răspunde la întrebări privind conținutul unui text, a unei povestiri scurte.	
	să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod	- reține expresii ritmate și rimate; recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în	

intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia.	concordanță cu mesajul transmis; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text.	
să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- își recunoaște numele propriu oriunde îl întâlnește și, eventual, îl scrie cu majuscule; - „citește” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor; - învață să „citească” imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta și de sus în jos.	
să manifeste interes pentru citit.	- discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”.	
să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare.	- recunoaște („citește”) în viața zilnică și în cadrul jocurilor de rol - indicatoarele pentru „stație de metrou”, „stație de autobuz”, „ieșire”, „intrare”, numele diferitelor instituții: grădiniță, spital, școală etc; - recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații despre tema dată (ex.: imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre familie sau despre el).	

	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaște modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.	
	să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris.	- execută elemente grafice elementare (trasare liberă, colorare); - urmărește perceptiv și motric anumite trasee (ex.: labirintul); - completează desene simple, începute, cu părțile care lipsesc; - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii și a instrumentului de scris în mână.	
	să descopere că scrierea îndeplinește anumite scopuri, cerințe sociale și să se folosească de această descoperire.	- utilizează propriul nume pentru a personaliza lucrurile care-i aparțin, creațiile proprii (ex.: copilul va fi încurajat să scrie fie o literă, fie întreg numele pe diferite desene, lucrări, scrisori etc.); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje, de scrierea personală și de orice altă modalitate.	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- observă obiectele din sala de grupă, camera proprie etc.; - recunoaște/ numește obiectele indicate; - clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime) sau prin numirea unei proprietăți comune; - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (lung, scurt) - apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra etc. - numărat în intervalul 1-5.
	să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat.	- spune care obiect este mai aproape sau mai departe, luându-se pe sine ca punct de reper; - spune unde se găsește el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.);	

		- plasează obiectele peste, pe, deasupra, dedesubt, înăuntrul sau în afara unui spațiu/ obiect; - învață schema corporală, cu accent pe relația dreapta-stânga (după 4 ani).	
	să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaște și denumește figuri geometrice în mediul ambiant sau cu ajutorul materialelor puse la dispoziție (cerc, pătrat, eventual triunghi – după 4 ani); - trasează figuri geometrice cunoscute trecând cu creionul peste o linie deja trasată.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare.	- alcătuiește grupe de obiecte în limitele 1-3 (până la 4 ani) și 1-5 (după 4 ani); - numără corect aceste obiecte; - descoperă care cifră lipsește într-un șir dat; - recunoaște și denumește cifre în intervalul 1-3 (până la 4 ani) și 1-5 (după 4 ani).	
	să realizeze serii de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuși.	- execută serii de obiecte (mărgel, boabe, bucăți de hârtie) realizând structuri simple și folosindu-se de criteriile cunoscute sau date de educatoare; - deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - enumeră și descrie părți componente ale corpului omenesc; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el din tema abordată; - caută informații suplimentare despre tema studiată, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	- corpul omenesc - familia în diferite ipostaze (la masa, în parc, în excursie, în livada sau pe ogor etc.) - diferențe de gen, rasă, cultură, limbă
	să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând	- denumește/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de	

	elementul uman ca parte integrantă a mediului	interculturalitate etc.); - analizează/compară diferențele de cultură, tradiții, specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; - vorbește despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice); - cunoaște tipurile de activități zilnice desfășurate în comunitatea în care trăiește (sănătate, educație, transporturi, agricultură, meșteșuguri etc).	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate; - interpretează date și simboluri din care să extragă informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); - relatează activități umane din mediile antropizate studiate (orașul, satul, cartierul); - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.	- respectă regulile de igienă individuală și colectivă; - cunoaște existența unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală.	- își prezintă membrii familiei, colegii, prietenii, vecinii; - se prezintă pe sine, se descrie; - interacționează în mod egal cu toți copiii din comunitate, indiferent de gen, limba vorbită, etnie sau performanțe (copii cu CES) - răspunde și formulează întrebări referitoare la identitatea personală (familie, etnie, limba vorbită,	- copilul în diferite ipostaze (la masa, la joaca, la plimbare, în vizita, în excursie etc.) - domiciliul - numele țării de origine - prieteni, vecini - responsabilități proprii în familie/la grădiniță

		cultura, caracteristicile fizice ale celorlalți).	- norme de conviețuire socială (norme de conduită, norme de circulație, norme igienice etc.) - diferențe individuale / diferențe determinate de etnie, mediu, religie etc. - drepturile copilului - valori individuale - valori naționale - valori internaționale - responsabilități proprii în familie/la grădiniță
să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- învață să aștepte într-o situație dată; - își cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare; - dobândește, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - respectă normele de conviețuire socială.		
să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute.		
să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.	- reacționează pozitiv la o promisiune făcută; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu sine și cu ceilalți; - acceptă diversitatea de opinii și atitudini.		
să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaște numele țării de origine, domiciliul; - cunoaște însemnele țării (steag, stemă, imn) și manifestă respect față de acestea; - exprimă atitudini pozitive față de țară și popor; - cunoaște și respectă tradițiile culturale naționale și minoritare; participă afectiv la sărbătorile laice și religioase ale familiei și ale comunității; - face distincție între o zi obișnuită și o zi de sărbătoare; - descrie și recunoaște evenimente importante (Ziua Națională, Ziua Unirii, alte evenimente tradiționale, religioase, culturale, istorice etc.).		
să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.		
să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură și viața	- execută individual sau în grup tema dată; - execută lucrări practice din materiale diferite,		- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasă, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac,

	cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite. să dobândească comportamente și atitudini igienice corecte față de propria persoană și față de alte ființe și obiecte. să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.	combinându-le între ele (mobiliier din deșeuri de lemn, colaje, jucării, machete, diorame). - se autoservește în situații simple care impun acest lucru (masă, spălător, dormitor, activități); - ordonează jucăriile și obiectele din ambient, dezvoltându-și spiritul de ordine și curățenie; - spală fructele și legumele și participă la prepararea unor salate și produse de patiserie cu acestea; - participă la aranjarea și servirea mesei. - pregătește o masă festivă alături de adulți; - știe să facă o invitație, să răspundă la o invitație și cum să se comporte într-o vizită; - manifestă simpatie față de cei din jur (oameni și animale).	ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
ESTETIC ȘI CREATIV	să acompanieze ritmic cântecele. să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia. să redea teme plastice specifice desenului.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.). - asociază mișcarea liberă cântecului(3 ani), mișcarea sugerată de timpii egali ai măsurii sau de text (după 3 ani). -exprimă prin mișcare liberă sau impusă de caracterul unor cântece pentru copii, a unor piese populare din zonă și a unor fragmente din muzica cultă, sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor, starea sufletească creată. - ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale. - cunoaște materialele de lucru specifice activităților artistico-plastice; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - utilizează corect instrumentele de lucru (creion,	

		pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar și prin mâzgălituri); - execută trasee utilizând diferite instrumente de lucru și diferite suporturi (hârtie, carton, sticlă, lemn etc.); - colorează diferite imagini, respectând conturul acestora; - completează lacune din desene; - dispune alternativ două sau mai multe elemente decorative; - redă prin desen obiecte/personaje reale sau imaginare; - trasează linii în duct continuu, în diferite poziții, pentru a reda imaginea unor obiecte (în desene individuale sau colective).	
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii.	- aplică, pe suprafețe date sau libere, culoarea (cu pensula, buretele, degetul, palma, ghemotocul de hârtie, ghemul de ață, țesături rare, ștampila, peria, tubul); - obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- pregătește materialul de modelat (lut, plastilină, cocă) prin frământare, rupere; - modelează prin: mișcare translativă a palmelor față de planșetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mișcare circulară, aplatizare; - modelează forme de bază (minge, omulețul etc.)	

	să compună în mod original și personal spațiul plastic.	- elaborează creații individuale și colective cu și fără temă dată; - participă la crearea cadrului estetic specific ambiental; - respectă poziția de lucru față de suportul de lucru.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombale etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de artă naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaște și folosește echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală și colectivă.	- denumirea unor părți ale corpului implicate în mișcare (brațe, picioare, spate, cap, gât, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritura - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme și genunchi, mers în echilibru între două linii trasate pe sol
	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare)	- cunoaște schema corporală; - răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului.	
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte	- se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii adecvate temei studiate.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Știu cine sunt?”, „Tu și eu”, „Am nevoie de o familie”, „Sănătoși și fericiți”, „O minune de copil...”, „Eu pot, eu vreau, eu trebuie”, „Eu și lumea mea”.

Cine sunt/suntem?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - discută cu colegii și cu profesorul despre subiecte cunoscute (persoana proprie, familie, prieteni etc.); - întreabă și răspunde la întrebări; - știe să se prezinte; - știe să facă o invitație și să răspundă la o invitație; - învață cuvinte noi și le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare; - întrebuințează regulile unui dialog; - folosește un ton moderat și empatic în convorbirile cu cei din jur; - folosește un limbaj adecvat, în special în situații neplăcute/ dificile pentru el;	- numele și prenumele - membrii familiei - comunitate (prieteni, vecini, colegi de grădiniță, personalul grădiniței) - casa familiei, camera personală, grădinița, sală de clasă, alte spații familiare - responsabilități proprii în familie/la grădiniță
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare (ex.: prin telefon de jucărie sau real); - primește mesaje, îndeplinește instrucțiuni simple; - compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte și chiar fraze; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles; - solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj (ex.: solicită explicarea unui cuvânt	

		necunoscut care să îl ajute să înțeleagă mai bine situația și să o soluționeze).	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - ascultă și reacționează adecvat la povești, poezii, alte tipuri de text (ghicitori, glume, informații) transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale (disc, casetă audio sau video, diafilm etc); - dobândește informații prin ascultarea cu atenție a mesajului.	
	să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia.	- primește mesaje și îndeplinește instrucțiuni simple. - reține expresii ritmate și rimate; recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - descrie emoțiile și sentimentele trăite în anumite situații drepte/ nedrepte, reale sau din povești; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- își recunoaște numele propriu oriunde îl întâlnește și, eventual, îl scrie cu majuscule; - „citește” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor; - înțelege și poate să spună că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume,	

		cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc. - învață să „citească” imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta și de sus în jos.	
	să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlnește.	- înțelege diferența dintre desen (imagine) și scris - indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc. - indică scrisul în mediul înconjurător (nume de străzi, indicatoare, plăcuțe cu numere de mașini etc.)	
	să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- face legătura între cuvintele pronunțate oral și imaginile la care acestea se referă; - leagă cuvântul oral de imagine și de cuvântul scris alăturat (format din cel mult 3 litere), înțelegând că acestea sunt nume ale obiectelor, fenomenelor sau persoanelor.	
	să manifeste interes pentru citit.	- discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”; - împrumută cărți din biblioteca clasei și le pune la loc; - știe să se descurce în biblioteca clasei; să aleagă cartea care dorește să îi fie citită ori o carte anume, la ale cărei imagini dorește să se uite sau una din cărțile elaborate de copii, în grupă; să fie capabil să îi aducă educatoarei o carte anume; - găsește locul unde sunt cărțile pentru copii în biblioteca clasei, dintr-o librărie etc.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare.	- recunoaște („citește”) în viața zilnică și în cadrul jocurilor de rol - indicatoarele pentru „stație de metrou”, „stație de autobuz”, „ieșire”, „intrare”, numele diferitelor instituții: grădiniță, spital, școală etc; - recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii,	

		din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații despre tema dată (ex.: imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre familie sau despre el).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaște modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.; - execută elemente grafice elementare (trasare liberă, colorare); - urmărește perceptiv și motric anumite trasee (ex.: labirintul); - completează desene simple, începute, cu părțile care lipsesc; - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii și a instrumentului de scris în mână; - trasează semne grafice corect în ceea ce privește mărimea, spațierea, direcția de la stânga - la dreapta, de sus - în josul paginii, lăsând spațiu pentru „alineat”.	
	să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris.	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerulețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mișcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context dat etc.; - „scriu” scrisori, invitații, felicitări, note, utilizând desene, diferite simboluri grafice, litere ori cuvinte dispartate, învățând treptat să le ordoneze de la stânga la dreapta, cu respectarea spațiului, a mărimii etc.	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează propriul nume pentru a personaliza lucrurile care-i aparțin, creațiile proprii (ex.: copilul	

		va fi încurajat să scrie fie o literă, fie întreg numele pe diferite desene, lucrări, scrisori etc.); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje.	
	să descopere că scrierea îndeplinește anumite scopuri, cerințe sociale și să se folosească de această descoperire.	- utilizează scrierea (mâzgăleala, semnele ca: puncte, cerulețe, cruciulițe – tot ce crede copilul; mai târziu, literele izolate sau cuvintele pe care le știe) pentru a executa etichete cu nume de lucruri (ex.: numele unor produse alimentare, confecționarea de „bani” pentru jocurile de rol etc.), pentru a scrie numele colegilor, ale membrilor familiei, pentru a opera în catalogul grupei sau în calendarul naturii, pentru a scrie felicitări, scrisori, note, anunțuri simple.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	- recunoaște și identifică după formă literele și cifrele și le denumește; - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere și cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activități de învățare (spontană sau dirijată).	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	-observă obiectele din sala de grupă, camera proprie etc.; - recunoaște/ numește obiectele indicate; - clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - selectează/grupează obiectele de aceeași formă/ mărime/ culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan); - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (lung, scurt), lățime - apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-10 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra, sub, la dreapta, la stânga, lângă etc.

	să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat.	- spune care obiect este mai aproape sau mai departe, luându-se pe sine ca punct de reper; - spune unde se găsește el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - plasează obiectele peste, pe, deasupra, dedesubt, înăuntrul sau în afara unui spațiu/ obiect; - utilizează limbajul adecvat relațiilor spațiale relative: pe, sub, în, peste, deasupra, dedesubt, înăuntru, afară, aproape, departe, mai aproape, mai departe, cel mai aproape, cel mai departe, lângă mine, aici, acolo; - utilizează corect gradele de comparație*: mai, cel mai, foarte, tot atât de..., la fel de...ca și.... - învață schema corporală, cu accent pe relația dreapta-stânga .	- numărat în intervalul 1-10 și cifrele de la 1 la 10.
	să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaște și denumește figuri geometrice în mediul ambiant sau cu ajutorul materialelor puse la dispoziție (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi); - trasează figuri geometrice cunoscute trecând cu creionul peste o linie deja trasată.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte și cifrele corespunzătoare.	- alcătuieste grupe de obiecte în limitele 1-10 ; - numără corect aceste obiecte; - descoperă care cifră lipsește într-un șir dat; - recunoaște și denumește cifre în intervalul 1-10; - construiește grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta - alcătuieste șirul crescător 1-10, înțelegând „creșterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - numără crescător și în limitele 1-10; - numește vecinul din dreapta sau din stânga unui	

		număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 și pe 4).	
	să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10.	- efectuează operații de adunare cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte (ex.: 2 mașinuțe + 3 mașinuțe); - înțelege semnificația adunării (atunci când o grupă sporește numeric prin adăugarea de noi elemente de același fel.	
	să realizeze serii de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuși.	- execută serii de obiecte (mărgel, boabe, bucăți de hârtie) realizând structuri simple și folosindu-se de criteriile cunoscute sau date de educatoare; - deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - enumeră și descrie părți componente ale corpului omenesc; - descrie sumar și cu cuvinte proprii, dar respectând adevărul științific, caracteristici ale mediului natural și social; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el din tema abordată; - caută informații suplimentare despre tema studiată, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare; - aduce la grădiniță cărți, enciclopedii, CD-uri cu filme documentare, antrenând colegii/educatoarea la discuții.	- corpul omenesc - familia în diferite ipostaze (la masa, în parc, în excursie, în livada sau pe ogor etc.) - diferențe de gen, rasă, cultură, limbă, religie
	să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- denumeste/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de interculturalitate etc.); - analizează/compară diferențele de cultură, tradiții,	

		specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; - vorbește despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice); - cunoaște tipurile de activități zilnice desfășurate în comunitatea în care trăiește (sănătate, educație, transporturi, agricultură, meșteșuguri etc).	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate; - interpretează date și simboluri din care să extragă informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); - relatează activități umane din mediile antropizate studiate (orașul, satul, cartierul); - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.	- respectă regulile de igienă individuală și colectivă; - cunoaște existența unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală.	- își prezintă membrii familiei, colegii, prietenii, vecinii; - se prezintă pe sine, se descrie; - interacționează în mod egal cu toți copiii din comunitate, indiferent de gen, limba vorbită, etnie sau performanțe (copii cu CES); - cunoaște și aplică reguli privind protecția vieții proprii și a celor din jur (utilizarea gazelor în bucătărie, a prizelor, instalațiilor sanitare, a aparatelor electro-casnice etc., precum și interacțiunea cu persoane necunoscute); - cunoaște și folosește numărul de urgență 112; - răspunde și formulează întrebări referitoare la	- copilul în diferite ipostaze (la masa, la joacă, la plimbare, în vizită, în excursie etc.) - familia în diferite ipostaze - domiciliul - numele țării de origine - prietenii, vecinii - responsabilități proprii în familie/la grădiniță - norme de conviețuire socială - diferențe de gen - diferențe etnice - diferențe culturale

		identitatea personală (familie, etnie, limba vorbită, cultura, caracteristicile fizice ale celorlalți).	- diferențe religioase - drepturile copilului - valori individuale - valori naționale - valori internaționale - norme de conviețuire socială (norme de conduită, norme de circulație, norme igienice etc.) - diferențe individuale / diferențe determinate de etnie, mediu, religie etc.
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- învață să aștepte într-o situație dată; - își cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare; - dobândește, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - respectă normele de conviețuire socială.	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute; - își evaluează comportamentul, în raport cu normele de conviețuire socială; - conștientizează consecințele pozitive și negative ale actelor sale de comportament asupra sa și asupra celorlalți.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.	- reacționează pozitiv la o promisiune făcută; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu sine și cu ceilalți; - acceptă diversitatea de opinii și atitudini.	
	să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaște numele țării de origine, domiciliul; - cunoaște însemnele țării (steag, stemă, imn) și manifestă respect față de acestea; - exprimă atitudini pozitive față de țară și popor; - cunoaște și respectă tradițiile culturale naționale și minoritare; participă afectiv la sărbătorile laice și religioase ale familiei și ale comunității; - face distincție între o zi obișnuită și o zi de sărbătoare; - descrie și recunoaște evenimente importante (Ziua Națională, Ziua Unirii, alte evenimente tradiționale, religioase, culturale, istorice etc.); - memorează evenimente și le recunoaște după	

		anumite caracteristici.	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suiteș, ac, ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură și viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite.	- execută individual sau în grup tema dată; - execută lucrări practice din materiale diferite, combinându-le între ele (mobilier din deșeuri de lemn, colaje, jucării, machete, diorame).	
	să dobândească comportamente și atitudini igienice corecte față de propria persoană și fași de alte ființe și obiecte.	- se autoservește în situații simple care impun acest lucru (masă, spălător, dormitor, activități); - ordonează jucăriile și obiectele din ambient, dezvoltându-și spiritul de ordine și curățenie; - spală fructele și legumele și participă la prepararea unor salate și produse de patiserie cu acestea; - participă la aranjarea și servirea mesei.	
	să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.	- pregătește o masă festivă alături de adulți; - știe să facă o invitație, să răspundă la o invitație și cum să se comporte într-o vizită; - manifestă simpatie față de cei din jur (oameni și animale).	
ESTETIC ȘI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- ascultă și reproduce onomatopeic sunete din natură și din mediul înconjurător.	- sunete din natura, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - diferențieri de sunete după intensitate (tare, încet) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cant, jocuri populare tradiționale, audiții adecvate temei studiate
	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază sunetul vorbit de cel cântat și sunete produse de diferite obiecte sonore; - diferențiază și reproduce sunete de intensități contrastante: tare-încet.	
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă în colectiv, în grupuri mici și individual împreună cu sau acompaniați de profesor.	
	să acompanieze ritmic cântecele.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.).	
	să cânte cântecele în aranjamente	- cântă pe grupe alternative, în grup sau în lanț.	

	armonico-polifonice elementare		
	să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- asociază mișcarea liberă cântecului, mișcarea sugerată de timpii egali ai măsurii sau de text	
	să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată	- exprimă prin mișcare liberă sau impusă de caracterul unor cântece pentru copii, a unor piese populare din zonă și a unor fragmente din muzica cultă, sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor, starea sufletească creată.	
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului.	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților artistico-plastice; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar și prin mâzgălituri); - execută trasee utilizând diferite instrumente de lucru și diferite suporturi (hârtie, carton, sticlă, lemn etc.); - colorează diferite imagini, respectând conturul acestora; - completează lacune din desene; - dispune alternativ două sau mai multe elemente decorative; - redă prin desen obiecte/personaje reale sau imaginare; - trasează linii în duct continuu, în diferite poziții, pentru a reda imaginea unor obiecte (în desene individuale sau colective).	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșa, șevalet, plastilina, lut, planșeta etc. - denumiri ale culorilor de bază: roșu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb și ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile; - opere de arta adecvate vârstei și temei studiate.
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici	- aplică, pe suprafețe date sau libere, culoarea (cu pensula, buretele, degetul, palma, ghemotocul de	

	specifice picturii.	hârtie, ghemul de ață, țesături rare, ștampila, peria, tubul); - obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte) prin intermediul cărora își exprimă sentimente și emoții trăite.	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- pregătește materialul de modelat (lut, plastilină, cocă) prin frământare, rupere; - modelează prin: mișcare translatorie a palmelor față de planșetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mișcare circulară, aplatizare; - modelează forme de bază (minge, omulețul etc.)	
	să compună în mod original și personal spațiul plastic.	- elaborează creații individuale și colective cu și fără temă dată; - participă la crearea cadrului estetic specific ambiental; - respectă poziția de lucru față de suportul de lucru.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de arta naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaște și folosește echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală și colectivă.	- denumirea unor părți ale corpului implicate în mișcare (brațe, picioare, spate, cap, gât, genunchi, palme,

	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare).	- cunoaște schema corporală; - răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului.	coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers și variante de mers, alergare și variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe coate și abdomen, mers în echilibru pe o suprafață înclinată și pe o linie trasată pe sol.
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare).	- se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte.	- se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii adecvate temei studiate.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Știu cine sunt?”, „Tu și eu”, „Cele cinci simțuri”, „Am nevoie de o familie”, „Noi credem că...”, „Sănătoși și fericiți”, „O minune de copil...”, „Eu sunt unic...”, „Eu pot, eu vreau, eu trebuie”, „Eu și lumea mea”.

Cum este/a fost și va fi aici pe pământ?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii și cu profesorul despre subiecte cunoscute (casa în care locuiește, grădinița la care este înscris, grupa din care face parte, tradiții, evenimente etc.); - știe să vorbească despre schimbările pe care le sesizează în natură ca urmare a trecerii	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/școala noastră) - obiceiuri și tradiții locale/naționale; - îmbrăcăminte, încălțăminte, accesorii; - oamenii și locul lor de naștere; - strămoșii oamenilor, arborele

		anotimpurilor; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, să sugereze ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni.	genealogic al unei familii; - evenimente (istorice, personale etc.); - materiale (pământ, carton, lemn, plastic, fier etc.) - mijloace de transport.
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de educatoare; - ascultă și reacționează adecvat la povești, poezii, alte tipuri de text (ghicitori, glume, informații) transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale (disc, casetă audio sau video, diafilm etc).	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect.	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaște, numește sau marchează grafic sunetul inițial din cuvântul pronunțat oral.	
	să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- manifestă inițiativă în comunicarea orală și interes pentru semnificația cuvintelor; - învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților de învățare propriu-zisă; - intuiește sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situațiilor de învățare; - pune și răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă?	
	să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia.	-reține expresii ritmate și rimate, recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege și știe să spună că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.;	

		- „citește” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit.	- știe cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoie foile, să nu o murdărească; - discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare.	- recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris	- asociază cu sprijin acordat sau din proprie inițiativă, sunetul cu litera (literele) corespondentă(e); - asociază litera cu imaginea unui obiect, a cărei denumire începe cu litera respectivă, într-un dicționar pentru copii (vocabular în imagini); - joacă <i>Loto</i> , <i>Domino</i> sau orice joc care implică recunoașterea și citirea unor semne, litere, cifre.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată; - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre viața oamenilor în trecut, construirea unui afiș publicitar cu o expoziție despre <i>Pământul azi</i> etc.).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaște modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.; - execută elemente grafice elementare: trasare liberă, colorare; - execută diferite tipuri de trasări peste modele date.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor,	- leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor	

	literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	acordat sau din proprie inițiativă; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- selectează/grupează obiectele de aceeași formă/mărime/culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan); - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - clasifică obiecte după criteriul culorii; - clasifică obiecte pe baza criteriului formei; - clasifică obiecte după criteriul mărimii; - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - execută serii de obiecte folosindu-se de criteriile cunoscute.	- diferențieri ale obiectelor după forma, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (3 lungimi) - apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra, sub, la dreapta, la stânga etc. - numărat în intervalul 1-5 și cifrele de la 1 la 5
	să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat.	- recunoaște și utilizează poziții spațiale plasând diferite obiecte într-un spațiu dat sau plasându-se pe sine în raport cu un reper dat; - utilizează repere cronologice comune clasei în funcție de activitățile din orar.	
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.	-ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă și invers; -ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab și invers; -ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab și invers; -compară grupele de obiecte prin punere în corespondență (formare de perechi); -observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate.	
	să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- desenează cercul (pătrat, triunghi, dreptunghi) după model sau după o comandă verbală; - execută desene decorative și artistice folosind formele geometrice; - execută construcții folosind formele geometrice.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând	- alcătuiește grupe de 1, 2, 3 obiecte (la 3 ani) și cu	

grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare	1, 2, 3, 4, 5 obiecte (după 3 ani); - numără corect aceste obiecte; - construiește grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta.	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/scoala noastră) - anotimpurile și transformările din natură; - oraș-sat, munte-vale, ape-mări - unelte, echipamente de-a lungul timpului; - invenții și inventatori; - tinerețe-bătrânețe, trecut-prezent-viitor - oamenii și activitățile lor de-a lungul istoriei
să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-5.	- efectuează operații de adunare cu 1-2 elemente, în limitele 1-5, prin manipulare de obiecte (ex.: 2 mașinuțe + 3 mașinuțe). - înțelege semnificația adunării (atunci când o grupă sporește numeric prin adăugarea de noi elemente de același fel).	
să realizeze serii de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuși.	- deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia; - deduce „regula” de alcătuire a unei serii.	
să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale lumii înconjurătoare prin antrenarea tuturor organelor de simț; - numește elementele structurale ale mediului apropiat: apă, aer, sol, plante, animale, oameni și a elementelor create de aceștia; - sesizează, cu sprijin acordat, legăturile directe și indirecte dintre elementele mediului (strânsa interdependență dintre acestea, leagă cauza de efect în natură și viața cotidiană etc.); - cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor și efectele acestora asupra mediului; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el; - caută informații suplimentare, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	
să recunoască și să descrie verbal și/sau grafic anumite schimbări și transformări din mediul apropiat.	- cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor și efectele acestora asupra mediului; - observă și enumeră modificări apărute în viața	

		omului, plantelor, animalelor în funcție de anotimp; să le descrie și să le compare; - încearcă să lege cauza de efect în natură și viața cotidiană.	
	să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- denumește/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de interculturalitate etc.); - analizează/compară diferențele de cultură, tradiții, specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; - vorbește despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice).	
	să cunoască existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice.	- denumește/descrie vehicule cosmice pe baza datelor oferite de diverse materiale din sfera audio-vizualului și a cărților; - își imaginează/crează vehicule spațiale, orașe ale viitorului prin desen/pictură/modelaj/construcții; - redă prin jocuri de rol modul în care își imaginează viața într-o navetă spațială; - adresează întrebări legate de existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate; - cunoaște existența mai multor medii de viață și factorii care le pot influența; - își exprimă descoperirile și ideile utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoștințelor despre mediile studiate.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite.	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlnește în activitățile desfășurate în aer liber (excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire și protejare a mediului; - participă la întreținerea și îngrijirea mediului	

		apropiat (plante, viețuitoare etc.); - selectează imagini, cărți, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.	- utilizează, în acțiuni simple, unelte de curățare a mediului ambiant; -respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăiește (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală.	- acceptă și respectă regulile de conviețuire în grup; - manifestă spirit de echipă și să colaboreze la realizarea unei activități în comun; - cunoaște și aplică reguli privind protecția vieții proprii și a celor din jur, a mediului înconjurător (utilizarea gazelor în bucătărie, a prizelor, instalațiilor sanitare, a aparatelor electro-casnice etc., precum și interacțiunea cu persoane necunoscute) - cunoaște și folosește numărul de urgență 112.	- obiceiuri și tradiții locale/naționale; - tinerețe-bătrânețe, trecut-prezent-viitor - evenimente (istorice, personale etc.) - popor, locul natal - însemne specifice (steag) - război/pace - corpuri cerești, aparate de zbor etc. - reguli de conviețuire socială și de păstrare/menținere a vieții proprii și a vieții planetei.
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- își cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin; - manifestă grijă și toleranță față de persoane cu nevoi speciale.	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- conștientizează consecințele pozitive și negative ale actelor sale de comportament asupra sa și asupra celorlalți; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie,	- își manifestă dezacordul față de atitudinile negative de distrugere, de dezordine, de neglijență; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu	

	concomitent cu învățarea autocontrolului.	sine și cu ceilalți; - acceptă diversitatea de opinii și atitudini.	
	să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaște numele țării de origine și al localității natale și își cunoaște domiciliul; - cunoaște numele capitalei; - cunoaște însemnele țării (steag, stemă, imn) și manifestă respect față de acestea; - exprimă atitudini pozitive față de țară și popor.	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	-denumește ustensile de lucru accesibile vârstei; -selectează în mod adecvat uneltele, în funcție de activitatea concretă.	
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură și viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite.	- optează, în funcție de materialele puse la dispoziție, pentru o temă adecvată; - execută lucrări practice din materiale diferite, combinându-le între ele. - execută operații practice simple: taie cu foarfeca (cu/fără contur), îndoaie (pliază) hârtia, șnuruește, așează masa etc.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
	să se raporteze la mediul apropiat, contribuind la îmbogățirea acestuia prin lucrările personale.	- realizează lucrări originale, manifestând creativitate în alegerea subiectelor; - găsește utilitate tuturor obiectelor realizate (decor, expoziție, jucărie, mască etc.); - valorifică experiența dobândită în diferite situații.	
ESTETIC ȘI CREATIV	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază sunetul vorbit de cel cântat și sunete produse de diferite obiecte sonore; - diferențiază și reproduce sunete cu durată contrastantă: lungi-scurte.	- sunete din natura, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă singuri, împreună sau acompaniați de educatoare cântece cu otematică adecvata posibilităților lor și temei.	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.)
	să acompanieze ritmic cântecele.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale.	- sunetul vorbit si sunetul cântat - diferențieri de sunete după durată (lungi, scurte)
	să asculte și să recunoască fragmente	- ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale	- cântece, jocuri muzicale, jocuri cu

	din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei de studiu.
	să redea teme plastice specifice desenului.	- respectă poziția de lucru față de suportul de lucru; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise.	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșa, șevalet, plastilina, lut, planșeta etc.
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pământul de vată, degetul etc.)	- denumiri ale culorilor de baza: roșu, galben, albastru, verde și ale non-culorilor: negru, alb
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- execută lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic și pictura, modelaj și pictura/colaj etc.	- opere de artă adecvate temei și nivelului de vârstă
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de artă naționale și universale	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaște și folosește echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală și colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritură
	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare).	- execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului; - se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de profesor; - execută corect acțiunile motrice învățate.	- deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme și genunchi, mers în echilibru între două linii trasate pe sol
	să perceapă componentele spațio-	- execută exerciții de dezvoltare fizică generală cu	

	temporale (ritm, durată, distanță, localizare).	măsurarea timpilor/cu repere spațiale.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte.	- se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Anotimpuri și tradiții”, „Hainele/casele de-a lungul vremurilor”, „O istorie personală”, „Lumea...mereu în mișcare”, „Ce idee!”, „A fost odată...!”, „Tot ce e în jurul nostru...”, „Acasă”.

Cum este/a fost și va fi aici pe pământ?

Nivel de studiu: 5-6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- discută cu colegii și cu educatoarea despre subiecte cunoscute (casa în care locuiește, grădinița la care este înscris, grupa din care face parte, planeta noastră, univers, tradiții, evenimente etc.); - ascultă ce i se spune și apoi își spune părerea; - întrebuințează regulile unui dialog; - vorbește pe un ton moderat.	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/școala, planeta/universul nostru); - obiceiuri și tradiții locale/naționale; - însemne naționale (stema, steagul); - război/pace; dezastru/înflorire a unei localități/națiuni;
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- știe să vorbească despre schimbările pe care le sesizează în natură ca urmare a trecerii anotimpurilor; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles; - solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	- evoluția universului/evoluția omului - evenimente (istorice, personale etc.); - materie și materiale; - transformări ale materialelor în procesul muncii;
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă/citită de educatoare; sau înregistrate pe diferite suporturi magnetice; - dobândește informații prin ascultarea cu atenție a	- mijloace de transport (trecut, prezent și viitor).

		mesajului; - demonstrează înțelegerea textului apelând la diferite modalități de redare sau memorare a acestuia (repovestire, dramatizare, desen etc.)	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect.	- recunoaște, numește sau marchează grafic sunetul inițial din cuvântul pronunțat oral; - recunoaște, numește sau marchează grafic sunetul final din cuvântul pronunțat oral.	
	să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învață cuvinte noi și le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare; - utilizează treptat sinonime, antonime, omonime - utilizează cuvintele noi în contexte adecvate; - pune și răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă? - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - sesizează greșelile gramaticale, precum și situațiile create de utilizarea, cu bună știință, a acestora; - alcătuește propoziții simple și dezvoltate (despre obiecte și ființe familiare, personaje din povești, aspecte ale vieții sociale etc.).	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- „citește” succesiuni de imagini alcătuite o narațiune pe baza lor; - învață să „citească” imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta și de sus în jos.	
	să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- face legătura între cuvintele pronunțate oral și imaginile la care acestea se referă; - leagă cuvântul oral de imagine și de cuvântul scris alăturat (format din cel mult 3 litere), înțelegând că acestea sunt nume ale obiectelor, fenomenelor sau persoanelor.	
	să manifeste interes pentru citit.	- cunoaște elemente importante, distinctive, ale unei cărți: copertă, foi, pagini; titlu, autor; text scris, imagine; numerotarea paginilor, prețul cărții etc; - discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit;	

		- spune dacă și de ce i-au plăcut sau nu cărți/povești/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”; - împrumută cărți din biblioteca clasei și le pune la loc.	
	să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris	- discută despre diferite tipuri de scris (de mână, de tipar) și diferite lucrări tiparite (reviste, ziare, cărți cu povești, cărți de colorat, cărți cu poezii etc), sesizând diferența dintre ele; - recunoaște cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, catalog, din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- execută diferite tipuri de trasări peste modele date; - completează desene începute sau urmărește perceptiv anumite trasee (ex.: labirintul); - contribuie la scrieri colective (dicționare, albume, jurnale, scrisori, felicitări), folosindu-se de decupaje ale literelor sau cuvintelor.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	- trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere și cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activități de învățare (spontană sau dirijată); - trasează peste cuvinte punctate; - utilizează corect caietul de „scriere” (tip matematică/geometrie sau dictando).	

ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- selectează/grupează obiectele de aceeași formă/mărime/culoare/lungime (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan); - clasifică obiecte pe care există simboluri (ex.: toate cuburile pe care scrie „a”, ori cifra „3”; toate florile pe care se află scrise cifre sau toate florile pe care există semnul „X” – un semn oarecare); - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - recunoaște obiectele care <u>nu</u> pot face parte din grupa formată; - execută serii de obiecte folosindu-se de criteriile cunoscute.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (3-5 dimensiuni), culoare (3-5 culori), lungime, lățime (3-5 dimensiuni) - apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-10 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - repere cronologice: acum, atunci, mai târziu, mai devreme, zi, noapte etc.; - recunoaștere și trasare cifre de la 1 la 10; - numărat în intervalul 1-10; - operații de adunare cu 1 unitate în intervalul 1-10.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.	- ordonează obiectele unei grupe care au aceeași formă, dar dimensiuni diferite (mărime, lungime, grosime, lățime), de la cel mai mic, scurt, subțire, îngust, la cel mai mare, lung, gros, lat; realizarea completă a șirului crescător și apoi descrescător (pentru consolidarea reprezentărilor privitoare la raportul relativ de diferență dintre obiecte); - compară grupele de obiecte prin punere în corespondență (formare de perechi); - observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate; - verbalizează constatările efectuate, folosind o terminologie corectă: „în cele 2 (sau mai multe) grupe sunt tot atâtea...câte sunt în grupa...(echivalența) sau „sunt mai multe/ mai puține...decât în grupa...”(nonechivalența); - motivează afirmațiile „pentru că toate...din grupa... au pereche în grupa..., sau „pentru că în grupa...a rămas un/ o...care nu are pereche în grupa...	

		- reprezintă grafic grupe de obiecte/ ființe (puneri în corespondență).	
	să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat.	- utilizează repere cronologice în funcție de ritmurile naturale: zi/noapte, dimineață, prânz, seară, primăvară, vară, toamnă, iarnă etc.; - localizează și descrie un moment din activitatea lui, folosindu-se de repere temporale din orarul lor zilnic; - apreciază simultaneitatea evenimentelor (trei copii cântă în timp ce alți doi copii construiesc un pod); - numește ordinea activităților proprii și estimează durata lor; - recunoaște și utilizează poziții spațiale plasând diferite obiecte într-un spațiu dat sau plasându-se pe sine în raport cu un reper dat.	
	să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- desenează cercul (pătrat, triunghi, dreptunghi) după model sau după o comandă verbală; - execută desene decorative și artistice folosind formele geometrice; - execută construcții folosind formele geometrice.	
	să efectueze operații și deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice	- realizează deducții simple logice: dacă nu este pătrat, nici cerc, nici triunghi, atunci este dreptunghi, etc, în funcție de sarcina didactică a jocului; - efectuează, sub forma jocului logic, operații logice: conjuncția, disjuncția, negația.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare	- alcătuieste grupe de 1, 2...10 obiecte; - numără corect aceste obiecte în ordine crescătoare și descrescătoare; - alcătuieste șirul numeric crescător (1-10), înțelegând „creșterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - construiește grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține	

		obiecte decât o alta; -recunoaște și indică cifrele - înțelege relația număr-cifră (cifra simbolizează un număr de obiecte/ ființe...de același fel, conform unui criteriu prestabilit, convenit).	
	să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10.	- efectuează operații de adunare și scădere cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte. - înțelege semnificația adunării și a scăderii, a semnului „=”: în urma unei modificări numerice aduse unei grupe (adunare sau scădere), rezultă (=) o altă grupă cu un număr mai mare sau mai mic de elemente; - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere; - dovedește înțelegerea semnificației adunării și scăderii, prin aplicarea acestor cunoștințe în viața cotidiană.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - sesizează diferențe în mediul apropiat (tinerețe-bătrânețe; oraș-sat, munte-vale, ape-mări etc.); - recunoaște elemente componente ale spațiului despre care li se vorbește, cum ar fi: soare, lună, stele, planete, nave spațiale etc; - discută, în mici grupuri informale despre unele fenomene reale/de domeniul ficțiunii legate de timp și spațiu: îmbătrânirea, teleportarea, găurile negre, aurora boreală, mutații, glaciațiunea, tunelul timpului, aselenizarea etc. - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - sesizează, cu sprijin acordat, legăturile directe și indirecte dintre elementele mediului (strânsa	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/scoala noastră) - anotimpurile și transformările din natură; - oraș-sat, munte-vale, ape-mări - exploratori și mari descoperiri - tinerețe-bătrânețe, trecut-prezent-viitor - oamenii și activitățile lor de-a lungul istoriei - elemente din spațiu: lună, stele, nave spațiale etc.

		interdependență dintre acestea); - caută informații suplimentare, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	
	să recunoască și să descrie verbal și/sau grafic anumite schimbări și transformări din mediul apropiat.	- cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor și efectele acestora asupra mediului; - observă și enumeră modificări apărute în viața omului, plantelor, animalelor în funcție de anotimp; să le descrie și să le compare; - încearcă să lege cauza de efect în natură și viața cotidiană.	
	să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- denumește/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de interculturalitate etc.); - analizează/compară diferențele de cultură, tradiții, specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; - vorbește despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice).	
	să cunoască existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice.	- denumește/descrie vehicule cosmice pe baza datelor oferite de diverse materiale din sfera audio-vizualului și a cărților; - își imaginează/crează vehicule spațiale, orașe ale viitorului prin desen/pictură/modelaj/construcții; - redă prin jocuri de rol modul în care își imaginează viața într-o navetă spațială; - adresează întrebări legate de existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate; - cunoaște existența mai multor medii de viață și factorii care le pot influența; - își exprimă descoperirile și ideile utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoștințelor despre mediile studiate.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlnește în activitățile desfășurate în aer liber	

	protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite.	(excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire și protejare a mediului; - participă la întreținerea și îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - construiește modele care simulează diferite medii (machete, diorame, colaje, albume); - motivează necesitatea protecției mediului de către om; - selectează imagini, cărți, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute; - își exprimă impresiile și trăirile proprii despre natură și protejarea acesteia prin activități artistico-plastice, practice, muzicale.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.	- utilizează, în acțiuni simple, unelte de curățare a mediului ambiant; - respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăiește (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora); - își imaginează soluții, acțiuni de remediere a unor probleme de mediu; - își manifestă creativitatea în lucrări destinate atenționării celor din jur asupra necesității unui comportament adecvat (ex: realizarea unor afișe, machete, postere, bannere, modele atractive de coșuri de gunoi etc).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală.	- respectă normele de conviețuire socială; - prezintă mici istorioare/întâmplări legate de familia proprie, colegi, prieteni, vecini.	- obiceiuri și tradiții locale/naționale; - evenimente (istorice, personale etc.) - cum reacționăm la schimbare, la întâlnirea cu o altă formă de viață
	să trăiască în relațiile cu cei din jur	- manifestă atitudini tolerante față de alte	

	stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.	entități/forme de viață cu care ar putea intra în contact sau care au existat și le sunt prezentate; - dobândește autonomie în activitatea zilnică.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: ac, ață, foarfece, hârtie glasă, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, vesela, tacâmuri, șervețel, etc.
	să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaște numele țării de origine, continentul, planeta, domiciliul cu detalii. - memorează evenimente și le recunoaște după anumite caracteristici, corelate cu repere temporale sau spațiale.	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură și viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite.	- execută individual sau în grup tema dată; - execută operații practice simple: taie cu foarfece (cu/fără contur), îndoaie (pliază) hârtia, șnuruiește, bobinează, împletește, așează masa etc. - manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - manifestă stabilitate și perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	
	să se raporteze la mediul apropiat, contribuind la îmbogățirea acestuia prin lucrările personale.	- realizează lucrări originale, manifestând creativitate în alegerea subiectelor; - valorifică experiența dobândită în diferite situații; - își exprimă opinia față de lucrarea proprie și/sau față de lucrarea celorlalți, motivându-și părerile.	
ESTETIC ȘI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- sunete din natură, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluiet etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - diferențieri de sunete după: înălțime (înalte, joase), durata (lungi, scurte),
	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază și reproduce sunete de intensități contrastante: tare-încet; - diferențiază și reproduce sunete cu durată contrastantă: lungi-scurte; - diferențiază și reproduce sunete înalte și joase (intervalul Sol-Do).	
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	

	să acompanieze ritmic cântecele.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.).	intensitate (tare, încet) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei de studiu. - denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșă, șevalet, plastilina, lut, planșetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roșu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb și ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile - opere de artă adecvate vârstei și temei de studiu.
	să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic și melodie, text onomatopeic și mișcare etc.).	
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere și uneori chiar recunoaște fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului.	- execută linii drepte sau curbe închise și deschise, puncte.	
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pământul de vată, degetul, firul de ață, stropirea etc.).	
	să compună în mod original și personal spațiul plastic.	- execută lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic și pictura, modelaj și pictura/colaj etc.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de artă naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaște și folosește echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală și colectivă.	- denumirea unor părți ale corpului implicate în mișcare (brațe, picioare, spate, cap, gât, genunchi, palme,

	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare).	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului.	coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers și variante de mers, alergare și variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe coate și abdomen, mers în echilibru pe o suprafață înclinată și pe o linie trasată pe sol, cățărare; - dansuri tematice, euritmice; - mini-fotbal, mini-basket.
	să perceapă componentele spațio-temporale	- se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Anotimpuri și tradiții”, „Hainele/casele de-a lungul vremurilor”, „O istorie personală”, „Lumea...mereu în mișcare”, „Ce idei!”, „Exploratorii”, „A fost odată...!”, „Tot ce e în jurul nostru...”, „Munții - un miracol”, „Acasă”, „Mândru sunt că sunt român!”.

Când/cum și de ce se întâmplă?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii, cu educatoarea și cu alți adulți despre viețuitoare, plante, fenomene etc.	- viețuitoare (domestice: câine, pisică, vacă, oaie, găină, rață și sălbatice: vulpe, urs, lup etc.); - plante (ghiocel, lalea, crizantemă) - legume și fructe (măr, portocală, căpșuni, cireșe și ceapă, morcov, ardei gras); - materiale și produse
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea	- întreabă și răspunde la întrebări; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles; - primește mesaje și îndeplinește instrucțiuni simple; - dobândește informații prin ascultarea cu atenție a	

ȘTIINȚE		mesajului.	- utilaje, mașini, echipamente - procesul de producție - despre economie și comerț - fenomene ale naturii - experimente
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de educatoare și povestește, la rândul său, o poveste ascultată.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect	- compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte; - învață cuvinte noi și le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare	- recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, catalog, din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- completează desene simple începute sau urmărește perceptiv anumite trasee simple.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	- trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere și cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activități de învățare (spontană sau dirijată).	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	-numește elementele structurale ale mediului apropiat: apă, aer, sol, plante, animale, oameni și a elementelor create de aceștia.	
	să enumere părțile componente ale corpului uman, plantelor, animalelor, arătând utilitatea acestora	- enumără părți componente ale plantelor, animalelor; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el.	
	să recunoască și să descrie verbal	- recunoaște fenomene ale naturii (vânt, briză,	

	și/sau grafic anumite schimbări și transformări din mediul apropiat	viscol, ploaie, ninsoare, îngheț, grindină, fulger, furtună, trăsnet, tunet) în momentul producerii lor; - cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor și efectele acestora asupra mediului.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor făcute	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate - vorbește despre plantele și animalele din mediile terestre, acvatice etc.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite	- își asumă responsabilități de îngrijire/ocrotire a mediului apropiat lui; - participă la întreținerea și îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - motivează necesitatea protecției mediului de către om.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii	- respectă regulile de igienă individuală și colectivă; - utilizează în acțiuni simple unelte de curățare a mediului ambiant; - respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - ia atitudine față de cei care greșesc; - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăiește (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora.	
	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- observă obiectele din sala de grupă; - recunoaște și denumește obiectele indicate; - selectează și grupează obiectele de aceeași formă/ mărime/ culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan; - construiește spații închise (ex.: forme neregulate ori regulate, utilizând cuburi, șireturi, sârmă, sfoară).	- apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi - numărat în intervalul 1-5 și cifrele de la 1 la 5 - adunare și scădere cu 1 unitate în limitele 1-5
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite	- execută serii de obiecte (3 dimensiuni) folosindu-se de criteriile cunoscute;	

	criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- compară două bețișoare și să identifice care este mai gros, mai lung etc.	
	să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaște și denumește figuri geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi).	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare	- recunoaște și denumește cifre în intervalul 1-5; alcatuiește grupe de 1, 2, 3, 4, 5 obiecte -construiește grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta; - alcatuiește șirul numeric crescător și descrescător în limitele 1-5; -pune în corespondență cifra cu cantitatea de obiecte; - numește vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 și pe 4); - trasează cifre în intervalul 1-5.	
	efectuează operații de adunare și scădere cu 1 unitate în limitele 1-5	- numără și efectuează operații de adunare și scădere cu o unitate în intervalul 1-5; - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 mașinuță +2 mașinuțe = 3 mașinuțe).	
	să compună și să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-5	- compune probleme simple în limitele 1-3, prin adăugarea/ extragerea unui element; - compune probleme simple în limitele 1-5, prin adăugarea/extragerea unui element.	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială,	- respectă normele de conviețuire socială.	

	precum și reguli de securitate personală		
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare.	
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- ascultă și respectă alte păreri; - cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin.	
	să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice)	- identifică forme de relief. - cunoaște numele țării de origine și al localității natale și își cunoaște domiciliul; - cunoaște numele capitalei, al orașului natal, numele străzii etc; - cunoaște și respectă tradițiile populare, sărbătorile religioase ale familiei și ale comunității.	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac, ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practic, valorificând deprinderile de lucru însușite	- execută individual sau în grup tema dată; - sesizează modificările produse în urma acțiunii cu/asupra unor materiale de lucru (mototolire, pliere, îndoire etc.); - selectează adecvat uneltele și materialele necesare, conform temei alese/date; - manifestă stabilitate și perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	
ESTETIC ȘI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- sunete din natură, sunete ale obiectelor din mediul apropiat

să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază sunetul vorbit de cel cântat și sunete produse de diferite obiecte sonore.	- sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei de studiu.
să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	
să acompanieze ritmic cântecele	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale.	
să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic și melodie, text onomatopeic și mișcare etc.).	
să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată	-se mișcă liber în concordanță cu caracterul unor cântece pentru copii, al unei piese populare din zonă și a unor fragmente din muzică cultă sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor.	
să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere și uneori chiar recunoaște fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
să redea teme plastice specifice desenului	- utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar și prin mâzgălituri); - utilizează diferite imagini, respectând conturul acestora.	
să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii.	-aplică pe suprafețe date sau libere culoare (cu pensula, creionul, burete,etc.) - realizează compoziții plastice prin prelucrarea formelor spontane.	
să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice	- pregătește materialul de modelat (plastilina, lut, coca etc.); - modelează forme de bază (minge, șarpe, cornulețe etc.).	
să compună în mod original și personal spațiul plastic	- aplică tehnici de lucru învățate pentru redarea unei teme date sau din imaginație; - creează forme noi prin îmbinarea unor elemente	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșa, șevalet, plastilina, lut, planșeta etc. - denumiri ale culorilor de bază: roșu, galben, albastru, verde, ale altor culori și nuanțe și ale non-culorilor: negru, alb - opere de artă adecvate vârstei și temei de studiu

		cunoscute.	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- recunosc lucrările lor și pe ale colegilor; - recunosc peisaje, imagini din filme, povești, eroi din povești etc.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului	- cunoaște și folosește echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală și colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritură - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme și genunchi, mers în echilibru între două linii trasate pe sol, tragere și împingere - dansuri tematice, euritmice
	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare)	- respectă poziția corectă a corpului și a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers și alergare (obișnuit și în diferite variante); - execută exerciții de mers, alergare și săritură păstrând poziția corectă; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului; - dovedește că și-a însușit corect schema corporală.	
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- răspunde motric la o comandă dată; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii sau jocuri sportive.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Materiale”, „Lumini si umbre”, „Cum traieste...?”, „Cum se misca...?”, „La ce foloseste...?”, „Cine a facut...?”, „Forme si culori” etc.

Când/cum și de ce se întâmplă?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor	- discută cu colegii și cu educatoarea despre viețuitoare, plante, fenomene ale naturii, materiale și produse, utilaje și echipamente cu care intră în contact sau care le sunt prezentate; - ia parte la activitățile de învățare în grup (sugerează ce este de făcut mai departe într-o activitate/intr-un joc etc.).	- viețuitoare (prin comparație: lupul și vulpea, câinele și pisica, cocoșul și găina, oaia și capra etc.) - plante (prin comparație: ghiocelul și zambila, laleaua și narcisa, crizantema și tufănica) - legume și fructe (prin comparație: mărul și para, cireșele și vișinele, nuca și alunele, roșia și ardeiul, cartoful și morcovul, ceapa și usturoiul etc.) - materiale și produse - materie vie, materie moartă, universul - combustibili mijloace de locomotie - fenomene ale naturii - experimente
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor și povestește, la rândul său, povești/istorioare cunoscute; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaște, numește și marchează grafic sunetul final, interior sau inițial din cuvântul pronunțat oral.	
	să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau a activităților de învățare propriu-zisă; - prezintă colegilor cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților;	

utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical	-utilizează cuvinte noi în contexte adecvate; -pune întrebări și răspunde la cele adresate lui; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuieste propoziții simple și dezvoltate (despre obiecte, ființe familiare, personaje din povești ,aspecte ale vieții sociale; - solicită explicarea cuvintelor noi.	
să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlnește	- înțelege diferența dintre desen (imagine) și scris - indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc; - indică scrisul în mediul înconjurător (nume de străzi, indicatoare, plăcuțe cu numere de mașini, firme, nume de produse etc.).	
să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație)	- poate să înțeleagă și poate sa spună că o etichetă scrisă pe un sertar, dulap, o cutie etc. ne arată ce este înăuntru; - poate citi succesiuni de imagini alcătuiind o narațiune pe baza lor.	
să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- leagă cuvântul oral de imagine si de cuvântul scris alăturat, înțelegând ca acestea sunt nume; - asociază, treptat, sunetul cu litera corespondentă și trasează litere sau cuvinte după un model dat sau peste modelul punctat.	
să manifeste interes pentru citit	- discută cu colegii, parintii, prietenii despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - poate spune dacă și de ce i-au plăcut sau nu (povești/poezii cu care a venit în contact); -discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”; - cunoaște cum se împrumută cărți din biblioteca clasei și obligatia de a le pune la loc .	
să recunoască literele alfabetului și	- asociază cu sprijin acordat sau din proprie	

	alte convenții ale limbajului scris	inițiativă, sunetul cu litera (literele) corespondentă(e); - asociază litera cu imaginea unui obiect, a cărei denumire începe cu litera respectivă, într-un dicționar pentru copii (vocabular în imagini); - găsește cât mai multe cuvinte care încep ori se termină cu aceeași literă; - compune cuvinte scurte, familiare (inițial după model și apoi independent); - să compună treptat propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte (inițial cu sprijin).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru a capata informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găsește despre pisică, urs, soare etc., imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre viața animalelor și păsărilor dintr-o zonă, construirea unui afiș publicitar sau a unui anunț de vânzare/cumpărare a unui obiect etc.).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora	- execută diferite tipuri de trasări peste modele date (ex.:unirea de puncte pentru a construi diferite imagini – de la cele mai simple la cele mai complicate, litere, cifre etc.); - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii și a instrumentului de scris în mână; - trasează semne grafice corect în ceea ce privește mărimea, spațierea, direcția de la stânga - la dreapta, de sus - în josul paginii, lăsând spațiu pentru „alineat”; -seriază grupuri de semne grafice.	
	să utilizeze desene, simboluri pentru	-utilizează, încurajați de educatoare, săgeți,	

	a transmite semnificație	cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mișcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context.	
ȘTIINȚE	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	- enumeră părți componente ale plantelor, animalelor; - descrie caracteristici ale mediului natural și social; - analizează/compară reacții ale plantelor, animalelor și omului în diferite situații, sub influența factorilor de mediu; - observă, pe o anumită perioadă dată, un anumit proces (creșterea unei plante, dezvoltarea unui animal etc.) și înregistrează date în legătură cu această activitate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - își asumă responsabilități de îngrijire/ocrotire a mediului apropiat lui	
	să cunoască existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice	- denumește/descrie sumar corpuri cerești pe baza criteriilor perceptive; - compară corpurile cerești între ele sub aspectul mărimii, formei, culorii și a altor date accesibile vârstei; - denume-te/descrie vehicule cosmice pe baza datelor oferite de diverse materiale din sfera audio-vizualului și a cărților; - imaginează/crează vehicule spațiale, orașe ale viitorului prin desen/pictură/modelaj/construcții; - redă prin jocuri de rol modul în care își imaginează viața într-o navetă spațială; - adresează întrebări legate de existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate;	

		- cunoa-te existența mai multor medii de viață și factorii care le pot influența; - exprimă descoperirile și ideile sale utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoștințelor despre mediile studiate; - vorbește despre plantele și animalele din mediile terestre, acvatice și antropice studiate; - interpretează date și simboluri din care extrage informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); - relatează activități umane din mediile antropizate studiate (orașul, satul, cartierul); -comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlnește în activitățile desfășurate în aer liber (excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire și protejare a mediului; - participă la întreținerea și îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - selectează imagini, cărți, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute; - construiește modele care simulează diferite medii (machete, diorame, colaje, albume); - motivează necesitatea protecției mediului de către om; - își exprimă impresiile și trăirile proprii despre natură și protejarea acesteia prin activități artistico-plastice, practice, muzicale.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii	- cunoaște existența unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de conviețuire socială	

		manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - cunoaște regulile de minimă protecție a naturii și să anticipeze pericolele încălcării lor; - sesizează comportamente neconforme cu regulile de protecție a mediului învățate; - ia atitudine față de cei care greșesc; - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăiește (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora); - imaginează soluții, acțiuni de remediere a unor probleme de mediu; - manifestă creativitate în lucrări destinate atenționării celor din jur asupra necesității unui comportament adecvat (ex: realizarea unor afișe, machete, postere, bannere, modele atractive de coșuri de gunoi etc).	
	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- stabilește relații între obiecte și grupuri de obiecte după diferite criterii; -descoperă și alte însușiri (decât mărimea) după care pot fi grupate; - recunoaște/explică asemănările și deosebirile dintre grupuri. - recunoaște obiectele care <u>nu</u> pot face parte din grupa formată; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; -clasifică obiecte după criteriul culorii,formeii,grosimii,latimii; - clasifică obiecte după criteriul utilizării lor; - clasifică obiecte pe care există simboluri (ex.: toate cuburile pe care scrie „a”, ori cifra „3”; toate florile pe care se află scrise cifre sau toate florile pe care există semnul „X” – un semn oarecare); - compară grupele formate, apreciind global unde	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (3-5 dimensiuni), culoare (3-5 culori), lungime, lățime (3-5 dimensiuni) - utilizarea ceasului (orele fixe, jumătatea, sfertul de oră); - forme geometrice: pătrat, triunghi, dreptunghi, romb - recunoaștere și trasare cifre de la 1 la 10; - numărat în intervalul 1-20; - operații de adunare cu 1-2 unități în intervalul 1-10.

		sunt mai multe/ mai puține.	
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.	- ordonează obiectele unei grupe care au aceeași formă, dar dimensiuni diferite (mărime, lungime, grosime, lățime), de la cel mai mic, scurt, subțire, îngust, la cel mai mare, lung, gros, lat; realizarea completă a șirului crescător și apoi descrescător (pentru consolidarea reprezentărilor privitoare la raportul relativ de diferență dintre obiecte); -compară grupele de obiecte prin punere în corespondență (formare de perechi); - observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate; - verbalizează constatările efectuate, folosind o terminologie corectă: „în cele 2 (sau mai multe) grupe sunt tot atâtea...câte sunt în grupa...(echivalența) sau „sunt mai multe/ mai puține...decât în grupa...”(nonechivalența); - motivează afirmațiile „pentru că toate...din grupa... au pereche în grupa..., sau „pentru că în grupa...a rămas un/ o...care nu are pereche în grupa...; - reprezintă grafic grupe de obiecte/ ființe (puneri în corespondență); - găsește cele 2 modalități de stabilire a echipotenței (extragerea sau adăugarea unui element la una din cele 2 grupe comparate).	
	să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat	- spune unde se găsește el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - numește un obiect care se găsește la dreapta sau la stânga altui obiect, deasupra sau dedesubtul lui, motivându-i poziția atunci când și atât cât este posibil; - utilizează limbajul adecvat relațiilor spațiale relative: pe, sub, în, peste, deasupra, dedesubt,	

		înăuntru, afară, aproape, departe, mai aproape, mai departe, cel mai aproape, cel mai departe, lângă mine, aici, acolo; - utilizează corect gradele de comparație: mai, cel mai, foarte, tot atât de..., la fel de...ca și....	
	să efectueze operații și deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice	- aranjează piesele geometrice în „tablouri”, după criterii date; - efectuează operații de ordonare/ clasificare a pieselor geometrice, după însușiri diferite; - realizează deducții simple logice: dacă nu este pătrat, nici cerc, nici triunghi, atunci este dreptunghi, etc, în funcție de sarcina didactică a jocului; - alcatuiește grupe cu tot atâtea elemente (echipotente), utilizând piesele geometrice în jocuri logice sau didactice. - efectuează, sub forma jocului logic, operații logice: conjuncția, disjuncția, negația; - efectuează corespondențe între elementele a 2 grupe (corespondența biunivocă).	
	să măsoare timpul prin intermediul ordonării evenimentelor, precum și cu ajutorul instrumentelor adecvate	- spune ce se întâmplă înainte și după un eveniment (activitate); - spune care activitate (eveniment) are loc: prima, a doua, ultima; - spune care activitate (eveniment) a durat: mai mult/mai puțin; - cunoaște utilizarea calendarului; - cunoaște utilizarea ceasului; - recunoaște orele fixe pe ceas.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte și cifrele corespunzătoare	- alcătuieste șirul numeric crescător (1-5 la grupa mijlocie și 1-10 la grupele mari și pregătitoare), înțelegând „creșterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - alcătuieste șirul descrescător 1-10, sesizând	

		descreșterea cu câte un element de la o treaptă la alta; - recunoaște și denumește cifre în intervalul 1-10 și chiar 20; - pune în corespondență cifra cu cantitatea de obiecte; - numără crescător și descrescător, pornind de la un număr dat*; - descoperă care cifră lipsește într-un șir dat; - numește vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 și pe 4); - compune/ descompune un număr, găsind cât mai multe soluții; - înțelege relația număr-cifră (cifra simbolizează un număr de obiecte/ ființe...de același fel, conform unui criteriu prestabilit, convenit); -repetă această relație în situații noi și variate; - aplică în viața cotidiană cunoștințele învățate.	
	să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10	- efectuează operații de adunare și de scădere cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte; - utilizează corect semnul + (plus), – (minus) și semnul = (egal), <u>doar</u> între cifre (niciodată între obiecte concrete sau imagini ale acestora); - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 mașinuță +2 mașinuțe = 3 mașinuțe); - dovedește înțelegerea semnificației adunării și scăderii, prin aplicarea acestor cunoștințe în viața cotidiană.	
	să identifice poziția unui obiect într-un șir utilizând numeralul ordinal.	- identifică și numește primul și ultimul element dintr-un șir de 3, 5, 10 elemente; - identifică un obiect, utilizând numeralul ordinal, într-un șir de 3, 5, 7, 9 elemente (ex.: al doilea, al	

		treilea, al patrulea, al cincilea); - utilizează adecvat numele numeralelor ordinale numărând: primul, al doilea etc.; - face diferența între numeralul ordinal și cel cardinal (ex. <u>al doilea</u> obiect dintr-un șir poate avea înscris pe el cifra 4, aceasta neînsemnând că este al patrulea).	
	să compună și să rezolve probleme simple, implicând adunarea/scăderea în limitele 1-10	- rezolvă probleme prin desen (să deseneze conținutul problemei și astfel să o rezolve); - rezolva problema alegând operația corectă (adunare, scădere, împărțirea unui măr în jumătate); - rezolvă problema comparând prețuri în jocuri de rol (ex.: o minge de 5 lei este mai scumpă decât o minge de 3 lei); - rezolvă problema utilizând semne grafice (ex.: trasează pe caietul de matematică o linie pe patru pătrățele și o altă linie pe cinci pătrățele, pentru a reprezenta un șir de 4 bărci roșii și un șir de 5 bărci albastre. Care șir are mai multe bărci? <i>(rezolvarea problemei este deci grafică, perceptivă)</i>).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală	- respectă normele de conviețuire socială; - își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute; - discută despre relația cauză-efect într-o interacțiune umană; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare - cunoaște și formează numărul de urgență 112.	
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- cunoaște și aplică reguli privind protecția vieții proprii și a celor din jur, a mediului înconjurător (utilizarea gazelor în bucătărie, a prizelor, instalațiilor sanitare, a aparatelor electro-casnice etc., precum și interacțiunea cu persoane	

		necunoscute) - dobândește, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - își cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin atunci când acest lucru i se cere .	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își evaluează comportamentul, în raport cu normele de conviețuire socială; - își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute; - își adaptează comportamentul la diferite situații; - conștientizează consecințele pozitive și negative ale actelor sale de comportament asupra sa și asupra celorlalți; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- observă caracteristici ale materialelor din natură și a celor sintetice (formă, culoare, dimensiune, netezime etc.) - colectează materiale din natură, deșeuri (materiale refolosibile) și le găsește utilitatea; - alege materialele adecvate pentru a realiza o temă.	
	să sesizeze modificările materialelor în urma prelucrării lor	- sesizează modificările produse în urma mototolirii hârtiei sau a unui material textil; - sesizează modificările produse în urma întinderii hârtiei mototolite; - sesizează modificările în urma udării hârtiei sau a unui material textil; - găsește o motivație pentru fiecare acțiune practică de acest gen.	
	să identifice, să proiecteze și să găsească cât mai multe soluții pentru realizarea temei propuse în	- selectează materialul necesar temei propuse; - verbalizează acțiunile întreprinse, folosind un limbaj adecvat	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac, ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.

	cadrul activităților practice	- execută, individual sau în grup, tema dată; - manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - utilizează unelte ușor de manevrat.	
ESTETIC ȘI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului	- ascultă și reproduce onomatopeic sunete din natură și din mediul înconjurător.	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei de studiu. - denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșă, șevalet, plastilina, lut, planșetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roșu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb și ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile - elemente decorative (combinații, alternanțe)
	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale		
	să diferențieze auditiv durata determinată a sunetelor din mediul apropiat și a sunetelor muzicale		
	să diferențieze auditiv înălțimea sunetelor muzicale		
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă în colectiv, în grupuri mici și individual	
	să cânte cântecele în aranjamente armonico-polifonice elementare	- cântă cu acompaniamentul unui instrument care îi permite educatoarei să cânte concomitent cu vocea.	
	să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia		
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia		
	să redea teme plastice specifice desenului.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pământul de vată, firul de ață, stropirea, degetul etc.)	
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii	- obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	

			- opere de artă adecvate vârstei și temei de studiu.
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- modelează prin: mișcare translatorie a palmelor față de planșetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mișcare circulară, aplatizare; - redă forme, concrete sau abstracte, de dimensiuni și culori diferite prin aplicarea unor tehnici complementare modelajului; - cooperează în realizarea unor lucrări plastice complexe.	
	să utilizeze un limbaj adecvat cu privire la diferitele activități plastice	- folosește cuvinte și expresii specifice activităților artistico-plastice (șablon, amprentă, colaj, stropire, ștampilare, decolorare, hașurare, decorare, colorare, ștergere, suprapunere, apăsare, presare, îmbinare, rupere, frământare, adâncire, amestecul culorilor); - descrie acțiuni specifice tehnicilor folosite în cadrul activităților plastice.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă a efortului fizic	- nu aleargă cu gura deschisă; - își verifică ținuta vestimentară și starea fizică generală înainte de începerea activității; - nu bea apă imediat după efort; - inspiră pe nas și expiră pe gură; - recurge la exerciții de respirație după o perioadă de efort prelungit.	- denumirea unor părți ale corpului implicate în mișcare (brațe, picioare, spate, cap, gat, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers și variante de mers, alergare și variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime
	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare).	-respecta poziția corectă pentru comenzile: „Drepti!”, „Pe loc repaus!”, „La stânga!”, „La dreapta!”; -respecta poziția corectă a corpului și a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers și alergare (obișnuit și în diferite variante).	- deprinderi utilitar - aplicative: transport de greutăți, cățărare, tragere și împingere - mini-fotbal, mini-basket - dansuri tematice, euritmice.
	să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte	- își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare; - execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale;	

		- se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii sau jocuri sportive. - parcurge o distanță scurtă din ce în ce mai repede; - manifestă progresiv capacitatea de a executa corect un exercițiu fizic în număr crescut de repetări; - execută acțiuni motrice cu grad de complexitate din ce în ce mai mare, cu și fără obiecte (minge, săculeț cu nisip, coardă etc.); - depune efort pe durată de timp din ce în ce mai mare.	
	să manifeste în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play	- respectă regulile stabilite de comun acord în cadrul grupului; - participă activ (în spiritul jocului) și să-și aducă contribuția la reușita echipei.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Materiale”, „Esentele vietii”, „Lumini si umbre”, „Cum traieste...?”, „Cum se misca...?”, „Forme de viata”, „La ce si cum se foloseste?”, „Cine a facut...?”, „Forme si culori” etc.

Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii și cu educatoarea despre sentimente, idei și modalitățile de exprimare ale acestora, despre rezolvarea unor conflicte în urma unei comunicări defectuoase etc.	- sentimente, gânduri, idei (definire de concepte); - modul de exprimare al sentimentelor, gândurilor, ideilor (convorbire/discuții libere);

		- întreabă și răspunde la întrebări; - știe să se prezinte și să facă prezentări.	- modalități artistice de exprimare a sentimentelor, ideilor, gândurilor; - valori umane-valori artistice.
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - primește mesaje și îndeplinește instrucțiuni simple; - ascultă și să reacționează adecvat la povești, poezii, alte tipuri de text transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect.	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaște, numește sau marchează grafic sunetul inițial din cuvântul pronunțat oral.	
	să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților de învățare propriu-zisă; - intuiește sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situațiilor de învățare; - pune și răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă?	
	să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia	- reține expresii ritmate și rimate, recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente.	
	să fie capabil să creeze el însuși (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive	- creează, singur sau cu sprijin, structuri verbale, rime, ghicitori, mici povestiri, utilizând intuitiv elementele expresive ale limbajului	
	să recunoască existența scrisului	- înțelege diferența dintre desen (imagine) și scris	

	oriunde îl întâlnește.	- indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege și spune că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.; - „citește” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit	- știe cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoie foile, să nu o murdărească; - discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - spune dacă și de ce i-au plăcut sau nu cărți/povești/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare	- recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc; - recunoaște global două cuvinte identice însoțite de imaginea corespunzătoare (ex.: să potrivească două jetoane pe care este desenat un ou, alături fiind scris „ou” sau două jetoane pe care scrie „mama” etc.).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găsește despre pisică, urs, soare etc., imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită).	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mișcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților	

		sau obiectelor într-un joc/context dat etc. - „scrie” litere cunoscute cu ajutorul propriului corp sau a unor părți componente (ex.: litera C poate fi „scrisă” prin așezarea pe sol a corpului, răsucit pe o parte și curbat spre interior de la ambele extremități).	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	- recunoaște și identifică după formă literele și cifrele și să le denumească (litere familiare, din numele propriu/ușor de recunoscut: A, B, C, I, O, U etc. și cifrele 1-5); - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime, lungime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferențieri ale obiectelor după forma, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (3-5 culori), lungime (3 lungimi) - apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - numărat în intervalul 1-5 și cifrele de la 1 la 5 - adunare cu 1 unitate în intervalul 1-5.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă și invers; - ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab și invers; - ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab și invers.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare.	- alcătuieste grupe de 1, 2,...5 obiecte (la grupa mică); - numără corect aceste obiecte - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta;	

		- motivează de ce sunt mai multe/ mai puține obiecte și ce se poate face ca să fie „tot atâtea”; - recunoaște și indică cifrele (intervalul 1-5); - trasează cifrele 1, 2, 3...5 peste linii punctate deja trasate.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (ex.:ființa umană ca parte integrantă a mediului), precum și interdependența dintre ele.	- descoperă modalități noi de exprimare a emoțiilor și sentimentelor prin antrenarea organelor de simț și a elementelor componente ale propriului corp;	- modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor (observare); - decoruri și costumație, regie (la teatru și la film); - despre măști și despre balul mascat; - despre mimi și mimă; - despre euritmie.
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- discută despre diferitele tipuri de exprimare a sentimentelor și emoțiilor: bucurie, tristețe, furie etc.; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală.	- învață să aștepte într-o situație dată; - respectă normele de conviețuire socială; - utilizează formulele de politețe în diferite situații; - prezintă în fața colegilor diferite modalități de exprimare a sentimentelor, ideilor, emoțiilor.	-modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor; - valori umane-valori artistice; - comportamente adecvate/inadecvate în raport cu exprimarea unui sentiment.
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de reacții emoționale care sunt exprimate în jurul lor, chiar dacă acestea sunt în opoziție cu trăirile proprii; - dobândește, treptat, autonomie în activitatea zilnică.	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	
	să fie capabil să realizeze lucrări	- execută individual sau în grup tema dată;	
			- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel

	practice inspirate din natură și viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite	- manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - manifestă stabilitate și perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	etc.
ESTETIC ȘI CREATIV	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază și reproduce sunete de intensități contrastante: tare-încet; - diferențiază și reproduce sunete înalte și joase (intervalul Sol-Do).	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - diferențieri de sunete după intensitate (tare-încet), după înălțime (înalte-joase) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei de studiu.
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	
	să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.); - improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic și melodie, text onomatopeic și mișcare etc.).	
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere și uneori chiar recunoaște fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului/picturii.	- execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pământul de vată, degetul etc.)	
	să compună în mod original și personal spațiul plastic.	- execută lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic și pictura, modelaj și pictura/colaj etc.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice	- propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de artă naționale și universale, corespunzătoare	

	de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	vârstei și preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare)	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului.	- deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritură - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme și genunchi, mers în echilibru între două linii trasate pe sol, tragere și împingere
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	- dansuri populare, dansuri tematice, euritmice
	să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - exprimă stări afective sau comportamente, folosindu-se de mișcare; - se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii sau jocuri sportive.	- mini-fotbal, mini-basket

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Spune ce simți”, „In pasi de dans, prin lumea largă”, „Hai la joacă!”, „In lumea povestilor/a teatrului”, „Cum transmiți...”, „Sentimente in lumea vie” etc.

Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?

Nivel de studiu: 5- 6/7ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii și cu educatoarea despre sentimente, idei și modalitățile de exprimare ale acestora, despre rezolvarea unor conflicte în urma	- sentimente - comportamente - modul de exprimare al sentimentelor, gândurilor, ideilor

		unei comunicări defectuoase etc. - întreabă și răspunde la întrebări; - știe să se prezinte și să facă prezentări; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - întrebuințează regulile unui dialog.	- modalități artistice de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor - valori umane-valori artistice
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - se exprima coerent pentru a se face înțeles; - solicita ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - primește mesaje și îndeplinește instrucțiuni simple; - ascultă și să reacționează adecvat la povești, poezii, alte tipuri de text transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale; - dobândește informații prin ascultarea cu atenție a mesajului; - demonstrează înțelegerea textului apelând la diferite modalități de redare sau rememorare a acestuia (repovestire, dramatizare, desen etc.).	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect.	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaște, numește sau marchează grafic sunetul inițial, final sau median din cuvântul pronunțat oral.	
	să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților de învățare propriu-zisă; - intuiește sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situațiilor de învățare; - pune și răspunde la întrebări de tipul: De ce?,	

		Unde?, Când?, Ce înseamnă? - utilizeaza treptat sinonime, antonime, omonime; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuieste propoziții simple și dezvoltate (despre obiecte și ființe familiare, personaje din povești, aspecte ale vieții sociale etc.); - solicita explicarea unui cuvânt necunoscut.	
	să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia	- reține expresii ritmate și rimate, recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - realizeaza mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente.	
	să fie capabil să creeze el însuși (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive	- creează, singur sau cu sprijin, structuri verbale, rime, ghicitori, mici povestiri, utilizând intuitiv elementele expresive ale limbajului	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege și spune că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.; - „citește” succesiuni de imagini alcătuiind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit	- știe cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoie foile, să nu o murdărească; - discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - spune dacă și de ce i-au plăcut sau nu	

		cărți/povești/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”; - știe să se descurce în biblioteca clasei; să aleagă cartea care dorește să îi fie citită ori o carte anume, la ale cărei imagini dorește să se uite sau una din cărțile elaborate de copii, în grupă; să fie capabil să îi aducă educatoarei o carte anume; - găsește locul unde sunt cărțile pentru copii în biblioteca clasei, dintr-o librărie etc.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare	- recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc; - recunoaște global două cuvinte identice însoțite de imaginea corespunzătoare (ex.: să potrivească două jetoane pe care este desenat un ou, alături fiind scris „ou” sau două jetoane pe care scrie „mama” etc.).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găsește despre pisică, urs, soare etc., imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită).	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerulețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mișcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context dat etc. - „scrie” litere cunoscute cu ajutorul propriului corp sau a unor părți componente (ex.: litera C poate fi „scrisă” prin așezarea pe sol a corpului, răsucit pe o parte și curbat spre interior de la ambele extremități).	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor,	- recunoaște și identifică după formă literele și cifrele și	

	literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	să le denumească (litere familiare, din numele propriu/ușor de recunoscut: A, B,C, I, O, U etc.și cifrele 1-5); - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă; - utilizează corect caietul de „scriere” (tip matematică/geometrie sau dictando); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje ale literelor sau cuvintelor, de scrierea personală și de orice altă modalitate; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime, lungime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (3-5 dimensiuni), culoare (3-5 culori), lungime, lățime (3-5 dimensiuni) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - recunoaștere și trasare cifre de la 1 la 10; - numărat în intervalul 1-10; - operații de adunare cu 1-2 unități în intervalul 1-10.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă și invers; - ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab și invers; - ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab și invers.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare	- alcătuiește grupe de 1, 2,...5 obiecte (la grupa mică); - numără corect aceste obiecte; - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta; - motivează de ce sunt mai multe/ mai puține obiecte	

		și ce se poate face ca să fie „tot atâtea”; - recunoaște și indică cifrele (intervalul 1-5); - trasează cifrele 1, 2, 3...5 peste linii punctate deja trasate.	- modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor (observare); - decoruri și costumație, regie (la teatru și la film); - despre mimi și mimă; - despre euritmie.
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (ex.: ființa umană ca parte integrantă a mediului, cu sentimente, gânduri, idei proprii; lumea teatrului, a filmului etc.), precum și interdependența dintre ele	- descoperă modalități noi de exprimare a emoțiilor și sentimentelor prin antrenarea organelor de simț și a elementelor componente ale propriului corp;	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- discută despre diferitele tipuri de exprimare a sentimentelor și emoțiilor: bucurie, tristețe, furie etc.; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală	- învață să aștepte într-o situație dată; - respectă normele de conviețuire socială; - utilizează formulele de politețe în diferite situații; - prezintă în fața colegilor diferite modalități de exprimare a sentimentelor, ideilor, emoțiilor.	- modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor; - valori umane-valori artistice; - comportamente adecvate/inadecvate în raport cu exprimarea unui sentiment.
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de reacții emoționale care sunt exprimate în jurul lor, chiar dacă acestea sunt în opoziție cu trăirile proprii; - conștientizează consecințele pozitive și negative ale actelor sale de comportament asupra sa și asupra celorlalți; - manifesta un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune; - dobândește, treptat, autonomie în activitatea	

		zilnică.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac, ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură și viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite	- execută individual sau în grup tema dată; - manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - manifestă stabilitate și perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	
ESTETIC ȘI CREATIV	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază și reproduce sunete de intensități contrastante: tare-încet; - diferențiază și reproduce sunete înalte și joase (intervalul Sol-Do).	- sunete din natură, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - diferențieri de sunete după: înălțime (înalte, joase), intensitate (tare, încet), durată (lungi-scurte) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei de studiu.
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	
	să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.); - improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic și melodice, text onomatopeic și mișcare etc.).	
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere și uneori chiar recunoaște fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului/picturii.	- execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pământul de vată, degetul etc.)	
	să compună în mod original și personal spațiul plastic.	- execută lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic și pictura, modelaj și pictura/colaj etc.	

		- participa la crearea cadrului estetic specific ambiental; - modifica modelul dat prin adăugare sau restructurare.	- culorilor de bază cu non-culorile - opere de arta adecvate vârstei și temei de studiu.
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice	-descopera semnificația lucrărilor din analiza culorilor, formelor, liniilor; - descrie lucrările proprii sau ale celorlalți copii, ținând cont de aspectul lor și de sentimentele pe care acestea le trezesc în sufletul copilului; - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombola etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de artă naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare)	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului.	- denumirea unor părți ale corpului implicate în mișcare (brațe, picioare, spate, cap, gat, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers și variante de mers, alergare și variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe coate și abdomen, mers în echilibru pe o suprafață înclinată și pe o linie trasată pe sol, tragere și împingere - mini-fotbal, mini-basket - dansuri populare, dansuri tematice, euritmice.
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile înșușite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - exprimă stări afective sau comportamente, folosindu-se de mișcare; - se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii sau jocuri sportive.	
	să se folosească de acțiunile motrice învățate pentru a exprima sentimente și/sau comportamente, pentru a răspunde la diferiți stimuli	- exprima stări afective sau comportamente, folosindu-se de mișcare; - se exprima într-un limbaj adecvat, atunci când se cere să relateze ce s-a întâmplat cu propriul corp în	

	(situații), la diferite ritmuri.	timpul activității.	
--	----------------------------------	---------------------	--

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Spune ce simți”, „In pasi de dans, prin lumea largă”, „Scrișuri și scrieri”, „Idei și pareri”, „Hai la joacă!”, „In lumea povestilor/a teatrului”, „Cum transmiți...”, „Sentimente în lumea vie” etc.

Cine și cum planifică/organizează o activitate?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - discută cu colegii și cu educatoarea despre subiecte cunoscute (activități desfășurate de ei, meserii sau profesii cunoscute, reguli de comportare și pași necesari în desfășurarea acestor activități/meserii, rezultate etc.); - întreabă și răspunde la întrebări; - știe să se prezinte; - învață cuvinte noi și le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare.	- munca fizică/ munca intelectuală; - proces și planificare (pași într-un proces de planificare); - comunitate/individ; - rezultate ale activității; - reguli și comportamente; - răsplata muncii.
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare (ex.: prin telefon de jucărie sau real); - primește mesaje, îndeplinește instrucțiuni simple;	

		- compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - răspunde la întrebări privind conținutul unui text, a unei povestiri scurte.	
	să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia.	- reține expresii ritmate și rimate; recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- „citește” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor; - învață să „citească” imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta și de sus în jos.	
	să manifeste interes pentru citit.	- discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare.	- recunoaște („citește”) în viața zilnică și în cadrul jocurilor de rol - indicatoarele pentru „stație de metrou”, „stație de autobuz”, „ieșire”, „intrare”, numele diferitelor instituții: grădiniță, spital, școală etc; - recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din	

		lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații despre tema dată (ex.: imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre familie sau despre el).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaște modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.	
	să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris.	- execută elemente grafice elementare (trasare liberă, colorare); - urmărește perceptiv și motric anumite trasee (ex.: labirintul); - completează desene simple, începute, cu părțile care lipsesc; - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii și a instrumentului de scris în mână.	
	să descopere că scrierea îndeplinește anumite scopuri, cerințe sociale și să se folosească de această descoperire.	- contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje, de scrierea personală și de orice altă modalitate.	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- observă obiectele din sala de grupă, camera proprie etc.; - recunoaște/ numește obiectele indicate; - clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime) sau prin numirea unei proprietăți comune; - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține	- diferențieri ale obiectelor după forma, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (3 lungimi) - apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra,

să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat.	- spune care obiect este mai aproape sau mai departe, luându-se pe sine ca punct de reper; - spune unde se găsește el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - plasează obiectele peste, pe, deasupra, dedesubt, înăuntrul sau în afara unui spațiu/ obiect; - învață schema corporală, cu accent pe relația dreapta-stânga (după 4 ani).	sub, la dreapta, la stânga etc. - numărat în intervalul 1-5 și cifrele de la 1 la 5 - adunare și scădere cu 1 unitate în intervalul 1-5
să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaște și denumește figuri geometrice în mediul ambiant sau cu ajutorul materialelor puse la dispoziție (cerc, pătrat, eventual triunghi – după 4 ani); - trasează figuri geometrice cunoscute trecând cu creionul peste o linie deja trasată.	
să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare.	- alcătuieste grupe de obiecte în limitele 1-3 (până la 4 ani) și 1-5 (după 4 ani); - numără corect aceste obiecte; - descoperă care cifră lipsește într-un șir dat; - recunoaște și denumește cifre în intervalul 1-3 (până la 4 ani) și 1-5 (după 4 ani).	
să realizeze serii de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuși	- execută serii de obiecte (mărgel, boabe, bucăți de hârtie) realizând structuri simple și folosindu-se de criteriile cunoscute sau date de educatoare; - deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia.	
să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - enumeră și descrie părți componente ale corpului omenesc; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el din tema abordată;	

		- caută informații suplimentare despre tema studiată, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	
	să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- cunoaște tipurile de activități zilnice desfășurate în comunitatea în care trăiește (sănătate, educație, transporturi, agricultură, meșteșuguri etc).	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate; - interpretează date și simboluri din care să extragă informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); - relatează activități umane din mediile antropizate studiate (orașul, satul, cartierul); - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.	- respectă regulile de igienă individuală și colectivă; - cunoaște existența unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală.	- își prezintă membrii familiei, colegii, prietenii, vecinii cu activitățile lor zilnice; - se prezintă pe sine și activitățile zilnice; - răspunde și formulează întrebări referitoare la identitatea muncă și activități diverse, mod de planificare, rezultate.	
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- învață să aștepte într-o situație dată; - își cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care	

		aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare; - dobândește, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - respectă normele de conviețuire socială.	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.	- reacționează pozitiv la o promisiune făcută; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu sine și cu ceilalți; - acceptă diversitatea de opinii și atitudini.	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac, ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură și viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite.	- execută individual sau în grup tema dată; - execută lucrări practice din materiale diferite, combinându-le între ele (mobiliier din deșeuri de lemn, colaje, jucării, machete, diorame).	
	să dobândească comportamente și atitudini igienice corecte față de propria persoană și față de alte ființe și obiecte.	- se autoservește în situații simple care impun acest lucru (masă, spălător, dormitor, activități); - ordonează jucăriile și obiectele din ambient, dezvoltându-și spiritul de ordine și curățenie; - spală fructele și legumele și participă la prepararea unor salate și produse de patiserie cu acestea; - participă la aranjarea și servirea mesei.	
	să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.	- pregătește o masă festivă alături de adulți; - știe să facă o invitație, să răspundă la o invitație și cum să se comporte într-o vizită; - manifestă simpatie față de cei din jur (oameni și animale).	
	să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.		
ESTETIC ȘI CREATIV	să acompanieze ritmic cântecele	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă,	

		clopoțel, tamburină etc.).	
	să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- asociază mișcarea liberă cântecului(3 ani), mișcarea sugerată de timpii egali ai măsurii sau de text (după 3 ani).	
	să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată	-exprimă prin mișcare liberă sau impusă de caracterul unor cântece pentru copii, a unor piese populare din zonă și a unor fragmente din muzica cultă, sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor, starea sufletească creată.	
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului.	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților artistico-plastice; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar și prin mâzgălituri); - execută trasee utilizând diferite instrumente de lucru și diferite suporturi (hârtie, carton, sticlă, lemn etc.); - colorează diferite imagini, respectând conturul acestora; - completează lacune din desene; - dispune alternativ două sau mai multe elemente decorative; - redă prin desen obiecte/personaje reale sau imaginare; - trasează linii în duct continuu, în diferite poziții, pentru a reda imaginea unor obiecte (în desene individuale sau colective).	
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici	- aplică, pe suprafețe date sau libere, culoarea (cu pensula, buretele, degetul, palma, ghemotocul de	

	specifice picturii.	hârtie, ghemul de ață, țesături rare, ștampila, peria, tubul); - obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- pregătește materialul de modelat (lut, plastilină, cocă) prin frământare, rupere; - modelează prin: mișcare translativă a palmelor față de planșetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mișcare circulară, aplatizare; - modelează forme de bază (minge, omulețul etc.)	
	să compună în mod original și personal spațiul plastic.	- elaborează creații individuale și colective cu și fără temă dată; - participă la crearea cadrului estetic specific ambiental; - respectă poziția de lucru față de suportul de lucru.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de artă naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaște și folosește echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală și colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers cu variante de mers, alergare cu variante de alergare, săritură

să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare)	- cunoaște schema corporală; - răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului.	- deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme și genunchi, mers în echilibru între două linii trasate pe sol, tragere și împingere, cățărare - dansuri tematice, euritmice - mini-fotbal, mini-basket
să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte	- se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii adecvate temei studiate.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „La piață”, „În grădinița noastră...”, „Haideți în excursie!”, „Cine face asta?”, „Cum se construiesc casele?”, „De pe câmp, pe masa noastră”, „Artiști populari și meșteri făurari” etc.

Cine și cum planifică/organizează o activitate?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor	- discută cu colegii și cu educatoarea despre viețuitoare, plante, fenomene ale naturii, materiale și produse, utilaje și echipamente cu care intră în contact sau care le sunt prezentate; - ia parte la activitățile de învățare în grup (sugerează ce este de făcut mai departe într-o activitate/intr-un joc etc.).	- munca fizică/ munca intelectuală; - proces și planificare (pasi într-un proces de planificare); - organizare/haos; - comunitate/individ; - rezultate ale activității; - reguli și comportamente; - răsplata muncii;
	să audieze cu atenție un text, să	- urmărește linia unei povești, concomitent cu	

reține ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor și povestește, la rândul său, povești/istorioare cunoscute; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text.	- sentimentul de împlinire de după finalizarea unei activități cu succes.
să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaște, numește și marchează grafic sunetul final, interior sau inițial din cuvântul pronunțat oral.	
să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau a activităților de învățare propriu-zisă; - prezintă colegilor cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților; - utilizează cuvinte noi în contexte adecvate; - pune întrebări și răspunde la cele adresate lui; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuiește propoziții simple și dezvoltate (despre obiecte, ființe familiare, personaje din povești ,aspecte ale vieții sociale; - solicită explicarea cuvintelor noi.	
să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlnește	- înțelege diferența dintre desen (imagine) și scris - indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc; - indică scrisul în mediul înconjurător (nume de străzi, indicatoare, plăcuțe cu numere de mașini, firme, nume de produse etc.).	
să înțeleagă că tipăritura (scrisul)	- poate să înțeleagă și poate să spună că o etichetă	

	are înțeles (semnificație)	scrisă pe un sertar, dulap, o cutie etc. ne arată ce este înăuntru; - poate citi succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- leagă cuvântul oral de imagine și de cuvântul scris alăturat, înțelegând ca acestea sunt nume; - asociază, treptat, sunetul cu litera corespondentă și trasează litere sau cuvinte după un model dat sau peste modelul punctat.	
	să manifeste interes pentru citit	- discută cu colegii, părinții, prietenii despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - poate spune dacă și de ce i-au plăcut sau nu (povești/poezii cu care a venit în contact); - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”; - cunoaște cum se împrumută cărți din biblioteca clasei și obligația de a le pune la loc .	
	să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris	- asociază cu sprijin acordat sau din proprie inițiativă, sunetul cu litera (literele) corespondentă(e); - asociază litera cu imaginea unui obiect, a cărei denumire începe cu litera respectivă, într-un dicționar pentru copii (vocabular în imagini); - găsește cât mai multe cuvinte care încep ori se termină cu aceeași literă; - compune cuvinte scurte, familiare (inițial după model și apoi independent); - să compună treptat propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte (inițial cu sprijin).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru a capata informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găsește despre pisică, urs, soare etc., imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se	

		potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre viața animalelor și păsărilor dintr-o zonă, construirea unui afiș publicitar sau a unui anunț de vânzare/cumpărare a unui obiect etc.).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora	- execută diferite tipuri de trasări peste modele date (ex.:unirea de puncte pentru a construi diferite imagini – de la cele mai simple la cele mai complicate, litere, cifre etc.); - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii și a instrumentului de scris în mână; - trasează semne grafice corect în ceea ce privește mărimea, spațierea, direcția de la stânga - la dreapta, de sus - în josul paginii, lăsând spațiu pentru „alineat”.	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	-utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mișcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context.	
ȘTIINȚE	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate; - exprimă descoperirile și ideile sale utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoștințelor despre aspectele studiate;	

		- vorbește despre munca fizică și cea intelectuală, despre activități zilnice pe care le desfășoară ei sau persoanele din jurul lor, despre planificarea acestora și rezultatele lor etc.; - interpretează date și simboluri din care extrage informații (tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); -comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlnește în activitățile desfășurate în aer liber (excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire și protejare a mediului; - participă la întreținerea și îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - selectează imagini, cărți, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute; - motivează necesitatea protecției mediului de către om; - își exprimă impresiile și trăirile proprii despre natură și protejarea acesteia prin activități artistico-plastice, practice, muzicale.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii	- respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăiește (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora); - imagineaza soluții, acțiuni de remediere a unor probleme de mediu; - manifestă creativitate în lucrări destinate atenționării celor din jur asupra necesității unui	

		comportament adecvat (ex: realizarea unor afișe, machete, postere, bannere, modele atractive de coșuri de gunoi etc).	
	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- recunoaște/explică asemănările și deosebirile dintre grupuri. - recunoaște obiectele care <u>nu</u> pot face parte din grupa formată; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; -clasifică obiecte după criteriul culorii, formei, grosimii, latimii; - clasifică obiecte după criteriul utilizării lor; - clasifică obiecte pe care există simboluri (ex.: toate cuburile pe care scrie „a”, ori cifra „3”; toate florile pe care se află scrise cifre sau toate florile pe care există semnul „X” – un semn oarecare); - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- înserieri ale obiectelor după formă, mărime, lungime, lățime, grosime, înălțime (mai multe dimensiuni), culoare (mai multe culori) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb, oval) - poziții spațiale - recunoaștere și trasare cifre de la 1 la 10; - numărat în intervalul 1-20; - operații de adunare și scădere cu 1-2 unități în intervalul 1-10.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.	- ordonează obiectele unei grupe care au aceeași formă, dar dimensiuni diferite (mărime, lungime, grosime, lățime), de la cel mai mic, scurt, subțire, îngust, la cel mai mare, lung, gros, lat; realizarea completă a șirului crescător și apoi descrescător (pentru consolidarea reprezentărilor privitoare la raportul relativ de diferență dintre obiecte); -compară grupele de obiecte prin punere în corespondență (formare de perechi); - observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate; - verbalizează constatările efectuate, folosind o terminologie corectă: „în cele 2 (sau mai multe) grupe sunt tot atâtea...câte sunt în grupa...(echivalența) sau „sunt mai multe/ mai puține...decât în grupa...”(nonechivalența); - motivează afirmațiile „pentru că toate...din grupa... au pereche în grupa..., sau „pentru că în	

		grupa...a rămas un/ o...care nu are pereche în grupa...; - reprezintă grafic grupe de obiecte/ ființe (puneri în corespondență); - găsește cele 2 modalități de stabilire a echipotenței (extragerea sau adăugarea unui element la una din cele 2 grupe comparate).	
	să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat	- spune unde se găsește el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - numește un obiect care se găsește la dreapta sau la stânga altui obiect, deasupra sau dedesubtul lui, motivându-i poziția atunci când și atât cât este posibil; - utilizează limbajul adecvat relațiilor spațiale relative: pe, sub, în, peste, deasupra, dedesubt, înăuntru, afară, aproape, departe, mai aproape, mai departe, cel mai aproape, cel mai departe, lângă mine, aici, acolo; - utilizează corect gradele de comparație: mai, cel mai, foarte, tot atât de..., la fel de...ca și....	
	să efectueze operații și deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice	- aranjează piesele geometrice în „tablouri”, după criterii date; - efectuează operații de ordonare/ clasificare a pieselor geometrice, după însușiri diferite; - realizează deducții simple logice: dacă nu este pătrat, nici cerc, nici triunghi, atunci este dreptunghi, etc, în funcție de sarcina didactică a jocului; - alcatuiește grupe cu tot atâtea elemente (echipotente), utilizând piesele geometrice în jocuri logice sau didactice. - efectuează, sub forma jocului logic, operații logice: conjuncția, disjuncția, negația; - efectuează corespondențe între elementele a 2	

		grupe (corespondența biunivocă).	
	să măsoare timpul prin intermediul ordonării evenimentelor, precum și cu ajutorul instrumentelor adecvate	- spune ce se întâmplă înainte și după un eveniment (activitate); - spune care activitate (eveniment) are loc: prima, a doua, ultima; - spune care activitate (eveniment) a durat: mai mult/mai puțin; - cunoaște utilizarea calendarului; - cunoaște utilizarea ceasului; - recunoaște orele fixe pe ceas.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte și cifrele corespunzătoare	- alcătuiește șirul numeric crescător (1-5 la grupa mijlocie și 1-10 la grupele mari și pregătitoare), înțelegând „creșterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - alcătuiește șirul descrescător 1-10, sesizând descreșterea cu câte un element de la o treaptă la alta; - recunoaște și denumește cifre în intervalul 1-10 și chiar 20; - pune în corespondență cifra cu cantitatea de obiecte; - numără crescător și descrescător, pornind de la un număr dat*; - descoperă care cifră lipsește într-un șir dat; - numește vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 și pe 4); - compune/ descompune un număr, găsind cât mai multe soluții; - înțelege relația număr-cifră (cifra simbolizează un număr de obiecte/ ființe...de același fel, conform unui criteriu prestabilit, convenit); -repetă această relație în situații noi și variate; - aplică în viața cotidiană cunoștințele învățate.	

	să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10	- efectuează operații de adunare și de scădere cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte; - utilizează corect semnul + (plus), – (minus) și semnul = (egal), <u>doar</u> între cifre (niciodată între obiecte concrete sau imagini ale acestora); - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 mașinuță + 2 mașinuțe = 3 mașinuțe); - dovedește înțelegerea semnificației adunării și scăderii, prin aplicarea acestor cunoștințe în viața cotidiană.	
	să identifice poziția unui obiect într-un șir utilizând numeralul ordinal.	- identifică și numeste primul și ultimul element dintr-un șir de 3, 5, 10 elemente; - identifică un obiect, utilizând numeralul ordinal, într-un șir de 3, 5, 7, 9 elemente (ex.: al doilea, al treilea, al patrulea, al cincilea); - utilizează adecvat numele numeralelor ordinale numărând: primul, al doilea etc.; - face diferența între numeralul ordinal și cel cardinal (ex. <u>al doilea</u> obiect dintr-un șir poate avea înscris pe el cifra 4, aceasta neînsemnând că este al patrulea).	
	să compună și să rezolve probleme simple, implicând adunarea/scăderea în limitele 1-10	- rezolvă probleme prin desen (să deseneze conținutul problemei și astfel să o rezolve); - rezolva problema alegând operația corectă (adunare, scădere, împărțirea unui măr în jumătate); - rezolvă problema comparând prețuri în jocuri de rol (ex.: o minge de 5 lei este mai scumpă decât o minge de 3 lei); - rezolvă problema utilizând semne grafice (ex.: trasează pe caietul de matematică o linie pe patru pătrățele și o altă linie pe cinci pătrățele, pentru a reprezenta un șir de 4 bărci roșii și un șir de 5	

		bărci albastre. Care șir are mai multe bărci? (rezolvarea problemei este deci grafică, perceptivă).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală	- respectă normele de conviețuire socială; - își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute; - discută despre relația cauză-efect într-o interacțiune umană; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare - cunoaște și formează numărul de urgență 112.	
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- dobândește, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - își cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin atunci când acest lucru i se cere .	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își evaluează comportamentul, în raport cu normele de conviețuire socială; - își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute; - își adaptează comportamentul la diferite situații; - conștientizează consecințele pozitive și negative ale actelor sale de comportament asupra sa și asupra celorlalți; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- observă caracteristici ale materialelor din natură și a celor sintetice (formă, culoare, dimensiune, netezime etc.) - colectează materiale din natură, deșeuri (materiale refolosibile) și le găsește utilitatea; - alege materialele adecvate pentru a realiza o temă.	
	să sesizeze modificările materialelor	- sesizează modificările produse în urma	
			- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.

	în urma prelucrării lor	mototolirii hârtiei sau a unui material textil; - sesizează modificările produse în urma întinderii hârtiei mototolite; - sesizează modificările în urma udării hârtiei sau a unui material textil; - găsește o motivație pentru fiecare acțiune practică de acest gen.	
	să identifice, să proiecteze și să găsească cât mai multe soluții pentru realizarea temei propuse în cadrul activităților practice	- selectează materialul necesar temei propuse; - verbalizează acțiunile întreprinse, folosind un limbaj adecvat - execută, individual sau în grup, tema dată; - manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - utilizează unelte ușor de manevrat.	
ESTETIC ȘI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului	- ascultă și reproduce onomatopeic sunete din natură și din mediul înconjurător.	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei de studiu.
	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale		
	să diferențieze auditiv durata determinată a sunetelor din mediul apropiat și a sunetelor muzicale		
	să diferențieze auditiv înălțimea sunetelor muzicale		
	să întoneze cântece pentru copii.	- cântă în colectiv, în grupuri mici și individual	
	să cânte cântecele în aranjamente armonico-polifonice elementare	- cântă cu acompaniamentul unui instrument care îi permite educatoarei să cânte concomitent cu vocea.	
	să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia		
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia		

	să redea teme plastice specifice desenului.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pământul de vată, firul de ață, stropirea, degetul etc.)	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșă, șevalet, plastilina, lut, planșetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roșu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb și ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii	- obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, pliarea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	- elemente decorative (combinații, alternanțe) - opere de artă adecvate vârstei și temei de studiu.
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- modelează prin: mișcare translatorie a palmelor față de planșetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mișcare circulară, aplatizare; - redă forme, concrete sau abstracte, de dimensiuni și culori diferite prin aplicarea unor tehnici complementare modelajului; - cooperează în realizarea unor lucrări plastice complexe.	
	să utilizeze un limbaj adecvat cu privire la diferitele activități plastice	- folosește cuvinte și expresii specifice activităților artistico-plastice (șablon, amprentă, colaj, stropire, ștampilare, decolorare, hașurare, decorare, colorare, ștergere, suprapunere, apăsare, presare, îmbinare, rupere, frământare, adâncire, amestecul culorilor); - descrie acțiuni specifice tehnicilor folosite în cadrul activităților plastice.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă a efortului fizic	- nu aleargă cu gura deschisă; - își verifică ținuta vestimentară și starea fizică generală înainte de începerea activității; - nu bea apă imediat după efort; - inspiră pe nas și expiră pe gură; - recurge la exerciții de respirație după o perioadă de efort prelungit.	- denumirea unor părți ale corpului implicate în mișcare (brațe, picioare, spate, cap, gat, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers și variante de mers, alergare și variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime

să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare).	-respecta poziția corectă pentru comenzile: „Drepti!”, „Pe loc repaus!”, „La stânga!”, „La dreapta!”; -respecta poziția corectă a corpului și a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers și alergare (obișnuit și în diferite variante).	- deprinderi utilitar - aplicative: transport de greutate, cățărare, tragere și împingere - mini-fotbal, mini-basket - dansuri tematice, euritmice.
să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte	- își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare; - execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii sau jocuri sportive. - parcurge o distanță scurtă din ce în ce mai repede; - manifestă progresiv capacitatea de a executa corect un exercițiu fizic în număr crescut de repetări; - execută acțiuni motrice cu grad de complexitate din ce în ce mai mare, cu și fără obiecte (minge, săculeț cu nisip, coardă etc.); -depune efort pe durată de timp din ce în ce mai mare.	
să manifeste în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play	- respectă regulile stabilite de comun acord în cadrul grupului; - participă activ (în spiritul jocului) și să-și aducă contribuția la reușita echipei.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „La piață”, „În grădinița noastră...”, „Haideți în excursie!”, „Cine face asta?”, „Arhitectura orașului/parcului nostru”, „Cum se construiesc casele?”, „De pe câmp, pe masa noastră”, „Artiști populari și meșteri făurari” etc.

Ce și cum vreau să fiu?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii, cu educatoarea și cu alți adulți despre viețuitoare, plante, fenomene etc.	- grupa/casa/comunitatea noastră și regulile ei; - meserii/profesii; - unelte/instrumente/aparatură specifice (însușiri, reguli de folosire); - munca în calitate de angajat/munca în familie sau în propria gospodărie; - muncă și învățătură (delimitări, interferențe etc.); - responsabilități și comportamente în legătură cu procesul muncii.
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea	- întreabă și răspunde la întrebări; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles; - primește mesaje și îndeplinește instrucțiuni simple; - dobandește informații prin ascultarea cu atenție a mesajului.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de educatoare și povestește, la rândul său, o poveste ascultată.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect	- compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte; - învață cuvinte noi și le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare	- recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, catalog, din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- completează desene simple începute sau urmărește perceptiv anumite trasee simple.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	- trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere și cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activități de învățare (spontană sau dirijată).	

ȘTIINȚE	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	-numește elementele structurale ale mediului apropiat: apă, aer, sol, plante, animale, oameni și a elementelor create de aceștia.	
	să enumere părțile componente ale corpului uman, plantelor, animalelor, arătând utilitatea acestora	- enumără părți componente ale plantelor, animalelor; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el.	
	să recunoască și să descrie verbal și/sau grafic anumite schimbări și transformări din mediul apropiat	- recunoaște fenomene ale naturii (vânt, briză, viscol, ploaie, ninsoare, îngheț, grindină, fulger, furtună, trăsnet, tunet) în momentul producerii lor; - cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor și efectele acestora asupra mediului.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor făcute	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate - vorbește despre plantele și animalele din mediile terestre, acvatice etc.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite	- își asumă responsabilități de îngrijire/ocrotire a mediului apropiat lui; - participă la întreținerea și îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - motivează necesitatea protecției mediului de către om.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii	- respectă regulile de igienă individuală și colectivă; - utilizează în acțiuni simple unelte de curățare a mediului ambiant; -respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - ia atitudine față de cei care greșesc;	

		- manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăiește (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora).	
	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- observă obiectele din sala de grupă; - recunoaște și denumește obiectele indicate; - selectează și grupează obiectele de aceeași formă/ mărime/ culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan; - construiește spații închise (ex.: forme neregulate ori regulate, utilizând cuburi, șireturi, sârmă, sfoară).	- diferențieri ale obiectelor după forma, mărime, lungime, lățime (mare/mic -3 – 4 ani și mijlociu – 4-5 ani, culoare (3-5 culori) - apreciere globală a cantității și apreciere prin punere în perechi în limitele 1-5 (1-3 la 3-4 ani și 1-5 la 4-5 ani) (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra, sub, la dreapta, la stânga etc. - numărat în intervalul 1-5 și cifrele de la 1 la 5 (1-3 la 3-4 ani și 1-5 la 4-5 ani) - adunare și scădere cu 1 unitate în intervalul 1-5 (4-5 ani)
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- execută serii de obiecte (3 dimensiuni) folosindu-se de criteriile cunoscute; - compară două bețișoare și să identifice care este mai gros, mai lung etc.	
	să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaște și denumește figuri geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi).	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare	- recunoaște și denumește cifre în intervalul 1-5; alcatuiește grupe de 1, 2, 3, 4, 5 obiecte -construiește grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta; - alcatuiește șirul numeric crescător și descrescător în limitele 1-5; -pune în corespondență cifra cu cantitatea de obiecte; - numește vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 și	

		pe 4); - trasează cifre în intervalul 1-5.	
	efectuează operații de adunare și scădere cu 1 unitate în limitele 1-5	- numără și efectuează operații de adunare și scădere cu o unitate în intervalul 1-5; - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 mașinuță +2 mașinuțe = 3 mașinuțe).	
	să compună și să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-5	- compune probleme simple în limitele 1-3, prin adăugarea/ extragerea unui element; - compune probleme simple în limitele 1-5, prin adăugarea/extragerea unui element.	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală	- respectă normele de conviețuire socială.	
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare.	
	să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- ascultă și respectă alte păreri; - cunoaște responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă și oferă sprijin.	
	să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice)	- identifică forme de relief. - cunoaște numele țării de origine și al localității natale și își cunoaște domiciliul; - cunoaște numele capitalei, al orașului natal, numele străzii etc; - cunoaște și respectă tradițiile populare, sărbătorile religioase ale familiei și ale comunității.	

	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac, ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practice, valorificând deprinderile de lucru însușite	- execută individual sau în grup tema dată; - sesizează modificările produse în urma acțiunii cu/asupra unor materiale de lucru (mototolire, pliere, îndoire etc.); - selectează adecvat uneltele și materialele necesare, conform temei alese/date; - manifestă stabilitate și perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	
ESTETIC ȘI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- sunete din natura, sunete ale obiectelor din mediul apropiat
	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază sunetul vorbit de cel cântat și sunete produse de diferite obiecte sonore.	- sunete produse de diferite obiecte sonore
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.)
	să acompanieze ritmic cântecele	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale.	- cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei studiate.
	să asocieze mișcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic și melodie, text onomatopeic și mișcare etc.).	
	să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată	- se mișcă liber în concordanță cu caracterul unor cântece pentru copii, al unei piese populare din zonă și a unor fragmente din muzică cultă sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor.	
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere și uneori chiar recunoaște fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului	- utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșa,

		liberă a gestului grafic (chiar și prin mâzgălituri); - utilizează diferite imagini, respectând conturul acestora.	șevalet, plastilina, lut, planșeta etc. - denumiri ale culorilor de baza: roșu, galben, albastru, verde, ale altor culori și nuanțe și ale non-culorilor: negru, alb - opere de artă adecvate vârstei și temei studiate.
	să obțină efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specifice picturii.	- aplică pe suprafețe date sau libere culoare (cu pensula, creionul, burete, etc.) - realizează compoziții plastice prin prelucrarea formelor spontane.	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice	- pregătește materialul de modelat (plastilina, lut, coca etc.); - modelează forme de bază (minge, șarpe, cornulețe etc.).	
	să compună în mod original și personal spațiul plastic	- aplică tehnici de lucru învățate pentru redarea unei teme date sau din imaginație; - creează forme noi prin îmbinarea unor elemente cunoscute.	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- recunosc lucrările lor și pe ale colegilor; - recunosc peisaje, imagini din filme, povești, eroi din povești etc.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului	- cunoaște și folosește echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală și colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers și variante de mers, alergare și variante de alergare, săritură - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme și genunchi, mers în echilibru între două linii trasate pe sol, trageră și împingere, cățărare - dansuri populare, dansuri tematice, euritmice
	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare)	- respectă poziția corectă a corpului și a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers și alergare (obișnuit și în diferite variante); - execută exerciții de mers, alergare și săritură păstrând poziția corectă; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului; - dovedește că și-a însușit corect schema corporală.	
	să perceapă componentele spațio-	- răspunde motric la o comandă dată;	

	temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii sau jocuri sportive.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Pe șantier”, „La fabrica de pâine”, „Harnic, cinstit și bun”, „Vreau să fiu de folos...”, „Și eu muncesc...” etc.

Ce și cum vreau să fiu?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ȘI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - întreabă și răspunde la întrebări; - știe să se prezinte și să facă prezentări; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o	- grupa/casa/comunitatea noastră și regulile ei; - meserii/profesii; - unelte/instrumente/aparatură specifice (însușiri, reguli de folosire);

		activitate, continuând secvențe de acțiuni; - <u>întrebuințează regulile unui dialog.</u>	- munca în calitate de angajat/munca în familie sau în propria gospodărie; - muncă și învățătură (delimitări, interferențe etc.); - patron/angajat; - resurse naturale/resurse umane; - responsabilități și comportamente în legătură cu procesul muncii; - responsabilități și comportamente în legătură cu educația/dezvoltarea personală; - educația pentru dezvoltare durabilă
	să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - se exprima coerent pentru a se face înțeles; - solicita ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	- urmărește linia unei povești, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - primește mesaje și îndeplinește instrucțiuni simple; - ascultă și să reacționează adecvat la povești, poezii, alte tipuri de text transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale; - dobândește informații prin ascultarea cu atenție a mesajului; - demonstrează înțelegerea textului apelând la diferite modalități de redare sau rememorare a acestuia (repovestire, dramatizare, desen etc.).	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect.	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaște, numește sau marchează grafic sunetul inițial, final sau median din cuvântul pronunțat oral.	
	să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților de învățare propriu-zisă; - intuiește sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situațiilor de învățare; - pune și răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă? - utilizează treptat sinonime, antonime, omonime; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuiește propoziții simple și dezvoltate (despre	

		obiecte și ființe familiare, personaje din povești, aspecte ale vieții sociale etc.); - solicita explicarea unui cuvânt necunoscut.	
	să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia	- reține expresii ritmate și rimate, recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente.	
	să fie capabil să creeze el însuși (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive	- creează, singur sau cu sprijin, structuri verbale, rime, ghicitori, mici povestiri, utilizând intuitiv elementele expresive ale limbajului	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege și spune că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.; - „citește” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit	- știe cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoale foile, să nu o murdărească; - discută despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - spune dacă și de ce i-au plăcut sau nu cărți/povești/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din povești; - povestește ceea ce a „citit”; - știe să se descurce în biblioteca clasei; să aleagă cartea care dorește să îi fie citită ori o carte anume, la	

		ale cărei imagini dorește să se uite sau una din cărțile elaborate de copii, în grupă; să fie capabil să îi aducă educatoarei o carte anume; - găsește locul unde sunt cărțile pentru copii în biblioteca clasei, dintr-o librărie etc.	
	să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare	- recunoaște global și contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc; - recunoaște global două cuvinte identice însoțite de imaginea corespunzătoare (ex.: să potrivească două jetoane pe care este desenat un ou, alături fiind scris „ou” sau două jetoane pe care scrie „mama” etc.).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găsește despre pisică, urs, soare etc., imagini și eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citește; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită).	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerulețe, cruculițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mișcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context dat etc. - „scrie” litere cunoscute cu ajutorul propriului corp sau a unor părți componente (ex.: litera C poate fi „scrisă” prin așezarea pe sol a corpului, răsucit pe o parte și curbat spre interior de la ambele extremități).	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	- recunoaște și identifică după formă literele și cifrele și să le denumească (litere familiare, din numele propriu/ușor de recunoscut: A, B,C, I, O, U etc.și cifrele 1-5); - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă;	

		- utilizeaza corect caietul de „scriere” (tip matematică/geometrie sau dictando); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje ale literelor sau cuvintelor, de scrierea personală și de orice altă modalitate; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime, lungime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime, lungime, lățime, înălțime (mai multe dimensiuni), culoare (mai multe culori) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb, oval) - recunoaștere și trasare cifre de la 1 la 10; - numărat în intervalul 1-20; - operații de adunare cu 1-2 unități în intervalul 1-10.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte și cifrele corespunzătoare	- ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă și invers; - ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab și invers; - ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab și invers. - alcătuieste grupe de 1, 2,...5 obiecte (la grupa mică); - numără corect aceste obiecte; - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta; - motivează de ce sunt mai multe/ mai puține obiecte și ce se poate face ca să fie „tot atâtea”; - recunoaște și indică cifrele (intervalul 1-5); - trasează cifrele 1, 2, 3...5 peste linii punctate deja trasate.	

	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (ex.: ființa umană ca parte integrantă a mediului, cu sentimente, gânduri, idei proprii; lumea teatrului, a filmului etc.), precum și interdependența dintre ele	- descoperă modalități noi de exprimare a emoțiilor și sentimentelor prin antrenarea organelor de simț și a elementelor componente ale propriului corp;	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- discută despre profesii, instrumente și unelte utilizate, despre reguli și principii de bază în raporturile de serviciu, despre comunități și activitatea lor etc.; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală	- învață să aștepte într-o situație dată; - respectă normele de conviețuire socială; - utilizează formulele de politețe în diferite situații;	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute	- își apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje și situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de reacții emoționale care sunt exprimate în jurul lor, chiar dacă acestea sunt în opoziție cu trăirile proprii; - conștientizează consecințele pozitive și negative ale actelor sale de comportament asupra sa și asupra celorlalți; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune; - dobândește, treptat, autonomie în activitatea zilnică.	
	să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice	- cunoaște materialele de lucru specifice activităților practice și verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	
	să fie capabil să realizeze lucrări	- execută individual sau în grup tema dată;	

	practice inspirate din natură și viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însușite	- manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - manifestă stabilitate și perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	gospodărești: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaș, ac, ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
ESTETIC ȘI CREATIV	să diferențieze auditiv timbrul și intensitatea sunetelor din mediul apropiat și al sunetelor muzicale	- diferențiază și reproduce sunete de intensități contrastante: tare-încet; - diferențiază și reproduce sunete înalte și joase (intervalul Sol-Do).	- sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluiet etc.) - sunetul vorbit și sunetul cântat - diferențieri de sunete după: înălțime (înalte, joase), intensitate (tare, încet) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, audiții adecvate vârstei și temei studiate.
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	
	să exprime prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată	- acompaniază cântecele cunoscute cu mișcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.); - improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic și melodie, text onomatopeic și mișcare etc.).	
	să asculte și să recunoască fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere și uneori chiar recunoaște fragmente din creații muzicale naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului/picturii.	- execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pământul de vată, degetul etc.)	
	să compună în mod original și personal spațiul plastic.	- execută lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic și pictura, modelaj și pictura/colaj etc. - participă la crearea cadrului estetic specific ambiental; - modifică modelul dat prin adăugare sau restructurare.	
			- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planșă, șevalet, plastilina, lut, planșetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roșu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb și ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile - opere de artă adecvate vârstei și temei studiate.

	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice	-descopera semnificația lucrărilor din analiza culorilor, formelor, liniilor; - descrie lucrările proprii sau ale celorlalți copii, ținând cont de aspectul lor și de sentimentele pe care acestea le trezesc în sufletul copilului; - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombale etc.)	
	să privească și să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preșcolar și preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- privește cu interes și uneori chiar recunoaște opere de artă naționale și universale, corespunzătoare vârstei și preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare)	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mișcările diferitelor segmente ale corpului.	- deprinderi motrice de bază: mers și variante de mers, alergare și variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: trasee cu combinații de deprinderi - mini-fotbal, mini-basket - dansuri populare, dansuri tematice, euritmice.
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - își coordonează mișcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile înșușite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - exprimă stări afective sau comportamente, folosindu-se de mișcare; - se joacă (utilizând corect mișcările și regulile) jocuri de mișcare pentru copii sau jocuri sportive.	
	să se folosească de acțiunile motrice învățate pentru a exprima sentimente și/sau comportamente, pentru a răspunde la diferiți stimuli (situații), la diferite ritmuri.	- exprima stări afective sau comportamente, folosindu-se de mișcare; - se exprima într-un limbaj adecvat, atunci când se cere să relateze ce s-a întâmplat cu propriul corp în timpul activității.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: „Pe șantier”, „La fabrica de pâine”, „Munca e brățară de aur”, „Harnic, cinstit și bun”, „Vreau să fiu de folos...”, „Și eu muncesc...”, „Patron și angajat” etc.

ANEXA 1

Proiect: CÂNTECUL CURCUBEULUI

(în cadrul temei *Când/cum se întâmplă?* – focalizare pe culori)

- grupa mică -

Să facem un album cu culorile preferate ale membrilor familiei noastre.

- Educatoarea pregătește scheletul albumului împreună cu copiii (dimensiunea albumului, culoarea și designul lui, materialul folosit pentru copertă și în interior etc.).
- Albumul este trimis familiei cu rugămintea de a declara și ilustra, pe cât posibil, culoarea preferată – fiecare pe foaia dedicată special lui.
- Copilul nu va fi implicat în activitatea de acasă, iar părinții vor retrimite „lucrarea” înapoi la grădiniță într-un plic sigilat.

- La grădiniță, copilul va purta o discuție cu educatoarea și colegii despre culorile preferate ale mamei și ale tatălui. Educatoarea va verifica dacă ceea ce a declarat mama și tata corespunde cu ceea ce a intuit sau declară că știe copilul despre culorile preferate ale părinților.
- Copilul lucrează la album adăugând culoarea preferată pe pagina dedicată părerii lui.
- Copiii își prezintă unii altora albumele și se găsesc corelații, asemănări, deosebiri între familii, între copii etc.

Tabloul culorilor vesele/Tabloul culorilor înrudite/Tabloul culorilor triste etc.

- Educatoarea aduce în clasă un tablou al unui pictor consacrat care să răspundă cerinței (cu culori vesele, cu culori înrudite – nuanțe de..., degradeuri - , cu culori triste).
- Se discută cu copiii despre tema tabloului și despre culorile folosite de pictor (ce exprimă ele, le cunoaștem sau nu, unde le întâlnim/le-am întâlnit etc.).
- Se strâng bucăți de materiale textile sau din hârtie de diferite dimensiuni, forme, consistențe etc. în diferite culori. Fiecare spune ce a adus și îl prezintă în fața colegilor, dimineața, la întâlnirea de grup. Se pun în cutii diferite, cu însemne specifice (decizia asupra semnului se ia împreună cu copiii).
- Se numără bucățile de materiale adunate sau, dacă sunt foarte multe și noi nu știm să numărăm până la cifra respectivă, apreciem global (unde sunt mai multe, unde sunt mai puține, dacă sunt tot atâtea etc.). Se alcătuiască 2-3 grupe de lucru. Fiecare grupă primește o coală mare de carton duplex și o anume categorie de materiale, într-un anume număr, pentru a realiza: Tabloul culorilor vesele, Tabloul culorilor triste, Tabloul culorilor înrudite (acest lucru se poate stabili prin tragere la sorți, prin solicitarea părerii copiilor sau prin nominalizare directă).
- Tablourilor li se vor asocia melodii cunoscute sau melodii în primă audiție din care se ascultă un fragment. Tablourilor li se vor asocia mirosuri sau comportamente umane cunoscute (culorile din tabloul vesel au mirosuri dulci, melodia asociată lor e veselă, zglobie și comportamentu potrivit cu acestea poate fi cel de bunăătate, prietenie etc.)

Ce e frumos, e la modă?

- Se aduc la grădiniță reviste cu tot felul de reclame. Se alege reclama preferată și este prezentată copiilor. Se grupează revistele după culoarea dominantă a reclamei prezentate.
- Este invitat un părinte (dacă avem așa ceva, dacă nu, găsim o persoană resursă) să le vorbească despre tendințele în domeniul publicitar, despre meseria de designer etc. Li se dă un test de minime cunoștințe pentru a putea accede la cursuri pentru designeri (recunoașterea culorilor din revistele aduse de ei, exprimarea prin mimică a sentimentului transmis de acestea, gruparea copiilor câte doi – prin asocierea a două culori care „se potrivesc”).

- Alegem 2-5 culori cunoscute și le asociem cu: momente ale zilei, zile ale săptămânii, vârste diferite ale oamenilor, rase umane, sexe, sărbători cunoscute etc.
- Pregătesc o expoziție de modă – desenează/colorează costume; vin îmbrăcați frumos și defilează pe podium în fața colegilor, prezentându-și ținuta (culoare, cum se numesc piesele, când este potrivită această ținută – vârstă, ora din zi, evenimentul etc.).
- Aduc legume și fructe de acasă (sau le primesc de la bucătărie). Urmăresc un film cu decorațiuni culinare. Identifică ingredientele și culorile lor – le asociază cu gustul cunoscut. Modelează din plastilină „delicatesuri culinare”. Pregătesc mici sandwichuri „decorate” frumos de ei și apoi le mănâncă. Inventează câte un mic cântec sau o mică poezie/ghicitoare despre produsul modelat sau pregătit.
- Aduc flori de acasă (cât mai multe specii). Li se prezintă 2-3 imagini cu aranjamente Ikebana. Discută despre culorile florilor din imagini, despre florile pe care le recunosc, despre modul cum sunt ele combinate, despre forma aranjamentului, despre florile pe care ei le-au adus (cum arată, ce miros au, ce culoare, cu cine s-ar putea combina). Se împart în 2-3 echipe și fac aranjamente pentru mame (eventual, în săptămâna când le serbăm – 8 martie), în așa fel încât să aibă posibilitatea ca zilnic sau la două zile să le așeze în locuri diferite în clasă și decorul pentru primirea mamelor să fie mereu altul.

Proiect: MÂNCARE PENTRU TOȚI PĂMÂNTENII

(în cadrul temei *Ce și cum vreau să fiu?* – focalizare pe hrană)

- grupa mijlocie -

Să ne facem jocuri cu animale cunoscute și cu hrana lor

- Educatoarea pregătește bucăți de carton (de mărimea unui jeton sau de mărimea unei coli de carton pentru jocul tip Piticot), ștampile, șabloane cu animale cunoscute, creioane colorate sau tempera, hârtie glasă sau creponată etc. De asemenea, solicită copiii să aducă de acasă reviste, cărți, imagini, informații scrise despre animale cunoscute și hrana acestora.
- După ce se strâng materialele se pun la dispoziția copiilor diferite tipuri de jocuri (jocuri cu jetoane de diferite tipuri : corespondență față-verso cu imagini potrivite; corespondență față-verso aceeași imagine, dar în variante colorat-necolorat sau colorat-umbră; corespondență jetoane colorate-carton cu umbre, tip Piticot, tip Puzzle etc.) și se discută despre regulile acestora și despre materialele din care sunt

făcute. Totodată, se decide împreună cu copiii asupra jocului/jocurilor pe care vor să le gândească și să le elaboreze, în funcție de materialele avute la dispoziție și de tema mare: *Animalele și hrana lor*.

- Se aleg echipele și ele își aleg singure materialele pe care urmează să le folosească. Apoi, discută cu colegii despre regulile jocului și își împart sarcinile pentru faza de elaborare a jocului. Lucrează.
- După execuția lor, într-una din zile, se va da timp echipelor să-și prezinte jocul și, ulterior, timp pentru a se juca pe grupuri diferitele jocuri. Jocurile vor fi lăsate la dispoziția lor în clasă pe tot parcursul unității.

Coșul surpriză

- Educatoarea aduce în clasă un coș la colțul tematic din clasă și le spune copiilor că acela este *coșul-surpriză* în care în fiecare dimineață vor descoperi un produs sau un aliment.
- Educatoarea va alege alimente sau produse de bază pentru hrana omului și le va pune în coșul-surpriză zilnic, timp de o săptămână (ex.: LUNI – pâine, MARȚI – lapte, MIERCURI – șuncă, JOI – mere, VINERI – morcovi). Copiii, zilnic vor controla coșul la venirea la grădiniță și, în funcție de ce vor găsi, vor fi dirijați să execute sarcini de tipul: să descrie alimentul/produsul, să-i descopere proveniența, să-l încadreze într-o categorie (lactate, făinoase, fructe etc.), să descopere și alte alimente/produse care fac parte din aceeași categorie, să despartă în silabe cuvântul care îl denumește, să numere silabele care îl compun, să descopere sunetul cu care începe cuvântul care îl denumește, să împartă produsul în două părți egale sau în patru părți și să îl dea la doi sau la patru copii, să-l redea prin desen/pictură sau prin modelaj/colaj.
- La sfârșitul fiecărei zile, educatoarea îi va ruga pe copii să discute cu părinții și cu frații mai mari despre alimentul/produsul respectiv și să aducă în ziua următoare la grădiniță cât mai multe informații în plus despre acesta pentru a le prezenta la discuția în cerc de dimineață. De asemenea, vor aduce imagini, povestioare sau mici texte cu conținut științific care să le susțină ideile prezentate și vor alcătui cu acestea câte o planșă de prezentare pentru fiecare produs în parte.
- Nu este exclus ca în următoarea săptămână sau în aceeași, dacă este posibil, să se alcătuiască o cărticică a alimentelor preferate. Fiecare copil va putea să și-o realizeze după cum dorește (fie cu alimente preferate desenate, fie cu alimente preferate lipite în urma decupării imaginilor lor din reviste, cărți etc., fie cu alimente preferate – selecție de alimente care pot fi depozitate în mici punguțe care se pot prinde cu capsă de foi, fie cu poze ale acestora făcute cu aparatul de fotografiat etc.) Copiii pot fi încurajați să producă singuri sau cu sprijin mici texte de apreciere sau de prezentare ale respectivelor alimente/produse, iar adulții să le scrie.

Căsuța Dărnicii

- Educatoarea pregătește Căsuța Dărnicii (căsuța de lemn cu animale pe care o aveți deja la grupă). În ea se pun animale cunoscute de ei (în fiecare zi 2-3 animale) și se pregătesc jetoane cu mâncarea pentru ele. În ziua în care apare căsuța la colțul tematic al clasei,

educatoarea îi va strânge pe copii în jurul ei și le va spune o scurtă povestioară (care este, de fapt, studiu de caz): *Aceasta este Căsuța Dărnicii. Știți de ce se numește ea așa? Să vă spun cum s-au întâmplat lucrurile și cum a ajuns această căsuță să se numească astfel. Era odată, la marginea unei păduri, un om tare gospodăruș (harnic, care muncește toată ziua pentru el și familia lui). El avea multe animale și niciodată nu uita să le îngrijească. Ele stăteau într-o căsuță ca aceasta, alături de casa lui. Într-o bună zi omul se îmbolnăvi și timp de 3 zile nu a putut să iasă din casă. În vremea aceasta, toți ai casei erau plecați la oraș după cumpărături. După prima zi, animalele, când au văzut că omul nu mai vine, au ținut un sfat (o adunare, așezându-se în care vorbesc și se sfătuiesc, găsesc soluții la problemele lor). Prin urmare, au hotărât că, dacă nu vor să moară, trebuie să împartă mâncarea rămasă prin căsuță, în porții mici, zilnic, în așa fel încât să le ajungă până se va face bine stăpânul. Și așa au făcut. Iar în ziua când omul nostru se simți mai bine și merse la ele, cu o strângere de inimă parcă, nu mare - i-a fost mirarea când le-a găsit tefere (întregi, sănătoase) și parcă mai prietene decât înainte. Să fi fost oare mâncarea vrăjită? Nici noi nu știm, dar de atunci casa lor se numește Căsuța Dărnicii și a devenit faimoasă (vestită, cunoscută de toți) în întreaga lume.*

- Timp de 3-4 zile se schimbă animalele în căsuță, se discută cu copiii despre acestea, sunt hrănite cu o mâncare potrivită, dar întotdeauna împărțită în mod egal între ele, se discută despre ce înseamnă dărnicie, faimă, om gospodăruș, sfat, a fi teafăr etc. și despre motivul care le-a determinat să devină prietene.
- Se pot numi și copii de serviciu care să răspundă de îngrijirea animalelor din căsuță și care să noteze într-un jurnal comun al grupei ce animale au avut în grijă, ce au primit ele de mâncare, cum le-au împărțit mâncarea și, la final, o părere despre motivul care le-a determinat pe animalele din poveste să fie mai bune prietene la final. Jurnalul va fi „citit” de educatoare, ajutată de copii, în ultima zi la momentul cercului de dimineață și toate animalele vor sta în căsuță, mulțumite de munca copiilor din grupă.
- În zilele cât vraja Căsuței Dărnicii acționează în grupa lor, copiii pot fi încurajați să compună cântece pentru animalele din căsuță sau ghicitori/mici poezii. De asemenea, pot fi solicitați să le pregătească hrană potrivită și în porții corespunzătoare cu numărul lor, apelând la abilități practice (din hârtie creponată, glasă, din paste, din fire textile, din sârmulițe, din plastilină etc. sugerând astfel culori, proprietăți ale hranei la care ei s-au gândit). Sau, pentru activitățile de mișcare și matematice (pe grupuri sau frontale), pot fi încurajați să măsoare cu pasul distanța de la ușă până la căsuță (căsuța așezându-se în diferite locuri din clasă) sau de la căsuță până la masa educatoarei etc., să imite mersul unora dintre acestea și să așeze animalele în căsuță la distanță de un pas sau de doi, să numere câte silabe are numele unui animal din căsuță și să sară într-un picior de tot atâtea ori etc.

Proiect: CELE CINCI SIMȚURI

(în cadrul temei *Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?* – focalizare pe simțuri)

- grupa mare -

Camera surprizelor

- Educatoarea pregătește grupa în așa fel încât numele de **Cameră a surprizelor** să i se potrivească (cel puțin pentru 2-3 zile). Astfel, la colțurile/zonele/ariile pe care ea le are în grupă va pune materiale care pot fi studiate/folosite ca urmare a intervenției numai unuia dintre simțuri (unul pentru fiecare arie: ex.: la bibliotecă vom folosi numai ochii – văzul așadar; la construcții vom folosi numai mâinile – pipăitul așadar; la știință vom folosi numai nasul - mirosul așadar, la arte vom folosi numai urechea – auzul așadar). În plus, fiecare colț va avea o tăbliță sau un jurnal lipit pe perete unde să poată fi afișate/împărtășite impresiile lor în legătură cu analizatorul implicat (ce lucruri frumoase au descoperit cu el, ce au învățat nou ca urmare a implicării acestuia cu predilecție, ce piedici le-a ridicat folosirea exclusivă a acestuia etc.).
- În prima zi a săptămânii copiii vin la grădiniță și găsesc pe ușă afișul cu Camera surprizelor (ceva caraghios care să îi trimită cu gândul la ceea ce vor găsi înăuntru). Când intră, descoperă colțurile cu materialele pregătite și cu câte un plic sigilat în care se află regulile pentru colțul respectiv. Educatoarea îi invită pe trei dintre ei să devină detectivi pentru 5 minute și, în timp ce ceilalți se strâng pentru cercul de dimineață, să afle ce materiale sunt la colțuri pregătite și ce reguli sunt formulate în plicul sigilat de la fiecare colț în parte.
- Copiii și educatoarea discută despre colțuri și despre regulile care trebuie respectate la ele (la colțul bibliotecii nu vom vorbi, nu vom duce cartea la nas sau la gură și ne vom concentra atât de tare încât nici gălăgia nu o vom auzi – pentru că ne vom folosi doar de ochii noștri care vor privi cu mare atenție imaginile cărților). Prezentarea regulilor se poate face în cuvinte și imagini, doar în imagini sau combinat.
- Zilnic, pe durata micului proiect, vor accesa colțurile timp de 15 minute și vor respecta regulile impuse. Ulterior, timp de 10 minute vor discuta și vor împărtăși în grupuri oral și într-o variantă scrisă (poate o reprezentare combinată desen și scris realizată chiar de ei sau doar scris de către educatoare ca urmare a îndrumărilor primite de la ei) ceea ce au simțit, experimentat etc. la colțul respectiv în ziua de...
- Camera surprizelor poate să fie îmbogățită cu etichete pentru colțuri, pe care ei le pot face și în alte activități (scrise de ei singuri după model sau fără model, scrise de educatoare urmărită de copii în timpul scrierii acestora). Etichetele vor conține denumiri ale simțurilor, ale materialelor de la colțuri, ale acțiunilor care se întreprind acolo.
- De asemenea, materialele de la colțuri vor fi numărate, cântărite, măsurate cu diferite obiecte etalon și datele vor fi trecute pe fișe separate, atașate jurnalelor/tăblițelor de la colțurile respective.
- Totodată, copiii vor fi încurajați să asocieze fiecărui simț care face obiectul unui colț din clasă o melodie sau o culoare și acest lucru va fi dezvăluit la finalul proiectului, când fiecare copil va merge la colțul de care s-a legat mai tare sau colțul pe care l-a frecventat mai des și va spune numele unei culori sau va interpreta un fragment muzical pe care el le consideră potrivite cu acesta. Aici le vom da timp

suficient să își împărtășească și să își motiveze părerile, opiniile, impresiile și educatoarele pot face o reprezentare a acestora pe o planșă mare (după imaginația lor !).

Totul despre noi

- Educatoarea, în prezența copiilor, desenează pe un carton mare (A2) conturul corpului unui copil (poate face lucrul acesta și folosindu-se de un copil din grupă care să joace rol de șablon). Cu acest prilej îi va anunța că în următoarele zile vor afla tot ce doresc ei să știe despre propriul lor corp. Se face o listă cu tot ce vor să știe despre corpul lor. Conturul va fi afișat la nivelul copiilor pe unul dintre pereți, relativ aproape de sursa de informații de la centrul de interes creat.
- Apoi, tot împreună cu copiii, se alege din biblioteca grupei și de la biblioteca școlii cărțile care îi interesează pentru a cunoaște tot ce vor despre corpul lor. Totodată, se solicită ajutorul părinților pentru a suplimenta colțul tematic cu diferite materiale pe care le consideră folositoare pentru tema aceasta (imagini, cărți, articole din reviste, de pe internet, mulaje etc.).
- În fiecare zi a săptămânii, educatoarea va trezi interesul copiilor pentru un simț anume (ex.: în prima zi va da cu spray parfumat în sala de grupă sau le va da cu un parfum pentru copii etc. lăsându-i să se întrebe ce este acel miros sau de ce au fost parfumați...de aici declanșându-se discuțiile despre miros: cu ce simțim mirosul, ce mirosuri cunoaștem, cum ne influențează ele dispoziția, cum se transmite informația de la nas la creier etc.) și, ulterior, la cercul de dimineată va dezbate câteva lucruri importante despre acesta. La sfârșitul discuției de dimineată va fi localizată pe cartonul cu conturul corpului partea care răspunde de simțul respectiv și marcată (colorată, menționată în scris ca în machete etc.). Sunt anunțați că până la sfârșitul zilei, când pleacă acasă, trebuie să găsească o modalitate (un joculeț, o glumă, un bilețel, o rimă, un cântecel inventat etc.) prin care să transmită părinților ce au aflat astăzi despre simțul respectiv și despre partea corpului vizată în activități.
- În timpul activităților de peste zi, copiii pot fi puși să numere cât de mult pot inspira aerul acela cu miros frumos (până la cât pot inspira și să expire tot atâta timp), să marcheze cu bețișoare numărul de inspirații/expirații, să găsească vecinii timpului 5 al expirației lor etc. De asemenea, copiii pot fi invitați în timpul activităților de peste zi să scrie cuvântul nas, să găsească numărul de sunete al acestui cuvânt, cu ce sunet începe și cu ce sunet se termină, să găsească și alte cuvinte care încep cu același sunet, să îl despartă în silabe. La fel se poate proceda și cu cuvintele miros sau simț. La activitățile artistico-plastice și practice pot să își deseneze nasul lucrând în pereche (unul se întoarce în profil și celălalt încearcă să îi contureze nasul pe o foaie de hârtie – apoi își înmânează lucrarea unul altuia și îl colorează), pot să își facă nasuri de clown sau de Pinocchio din hârtie glasată, pot să își picteze nasurile pentru petrecere (diferite modele) etc.
- La fel se va proceda și cu celelalte părți ale corpului și simțuri (ochii – văzul, urechile – auzul, gura – gustul, mâinile, picioarele, pielea – pipăitul). Aspectele pe care ei le-au listat în prima zi și care nu se încadrează strict în categoria simțuri (pot fi lucruri despre inimă sau alte organe interne, despre sânge și circulație, despre naștere sau moarte, despre copiii cu nevoi speciale - deficiențe etc.) pot fi discutate cu ei

în activitățile de după amiaza, pe grupuri mici, în funcție de interesul lor și informațiile se trec tot pe cartonul cu conturul corpului (copiii care s-au informat vor împărtăși și celorlalți cunoștințele acumulate în contexte informale).

Proiect: SPECII ÎN PERICOL

(în cadrul temei *Cum a fost/este aici pe pământ?* – focalizare pe animale rare)

- grupa pregătitoare -

Colonia cu rarități

- Educatoarea aduce la colțul tematic câteva imagini cu diverse colonii de viețuitoare. Astfel, se incită atenția copiilor cu privire la subiectul propus și se definește termenul de colonie – cu următorul înțeles: grup de animale din aceeași specie, care duce viața în comun. Sunt anunțați copiii că urmează să facă în grupa lor ceva deosebit: o colonie cu viețuitoare rare. Se face inventarul viețuitoarelor rare pe care le cunosc (numele lor sunt scrise în prezența copiilor; se folosește aceeași culoare pentru toate numele) și se afișează la colțul tematic (pe măsură ce sunt cunoscute și altele, numele lor este trecut pe inventar, dar cu o altă culoare).
- Se alege locul pentru așezarea coloniei și se delimitează: cu cuburi, cu o panglică colorată sau oricum altfel (sugestiile vin de la copii și se votează). Colonia cu rarități va avea alături un panou din carton mare A2 pe care vor înregistra informațiile despre fiecare specie rară în parte, pe măsură ce aceasta este așezată în colonie. Educatoarea stabilește împreună cu copiii formatul tabelului: ce informații vrem să trecem aici (numele, locul unde trăiește, culoarea, hrana, numele puilor etc.).
- Copiii sunt solicitați să aducă de acasă imagini și alte informații scrise despre colonii de viețuitoare, urmând ca la grădiniță să le prezinte colegilor și să stabilească dacă este vorba despre o specie rară (în pericol) și, în acest caz, să modeleze din plastilină corpul unui exemplar al acestei specii și să îl pună la colonia cu rarități.
- Prezentarea informațiilor aduse de acasă se va face zilnic la cercul de dimineață. Tot la cercul de dimineață sunt numărate zilnic viețuitoarele din colonie și se inventează situații-problemă de genul: dacă X din această colonie s-ar îmbolnăvi cum ar fi ajutat de

ceilalți?, dacă X ar fi înfometat pentru că nu a găsit nimic de mâncare peste zi, cine l-ar ajuta și ce i-ar oferi? dacă puii lui X ar rămâne fără mamă, cine i-ar îngriji?)

- Corpul exemplarului se modelează de către un grup de 2-3 copii (în fiecare zi se numesc alții – se pot stabili criterii și pentru alegerea grupului: copii al căror nume începe cu sunetul cu care începe numele viețuitoarei respective, copii care sunt îmbrăcați cu aceeași culoare ca și corpul..., copii care au arătat că știu cât mai multe lucruri despre...etc.), la colțul Artă, în timpul activităților liber-alese.
- Completarea informațiilor pe panou se face în timpul zilei, într-un moment fix pe care îl dedicați acestei activități (ora 11 - înainte de activ.X, ora 12,30 - înainte de masa de prânz etc.).
- În timpul unității se pot citi povestioare despre viețuitoarele în discuție, se pot face puzzleuri cu scene în care acestea sunt reprezentate, se pot face exerciții de mișcare, jocuri în care copiii pot imita mersul sau unele gesturi specifice ale speciilor în pericol identificate.
- După o săptămână se face bilanțul: Se face inventarul viețuitoarelor rare (corelăm numele de pe inventar cu corpul modelat și așezat în colonie și citim informațiile de pe panou). Fiecare viețuitoare din colonie va avea dedicată o ghicitoare sau un mic cântecel (inventate de copii pe loc – adică în timpul acestei activități tip evaluare).
- Tot în ultima zi, se va face transferul și extinderea cunoștințelor acumulate, solicitându-le să găsească și alte sensuri ale cuvântului colonie și să le dezbată (colonie = tabără de copii, colonie = comunitate de oameni, colonie = așezare etc.).

Arca lui Noe

- Li se prezintă copiilor povestirea biblică *Arca lui Noe*.
- Își fac costume potrivite cu personajele (Noe, soția lui, copiii și nurorile, viețuitoarele salvate) și își împart rolurile
- Construiesc *Arca lui Noe* din carton și alte accesorii (Noe, soția, copiii și nurorile), în timp ce ceilalți copii vor pregăti hrană pentru animalele care vor porni în călătorie (activitate practică sau artistico-plastică: modelaj, colaj, îndoire sârmă, mototolire etc.).
- Se audiază mai multe fragmente muzicale din sfera muzicii clasice (adecvate, totuși, nivelului de vârstă al copiilor preșcolari) și, împreună cu copiii, se alege fragmentul folosit pentru scena euritmă „Arca lui Noe”. Tot cu copiii se va stabili scenariul și mișcarile.
- Se pregătește sceneta euritmă, în momentele libere de după-amiaza sau atunci când copiii, la activitățile liber-alese de dimineața, vor să o facă.
- Sunt consultați copiii cu privire la momentul (data – se poate sugera o dată aproape de Paște) când urmează a fi prezentată sceneta și care va fi publicul țintă.
- Se fac invitații pentru copiii de la alte grupe sau de la o altă grădiniță pentru reprezentația ce va urma.
- Se prezintă sceneta în fața invitaților.

ANEXA 2

PERIOADA:

TEMA:

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ VIZATE:

CENTRE DE INTERES DESCHISE și MATERIALELE puse la dispoziția copiilor:

--	--	--

--	--	--

INVENTAR DE PROBLEME:

<i>Ce știm?</i>	<i>Ce nu știm și vrem să aflăm ?</i>
-----------------	--------------------------------------

ACTIVITATE METODICĂ:

Tura I	Tura a II-a
<i>Săptămâna 1</i>	
<i>Săptămâna 2</i>	
<i>Săptămâna 3</i>	
<i>Săptămâna 4</i>	
<i>Săptămâna 5</i>	

SĂPTĂMÂNA:

SUBTEMA:

DATA/ ZIUA	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SEMNĂTURA

ANEXA 3

PROGRAMUL ZILNIC

- grupe cu orar normal -

Repere orare	Jocuri și activități didactice alese	Activități pe domenii experiențiale	Activități de dezvoltare personală
8,00 – 9,00	Jocuri și activități alese	-	Rutină: <i>Primirea copiilor</i> (deprinderi specifice)
9,00 – 11,30		Activitate pe domenii experiențiale	Rutină: <i>Întâlnirea de dimineață</i> (15 min.) Rutină și tranziție: <i>Ne pregătim pentru activități</i> (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire) Rutină : <i>Gustarea</i> (deprinderi specifice)

11,30 – 13,00	Jocuri și activități recreative	-	Activitate opțională (singura de acest tip la nivel I și ambele – în zile diferite - , la nivel II) Rutină și tranziție: <i>În aer liber !</i> (deprinderi igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire).
13,00	-	-	Rutină: <i>Plecarea acasă</i> (deprinderi specifice).

PROGRAMUL ZILNIC

- grupe cu orar prelungit -

Repere orare	Jocuri și activități didactice alese	Activități pe domenii experiențiale	Activități de dezvoltare personală
8,00 – 8,30	Jocuri și activități alese	-	Rutină: <i>Primirea copiilor</i> (deprinderi specifice)
8,30 – 9,00	-	-	Rutină: <i>Micul dejun</i> (deprinderi specifice)
9,00 – 11,00	Jocuri și activități alese	Activitate pe domenii de experiențiale	Rutină: <i>Întâlnirea de dimineață</i> (15 min.) Rutină și tranziție: <i>Ne pregătim pentru activități!</i> (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire)
11,00 – 13,30	Jocuri și activități recreative	-	Activitate opțională (prima activitate de acest tip la nivel II) Rutină și tranziție: <i>În aer liber !</i> (deprinderi igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire) Rutină : <i>Masa de prânz</i> (deprinderi specifice)

13,30 – 15,30	Activități de relaxare Jocuri și activități alese	-	Rutină și tranziție: <i>Ne pregătim să ne relaxăm!</i> (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire)
15,30 - 16,00	-	-	Rutină: <i>Gustarea</i> (deprinderi specifice)
16,00 – 17,30	Jocuri de dezvoltare a aptitudinilor individuale	Activități recuperatorii pe domenii de experiențiale	Rutină și tranziție: <i>Din nou la joacă!</i> (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire) Activitate opțională (singura activitate de acest tip la nivel I sau a doua, la nivel II)
17,30	-	-	Rutină: <i>Plecarea copiilor acasă</i> (deprinderi specifice)

ANEXA 4

NOTIFICARE nr.41945/18.10.2000

cu privire la organizarea activităților opționale în unitățile de învățământ preșcolar

Având în vedere OM nr.4481/08.09.2000 cu privire la aplicarea noului plan de învățământ și a programei pentru nivelul preșcolar (3-6/7 ani), precum și Metodologia de aplicare a planului pentru învățământul preșcolar, parte componentă a prezentului ordin (anexa 2),

Considerând prevederile Legii 128/1997, art.42(1), art.43 lit.a) și art.44 (1), (3) și (4), relativă la norma didactică și condițiile de salarizare a personalului didactic,

Pentru organizarea corespunzătoare și buna desfășurare a activităților opționale în învățământul preșcolar, începând cu anul școlar 2000-2001,

Se vor lua toate măsurile în vederea respectării prevederilor legale în procesul de organizare și desfășurare a activităților opționale:

1. În cazul în care activitatea opțională este desfășurată de către educatoare, în timpul programului, ea face parte din norma cadrului didactic. Pentru activitățile opționale de limba modernă sau de inițiere în utilizarea calculatorului educatoarea va face dovada calificării în domeniul respectiv.
2. Pentru cazurile în care educatoarea (sau un alt cadru didactic) dispune de timpul necesar pentru desfășurarea unei activități opționale la grădiniță și, în același timp, are calificarea necesară, opționalul va fi considerat ca activitate didactică desfășurată în afara programului. **Plata** pentru această activitate **se va face în regim de plata cu ora sau cumul din veniturile proprii ale unității de învățământ** (donații sau sponsorizări), cu respectarea prevederilor legale.
3. Dacă se recurge la colaborarea cu fundații, asociații, agenți economici, persoane fizice autorizate (fie că sunt sau nu cadre didactice) **plata** pentru activitatea opțională **se va face tot din veniturile proprii ale unității** (donații sau sponsorizări). Și în acest caz, se va solicita persoanei care desfășoară activitatea opțională să facă dovada calificării.
4. Direcția Generală Învățământ Preuniversitar, Inspectoratele școlare județene (și Inspectoratul școlar al municipiului București), conducerile unităților de învățământ preșcolar vor îndeplini prevederile prezentei Notificări.

ANEXA 5

NOTA nr.28.259/09.03.2000

privind documentele de evidență a activității educatoarelor din învățământul preuniversitar

Învățământul preșcolar, componentă a sistemului național de învățământ, prezintă câteva aspecte diferite de restul sistemului în ceea ce privește documentele de evidență a activității educatoarei.

Din această perspectivă, remarcăm faptul că educatoarea, care lucrează efectiv c la grupă cu copiii 5 ore pe zi (fiecare tură în parte), se confruntă cu următoarele probleme:

- Activitatea didactică este planificată săptămânal, în acord cu planul de învățământ și cu schema orară;
- Aceeași activitate didactică trebuie consemnată zilnic în condica de activități, operându-se în două documente distincte practic același lucru, singura diferență fiind aceea că în condică trebuie să se și semneze;
- În unele unități există, în paralel, și o condică de prezență, unde educatoarele se semnează la începutul programului și la sfârșitul acestuia.

Având în vedere faptul că în învățământul preșcolar este foarte prețios timpul pe care educatoarea îl acordă lucrului efectiv cu copiii, precum și pregătirii pentru activități, care este mult mai meticuloasă decât în restul sistemului și că la acest nivel educatoarea nu își efectuează programul mutându-se de la o grupă la alta, ci la aceeași grupă pe toată perioada zilei, date fiind argumentele de mai sus, se recomandă:

- Planificarea activității instructiv-educative, pe care educatoarea o completează să constituie document juridic justificativ atât al prezenței efective la grupă, cât și al parcurgerii programului zilnic cu copiii. Pentru aceasta, în planificare se va introduce o rubrică pentru semnătura de confirmare a realizării activităților propuse.
- Condica de activități, completată până în prezent, să fie înlocuită cu condica de prezență în care educatoarea să se semneze la începutul și la sfârșitul programului.

ADRESA nr.40.377/2.09.2000

privind documentele de evidență a activității educatoarelor din învățământul preuniversitar care lucrează la grupele cu predare în limba minorităților naționale

În învățământul preșcolar, timpul pe care educatoarea îl acordă lucrului efectiv cu copiii și pregătirii pentru activități este foarte prețios. Pentru eliminarea paralelismului inutil în documente și ținând cont de faptul că la acest nivel educatoarea nu își efectuează programul mutându-se de la o grupă la alta, ci la aceeași grupă pe toată perioada zilei, ministerul a transmis Nota nr.28.259/09.03.2000 cu privire la documentul juridic „Condica de prezență și evidență a activității educatoarei” prin care s-a realizat comasarea Condiții de activitate cu Planificarea activității instructiv-educative.

Menționăm faptul că, pentru grupele de preșcolari cu predare în limba minorităților naționale, acest document va fi completat în limba română. Pentru toate celelalte documente ale educatoarei (inclusiv proiectele de activitate), cadrele didactice de la aceste grupe au libertatea de a folosi limba maternă.

Inspectoratele școlare vor urmări aplicarea corectă a prevederilor cuprinse în nora menționată și în prezenta adresă.